

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Νέα Παιδαγωγική-Σχολική Πράξη

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ: 'Η Μεγάλη 'Εγκυκλοπαίδεια της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας	193
ΕΤΡΙΠ. ΣΟΥΡΛΑΣ: 'Ο θρίαμβος του Χριστιανισμού κατά τις απόψεις του Σατωμπριάν	197
ΙΩΑΝ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗΣ: Μίτια Καραγάτσης ένας Εύρωπαίος πεζογράφος	201
ΣΤΑΘΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ: Οι εκθέσεις και η Διδασκαλία τους σε όλες τις σχολικές βαθμίδες	205
DAVID W. DONALD: Συνεργασία στην Ειδική 'Εκπαίδευση	217
FMMT PATSI - GARIN: 'Η 'Εκπαίδευση στο 'Ηνωμένο Βασίλειο ('Αγγλία)	220
M. BEAUGRAND: 'Η Διδασκαλία της 'Αριθμητικής και των Μαθηματικών στα σχολεία	231
MADELEINE PORQUET: Τα παραμύθια στο Νηπιαγωγείο	234
ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ: 'Η έννοια Didacta του 'Ανωτέρου	237

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ - ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1968
ΕΤΟΣ ΙΗ' - ΤΕΥΧΗ 213-216

ΓΙΑ ΣΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΑΣ

‘Αποκτήστε ὁλοὶ τὰ «Λεξικά Ξένων Γλωσσῶν» τοῦ ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ ποὺ ἔχουν συνταχθῇ γιὰ πρώτη φορὰ στὴ Δημοτικὴ Γλῶσσα

ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ

ΛΕΞΙΚΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ

- Μία πρωτοφανὴς ἔκδοση, στερεότυπη, τυποποιημένη γιὰ τὶς 4 βασικὲς Ξένες Γλῶσσες (ΑΓΓΛΙΚΗ — ΓΑΛΛΙΚΗ — ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ — ΙΤΑΛΙΚΗ).
- Τὰ λεξικά ποὺ χρειάζονται ὅλοι οἱ σύγχρονοι Ἕλληνες: ἐπιστήμονες, ἐκπαιδευτικοί, σπουδαστές, τουρίστες, ἐμπορευόμενοι, μετανάστες.
- Γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἀπλὴ Νεοελληνικὴ (Δημοτικὴ) Γλῶσσα μὲ 66.000 λέξεις τὸ καθένα καὶ μὲ ὅλους τοὺς σύγχρονους ἐπιστημονικοὺς, τεχνικοὺς καὶ ἐμπορικοὺς ὅρους.

ΣΕΙΡΑ ΠΡΩΤΗ

**‘Αγγλοελληνικὸ
Γαλλοελληνικὸ
Γερμανοελληνικὸ
‘Ιταλοελληνικὸ**

ΣΕΙΡΑ ΔΕΥΤΕΡΑ

**‘Ελληνοαγγλικὸ
‘Ελληνογαλλικὸ
‘Ελληνο(γερμανικὸ
‘Ελληνοϊταλικὸ**

- Τὰ Λεξικά τῆς α’ σειρᾶς τὰ παραδίδομε ἀμέσως.
- Τιμὴ κάθε τόμου δραχ. 200. Ὀλόκληρης τῆς σειρᾶς δραχ. 1.600.
- Στοὺς συνδρομητὲς τῆς «ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑΣ» παραδίνονται μόνον μὲ 1.200 δραχ.
- Σὲ ὅσους ἀγοράζουν ὁλόκληρη τὴ σειρὰ τῶν 8 Λεξικῶν Ξένων Γλωσσῶν δίδονται ΔΩΡΕΑΝ καὶ οἱ 4 ἀντίστοιχοι Μέθοδοι Ξένων Γλωσσῶν (μὲ πληρωμὴ μόνον τῶν δετικῶν).

"ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ,"

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 64 — ΤΗΛ. 630-831 — ΑΘΗΝΑΙ

ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΤΗΣ ΕΠΕΤΕΙΟΥ ΤΩΝ 200 ΧΡΟΝΩΝ ΑΠΟ ΤΗΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ ΤΟΥ

Ο ΘΡΙΑΜΒΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΤΙΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΟΥ CHATEAUBRIAND

Υπό ΕΥΡΙΠ. ΣΟΥΡΛΑ, παιδαγωγού

Ὁ Χριστιανισμὸς ἔχει τὴν ξεχωριστὴν ἑκείνην ὁμορφίαν του, ἡ ὁποία ἀξίζει νὰ ὑμνηθῇ τόσο ἀπὸ τοὺς ποιητὰς ὅσον καὶ ἀπὸ τοὺς καλλιτέχνας⁽¹⁾.

CHATEAUBRIAND

Στὰ 1809 ὁ CHATEAUBRIAND ἔφερεν εἰς φῶς τὸ ἔργον του ἐκεῖνο ποὺ ἐπιγράφεται:

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ

Ἡ

Ο ΘΡΙΑΜΒΟΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

Ἦτανε ἡ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν: Ὁ BEETHOVEN εἶχε συνθέσει τὴν Σονάταν τοῦ KREUZER, ὁ HEGEL εἰργάζετο γύρω ἀπὸ τὸ φιλοσοφικὸν του σύστημα, ὁ Μ. Ναπολέων διέλυσε τὸν γάμον του μὲ τὴν Ἰωσηφίναν καὶ ὁ ἴδιος δὲ ὁ CHATEAUBRIAND εἶχεν ἀρχίσει νὰ συνθέτῃ τὰ Ἀπομνημονεύματά του⁽²⁾.

Στὰ 1810 ἐκκυκλοφόρησε ἡ τρίτη ἔκδοσις τοῦ ὡς ἄνω ἔργου του — τῶν Μαρτύρων — μὲ ἀποσπάσματα τοῦ συγγραφέως γύρω ἀπὸ τὰ ταξίδια του στὴν Ἑλλάδα καὶ στὴν Ἱερουσαλὴμ.

Ἦτανε ἡ ὁριστικὴ ἔκδοσις τοῦ ἔργου του τοῦ ὁποίου ἡ πρώτη σύνθεσις εἶχεν ἀρχίσῃ στὰ 1802 στὴν Ρώμην, ὅπου καὶ συνέλαβε τὴν ιδέαν τοῦ ἔργου αὐτοῦ.

Τὸ ἔργον αὐτὸ τοῦ CHATEAUBRIAND εἶναι μία εἰκονογραφικὴ προβολή

τῆς θέσεως τὴν ὁποίαν ἀνέπτυξε εἰς τὸ ἑτερον σχετικόν του ἔργον:

«Περὶ τοῦ πνεύματος τοῦ Χριστιανισμοῦ».

Εἰς τὸ ἔργον του αὐτὸ ἐπεδίωξεν ὁ CHATEAUBRIAND νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς ἔχει τὴν ξεχωριστὴν του ἑκείνην ὁμορφίαν, ἡ ὁποία ἀξίζει νὰ ὑμνηθῇ τόσο ἀπὸ τοὺς ποιητὰς ὅσον καὶ ἀπὸ τοὺς καλλιτέχνας.

Ἐπὶ πλέον δὲ ὅτι:

Ἡ Βίβλος ἀξίζει ὅπως ὁ Ὅμηρος, ὡς πηγὴ ἐμπνεύσεως καὶ ὅτι ἐν τέλει αἱ Θεότητες τοῦ Παγανισμοῦ δὲν εἶναι ἀπὸ ἀπόψεως ποιητικῆς ἀνώτερες ἀπὸ τὶς Χριστιανικὲς Θεότητες.

Αὕτη εἶναι στὶς γενικὲς τῆς γραμμῆς, ἡ μορφή τοῦ ὡς ἄνω ἔργου του.

II

Ἡ ὑπόθεσις τοῦ ἔργου περιστρέφεται γύρω ἀπὸ τὸν ἔρωτα ἑνὸς νεαροῦ Ἑλλήνου, ἀριστοκρατικῆς καταγωγῆς, τοῦ Εὐδωροῦ, μὲ μίαν ὡραίαν εἰδωλολάτριά του Παρθένον, τὴν Κυμοδόκειαν, τὴν ὁποίαν ὅμως θὰ ἐνυμφεῖτο, ἐὰν ἀπηνεῖτο τοὺς θεοὺς τῆς καὶ ἡσπάζετο τὸν Χριστιανισμόν.

Ὅλες αἱ ἐπὶ μέρους σκηνὲς τοῦ ἔργου, διεξάγονται ἐπὶ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους.

Ὁ Πατὴρ τῆς νεαρᾶς κόρης, ὁ Δημόδοκος, ἀποφασίζει ἐν τέλει νὰ δώσῃ τὴν θυγατέρα του εἰς τὸν Εὐδωρον.

Οἱ ἀρραβῶνες γίνονται εἰς τὴν Λακεδαίμονα καὶ οἱ δύο ἐρωτευμένοι ἀποχωρίζονται κατὰ τὴν μετάβασιν των εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἡ μὲν Κυμοδόκεια ἐπιβιβάζεται ἐνὸς πλοίου διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ συναντήσῃ τὴν Μητέρα τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, τὴν Ἑλένην — ἡ ὁποία θὰ τὴν θέσῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς ὁδῆς Εὐδωροῦ ἀναχωρεῖ διὰ τὴν Ρώμην, γιὰ νὰ υπερασπισθῇ τοὺς Χριστιανισμὸς.

1) Chateaubriand, Les Martyres, Ou Le Triomphe de la Religion Chrétienne (1809).

2) Chateaubriand, Les Memoires d'outre Tombe.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ

ΗΜΕΡΟΜ.

ΑΡΙΘ.

Κ. Κονιδίδης

20.7.90

44436



νούς, λόγω των διωγμών τους οποίους υφίσταντο.

Ὡς πρὸς τὴν λογοτεχνικὴν δὲ ἀξίαν τοῦ ἔργου ὁ περίφημος Κριτικὸς SAINT — BEUVE, λέγει τὰ ἑξῆς ἐπιγραμματικά:

Ἐάν ἡ Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσεια εἶναι τὰ ἀριστουργήματα τῆς λαϊκῆς ἐποποιίας.

Ἐάν ἡ Αἰνείας τοῦ Βιργιλίου εἶναι τὸ ἀριστούργημα τῆς λογίας ἐποποιίας.

Οἱ Μάρτυρες τοῦ CHATEAUBRIAND εἶναι ὁ Φοῖνιξ τῆς συστηματικῆς ἐποποιίας.

Ἄλλ' ἄς δώσουμε τώρα τὸν λόγον εἰς τὸν Συγγραφέα γιὰ τὴν μίλησιν ἀποσπασματικὰ γύρω ἀπὸ τὸ περιεχόμενον τῶν I — XIV βιβλίων, ποὺ ἀποτελοῦν τὸ ὅλον τῆς συγγραφῆς του.

Καὶ ἰδοὺ μερικὲς σταχυολογίες ἐξ ὧν τῶν βιβλίων τοῦ ἔργου του.

III

«Ω ΜΟΥΣΑ ΟΥΡΑΝΙΑ!

Σεῖς, ποὺ ἐνεπνεύσατε τὸν Ἰταλὸν ποιητὴν Τάσον, γύρω ἀπὸ τὴν συγγραφὴν τοῦ ἔργου του: «Ἡ ἀπελευθερωμένη Ἱερουσαλήμ»⁽³⁾.

Σεῖς, ποὺ ἐνεπνεύσατε τὸν τυφλὸν ποιητὴν τῆς Ἀλβιόνος τὸν Μίλτον, γιὰ τὴν συγγραφὴν τοῦ ἔργου του: «Τὸν χαμένο Παράδεισον»⁽⁴⁾.

Σεῖς, ποὺ ἐποθετήσατε τὸν μονήρη θρόνον Σας εἰς τὸ ὄρος τῆς Γαλιλαίας, τὸ Θαβώρ, ὅπου μετεμορφώθη ὁ Χριστός.

Σεῖς, ποὺ εὐχαριστεῖσθε μονάχα ἀπὸ τὶς ὑψηλόφρονες σκέψεις καὶ ἀπὸ τοὺς βαθεῖς στοχασμούς.

Ἀπὸ Σᾶς ξητῶ καὶ ἐγὼ γιὰ τὴν ὥρα νὰ μὲ βοηθήσετε.

Διδάξατε κ' ἐμένα, ὦ Μοῦσα Οὐράνια, κάθε τι ποὺ θέλω νὰ μεταδώσω, ἀλλὰ νὰ εἶναι τὸ περιεχόμενον του ντυμένον μὲ τὴν ἄρπαν τῶν ψαλμῶν τοῦ Δαυὶδ.

Ὀπλίσατε τὰ μάτια μου μὲ μερικὰ ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ δάκρυα, ποὺ ἔχυσεν ὁ Προφήτης Ἱερεμίας, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Ἱερουσαλὴμ ἢ τῆς Σιών.

3) Chateaubriand, Le Genie du Christianisme.

4) Chateaubriand, Αὐτόθι — Βιβλίον I.

Θέλω νὰ περιγράψω καὶ ἐγὼ τὶς θλίψεις τῶν ἐν διωγμῷ Χριστιανῶν, τῶν ὁπαδῶν τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως!

Καὶ Σὺ, ὦ Μοῦσα Παγανιστικῇ, Παρθένε τοῦ Θεσσαλικοῦ Ὀλύμπου, θυγατέρα τῆς Ἑλλάδος ἐφευρετικῆς στίς ἐναλλαγές τῆς ἀλήθειας καὶ τοῦ ψεύδους.

Κατέβα καὶ Σὺ μὲ τὴν σειρὰν Σου, ἀπὸ τὶς κορυφές τοῦ Ἑλικῶνος τῆς Βοιωτίας, ὅπου εἶσαι θρονασμένη.

Δὲν θὰ ἀπορρίψω τοὺς στεφάνους τῶν ἀνθῶν μὲ τοὺς ὁποίους καλύπτεις τοὺς τάφους.

ὦ! γελαστὴ Θεότης τοῦ Μύθου!

Σὺ, ἡ ὁποία δὲν κατῴρωσες νὰ ἐπιτελέσεις κάποιο ἔργον σοβαρόν, ἀκόμη καὶ μὲ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ θανάτου καὶ τῆς δυστυχίας.

Ἐλα, ὦ Μοῦσα, Σὺ Παγανιστικῇ τοῦ ψεύδους!

Ἐλα νὰ παλαίσεις μὲ τὴν Οὐράνιαν Χριστιανικὴν Μοῦσαν τῆς ἀληθείας!

Ἄλλοτε... μὲ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ ὀνόματός Σου κατεβάλλετο προσπάθεια νὰ ὑποβληθοῦν οἱ πιστοὶ τοῦ Παγανισμοῦ σὲ ὀδυνηρὰ πάθη, ἔλα, ὅμως τώρα καὶ στόλισε σήμερα τὸν θρίαμβόν σου μὲ τὴν ἡττάν σου, καὶ ὁμολόγησε ἐπὶ τέλους ὅτι θὰ ἦταν καλύτερον νὰ κυριαρχεῖ καὶ νὰ βασιλεύει εἰς τὴν λύραν ἡ Οὐράνια συνάδελφός Σου, παρὰ Ἐσὺ ἡ Παγανιστικὴ ἀντίπαλός Της».

IV

Καὶ τώρα...

Μία περιγραφή τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τὸν Εὐδωρον πρὶν ἢ ἀναχωρήσει γιὰ τὴν Ρώμην.

Ἀποδίδει τὰ συναισθήματα καὶ τὰς ἐπιζητήσεις τοῦ Εὐδώρου, ὁ ἴδιος ὁ CHATEAUBRIAND.

Ἄς τὸν ἀκούσουμε⁽⁵⁾:

Α'.

«Ποτὲ τόσον ὑπέροχον θέαμα δὲν ἔπληξε τὸ βλέμμα τοῦ Εὐδώρου ἀπὸ τὸ ἀντίκρουσμα τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν.

Ἡ πόλις τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς ὑπῆρξε γι' αὐτὸν τὸ τελευταῖον δράμα, πλημμυ-

5) La Jerusalem delivrée.

6) Le paradis perdu.

ρισμένον ἀπὸ πάθος καὶ ὑπερηφάνειαν, ἕνα δράμα δηλαδὴ ποὺ θὰ τὸν συνώδευε μὲ τὴν θύμηση τῆς Ἑλλάδος — τῆς κοιτίδος αὐτῆς τοῦ Παγανισμοῦ — τὴν στιγμὴν ποὺ θὰ τὴν ἐγκατέλειπε μεταβαίνοντας στὴν Ρώμην, γιὰ νὰ ἀναλάβει τὴν ὑπεράσπισιν τῶν Χριστιανῶν.

Αἱ Ἀθῆναι προσέπιπτον εἰς τὸ βλέμμα του μὲ ὅλην τὴν θελκτικὴν μεγαλοπρέπειάν των.

Ὁ Ὑμηττὸς ὀρθωνόταν πρὸς Ἀνατολὰς ντυμένος μὲ τὸν χρυσοπόρφυρον μανδύαν του.

Ἡ Πεντέλη ἐκυρτοῦτο πρὸς τὰ ΒΑ', γιὰ νὰ ἐνωθῇ μὲ τὴν Πάρνηθα, ἐνῷ στὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντος διεγράφετο ἡ ἱερὰ κορυφὴ τοῦ Κιθαιρώνας.

Ὁ λιμὴν τοῦ Πειραιῶς, αἱ ἀκταὶ τῆς Αἰγίνης καὶ μακρὰ εἰς τὸ βάθος τὸ δράμα τῆς πόλεως τῆς Κορίνθου, ἀπήρτιζαν ὁλόκληρον ἐκεῖνον τὸν κύκλον τῆς Πατρίδος:

Τῶν Τεχνῶν,
Τῶν Ἡρώων, καὶ
Τῶν Θεῶν.

Β'.

Αἱ Ἀθῆναι μὲ ὅλα τὰ ἀριστουργήματα τῆς τέχνης τῶν μεγάλων καλλιτεχνῶν τῆς, ἀνεπαύετο μέσα στὴν ἀγκάλην τῆς λεκάνης τῆς Ἀττικῆς.

Τὰ μάρμαρα τῶν Ναῶν Της, ντυμένα μὲ τὸ παιγνίδι τοῦ φωτός καὶ μὴ ὑποκίψαντα εἰς τὸ μαστίγωμα τοῦ χρόνου, ἀπῆστροπτον ἀπὸ τὰ πυρὰ τοῦ ἡλίου, μέσα στὴν μαγεῖαν τοῦ ἡλιογέφυματος.

Τὸ ἄστρο τῆς ἡμέρας ἔτοιμον νὰ καταδυθῇ εἰς τὴν θάλασσαν, ἐμαστίγωνε μὲ τὶς τελευταῖες ἀχτίδες του τὶς στήλες τοῦ ναοῦ τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς καὶ ἔκαμνε νὰ ἀπαστροπτοῦν αἱ μετώπαι τοῦ Παρθενῶνος, τὰ ζωντανὰ αὐτὰ δείγματα τῆς ὑπερόχου γλυπτικῆς τέχνης τοῦ Φειδίου.

Προσθέσατε στὸ θέαμα αὐτὸ καὶ τὴν κίνησιν ποὺ μετέδιδε εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τὴν ἐξοχὴν ἢ ἐσορτὴ τῶν Παναθηναίων.

Ἀπὸ τὸ ἕνα δηλαδὴ μέρος αἱ παρθέναι ποὺ μετέφεραν εἰς τοὺς κήπους τῆς Ἀφροδίτης τὰ χρυσὰ κάνιστρα καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἡ τελετὴ τοῦ ἱεροῦ πέπλου, πρὸς τὴν μὴν τῆς Ἀθηνᾶς.

Πολλοὶ κατηνθύνοντο εἰς τὸ Λύκειον καὶ εἰς τὸν Κεραμεικόν, τὸ πλῆθος συνωθεῖτο εἰς τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου καὶ ἡ φωνὴ τῶν ἠθοποιῶν ποὺ ὑπεδύνοντο τοὺς ρόλους ἀπὸ τὶς τραγωδίες τοῦ Σοφοκλέους.

Ὅλα αὐτὰ — κατὰ ἀραιὰ διαστήματα — ἐπληττον τὸ βλέμμα καὶ τὰ αὐτιά τοῦ Εὐδώρου.

V

Καὶ τώρα... ἀγαπητὲ ἀναγνώστα μου καὶ ἀναγνώστριά μου, ἀντὶ οἰουδῆποτε ἐπιλόγου ἢ σχολίου τῆς ταπεινότητός μας, ἄς ἀκουσθῇ σὰν ἐπιβεβλημένος ἐπιλόγος μία περιγραφή τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τὸν Ὀδοιπορικὸν τοῦ CHATEAU BRIAND, ὅταν οὗτος μεταβαίνων εἰς Ἱεροσόλυμα διήλθεν ἐξ Ἀθηνῶν καὶ ἀνῆλθεν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως.

Ἄς τὸν ἀκούσουμε:

Α'.

«Ἀπὸ τοῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως ἀντίκρυσσε τὸν ἥλιον νὰ ὀρθώνεται καὶ νὰ ἀνυψώνεται ἀνάμεσα ἀπὸ τὶς καμπυλοειδεῖς κορυφές τοῦ Ὑμηττοῦ.

Αἱ Ἀθῆναι,

Ἡ Ἀκρόπολις, καὶ

Τὰ ἐρείπια τοῦ Παρθενῶνος ἀπῆστροπτον ἀπὸ μίαν αἴγλην ὑπερκόσμιον.

Τὰ ἀγάλματα τοῦ Φειδίου, περιβαλλόμενα ὀριζοντίως ἀπὸ κάποια χρυσὴ ἀχτίδα τοῦ ἡλίου προσελάμβανον κάποια ζωντάνια καὶ ἔμοιαζαν σὰν νὰ ἐκινούντο ἐπάνω εἰς τὸ μάρμαρον, μὲ τὴν ἐκκίνησιν τῶν σκιῶν τοῦ ἀναγλύφου.

Στὸ βάθος... ἡ θάλασσα τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς κατάλευκε ἀπὸ τὸ φῶς τῶν πρωϊνῶν ἀχτίδων τοῦ ἡλίου καὶ στὸ βάθος καὶ μακρὰ στὰ πλάτη τοῦ ὀρίζοντος — σὰν κάποιο χαμένον δράμα — ἡ Κόρινθος καὶ ἡ Ἀκροκόρινθος, ἔμοιαζαν μέσα στὴν ἀντανάκλαση τῶν ἀχτίδων τοῦ ἡλιογέφυματος σὰν κάποιοι ὄνειρώδεις βράχοι ντυμένοι μὲ πορφύραν.

Β'.

Ἀπὸ τοῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως μπορούσαμε νὰ ἰδοῦμε καὶ τὸν στόλον τῶν Ἀθηναίων νὰ ἐκπλέει ἀπὸ τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς γιὰ νὰ κατανικήσῃ τὸν ἐχθρὸν

κατὰ τὰς παλαιὰς ἐκεῖνας ἐνδόξους ἡμέρας
τῆς Ἀθηναϊκῆς Δημοκρατίας ἢ νὰ μετα-
βαίνει εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς Δήλου.

Καὶ ἀπὸ τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου θὰ
μπορούσαμε ἐπίσης νὰ ἀκούσομε:

Τὸν θρῆνον τοῦ Οἰδίποδος,

Τὸν θρῆνον τοῦ Φιλοκτήτου, καὶ

Τὸν θρῆνον τῆς Ἑκάβης.

Χωρὶς ὅμως δυστυχῶς κανένας ἤχος νὰ
πλήττει τ' αὐτιά μας.

VI

Καὶ τώρα... καὶ ἡ ἐπιβεβλημένη ἀκρο-
τελεύτια παρέμβαση καὶ τῆς ταπεινότητός

μας, γιὰ νὰ ὑποβοηθήσει τὸν ἀναγνώστην
ἢ τὴν ἀναγνώστριαν τῶν ὡς ἄνω γραμμῶν.
γύρω ἀπὸ τὴν μορφήν τῆς ἐπιζήσεως.

Δηλαδή:

Ἡ μὲν περιγραφή τῆς πόλεως τῶν
Ἀθηνῶν, στοὺς «Μάρτυρες» τοῦ CHA-
TEAUBRIAND.

«Σὰν κάποιος ποιητικὸς στοχασμὸς
του», ἐνῶ ἀντιθέτως:

Ἡ ἴδια ἡ περιγραφή τῆς πόλεως τῶν
Ἀθηνῶν στὸ Ὀδοιπορικὸ Του.

«Σὰν κάποια ποιητικὴ ἐνόρασίς του».

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ ΣΟΥΤΡΑΣ

Παιδαγωγός

ΑΓΑΠΗΤΟΙ ΣΥΝΑΔΕΛΦΟΙ,

● Μικροὶ καὶ μεγάλοι σὰς ρωτοῦν πολλὰς φορές:

— Θέλομε νὰ μάθωμε **ΞΕΝΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ**, θέλομε νὰ
μάθουν τὰ παιδιὰ 1—2 τουλάχιστον **ΞΕΝΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ**.

● Ἀπὸ σήμερα καὶ στὸ ἐξῆς θὰ μπορῆτε χωρὶς δισταγμὸ νὰ
τοὺς ἀπαντᾶτε:

— Μὴν ξεδεύεσθε ἄσκοπα καὶ μὴ χάνετε τὸν καιρὸ σας:

— Ἀγοράστε τὶς «**ΜΕΘΟΔΟΙΣ ΔΙΔΑΛΙΑΣ ΞΕΝΩΝ
ΓΛΩΣΣΩΝ**» — **ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ** καὶ θὰ μάθετε σὲ πολὺ
σύντομον χρονικὸ διάστημα τὴν ξένη γλῶσσα ἢ τὶς γλῶσσες ποὺ
σὰς ἐνδιαφέρουν.

— Ἀγοράστε ἀκόμη καὶ τὰ περίφημα «**ΛΕΞΙΚΑ ΞΕΝΩΝ
ΓΛΩΣΣΩΝ**» — **ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ**.

● Μὲ τὰ «**Λεξικά Ξένων Γλωσσῶν**» καὶ τὶς «**Μεθό-
δους Αὐτοδιδασκαλίας Ξένων Γλωσσῶν**»
τοῦ **ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ** ἐξασφαλίζετε μὲ ἐλάχιστα χρήματα
νὰ μάθουν τὰ παιδιὰ σας (ἀλλὰ καὶ σεῖς οἱ μεγάλοι) ὅλες τὶς
ΒΑΣΙΚΕΣ ΞΕΝΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ (Γαλλικὴ — Ἀγγλικὴ

— Γερμανικὴ — Ἰταλικὴ) ἢ καὶ μία ἀπὸ αὐτέας.

ΠΡΟΣΩΠΑ ΚΑΙ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗ, Φιλολόγου

Δ)νοῦ Συντάξεως τῆς «**ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑΣ**» καὶ
τῆς «**ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑΣ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ**»

3. ΜΙΤΙΑ ΚΑΡΑΓΑΤΣΗΣ, ΕΝΑΣ ΕΥΡΩΠΑΙΟΣ ΠΕΖΟΓΡΑΦΟΣ

ΑΠΟ ΤΟ 1855, ὅταν ὁ Παῦλος Καλλιγὰς (1814-1896) δημοσίευε στὴν
«Πανδώρα» τὸν «Θάνο Βλέκα», τὸ πρῶτο νεοελληνικὸ μυθιστόρημα χωρὶς πολλὰς
ἀξιώσεις καὶ εἰκοσιτέσσερα χρόνια ἀργότερα, τὸ 1879, ὅταν ὁ Δημήτριος Βικέλας
(1835-1908) μὲ τὸν «Λουκὴ Λάρα», τὸ βιβλίο του, ποὺ σημείωσε τὴν ἀπαρχὴν
γιὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς πεζογραφίας στὴν Ἑλλάδα, γίνηκε ὁ κυριώτερος θεμελιω-
τὴς τῆς μυθιστοριογραφίας μας, μέχρι σήμερα, ποὺ ἡ κοινὴ μοῖρα τῶν ἀνθρώπων
πῆρε ἀπ' τὴ ζωὴ τὸν Μίτια Καραγάτση (1908-1960), τὸν λογοτέχνη, ποὺ τὴ
ζωὴ εἶχε ἀναγάγει σὲ πυρῆνα καὶ οὐσία τοῦ ἔργου του, ὁ συγγραφέας τοῦ «Γιούγ-
κερμαν» ἀναδείχτηκε ὁ μεγαλύτερος Νεοελληνας πεζογράφος. Καὶ μόνον αὐτός.
Γιατὶ τὸν τελευταῖο καιρὸ ἐπικρατεῖ μιὰ ἐπιπόλαια τάση, — σημεῖο τῆς ἐποχῆς
μας κι' αὐτό; — νὰ χρῆζονται ὅλοι οἱ ἀξιόλογοι λογοτέχνες μας μὲ τὸν παραπάνω
τίτλο. (Τὰ Γράμματά μας δὲν ἔχουν νὰ ἐπιδείξουν στὴν πεζογραφία μεγάλους δη-
μιουργούς. Στὴν ποίησιν εὐτυχῆσαμε νὰ ἔχουμε γιγαντιαῖες παρουσίες, σὰν τοῦ Πα-
λαιμά, τοῦ Σολωμοῦ).

Γράφουμε ὁ μεγαλύτερος. Δυστυχῶς ὁ θάνατος δὲν ἄφησε τὸν Καραγάτση νὰ
ὀλοκληρώσῃ τὸ ἔργο του, ὥστε νὰ δικαιωθῇ τὸ χαρακτηρισμὸς τοῦ μεγάλου (κι'
εἶχε ὅλες τὶς δυνατότητες νὰ τὸ ἐπιτύχει). Τὸν πῆρε πάνω στὴν πύλινον κλίνην
τῆς δημιουργίας του, τὴν ὥρα τῆς πνευματικῆς του εὐφορίας. Ὁ Μίτια Κα-
ραγάτσης ὑπῆρξε, ὅπως πολὺ σωστὰ εἶπε ὁ Στράτης Μυριβήλης, ὁ πῦρ γνήσιος μυ-
θιστοριογράφος (1). Αὐτός, ὁ νεώτερος τῆς λεγομένης γενιᾶς τοῦ '30, κατόρθωσε νὰ
γίνει ὁ κατ' ἐξοχὴν πεζογράφος, ὅχι μόνον τῆς γενιᾶς του, ἀλλὰ ὀλόκληρης τῆς
ἐκατοντάχρονης περιόδου τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας.

Κοσμογυρισμένος, πολυδιαβασμένος, πληθωρικὸς ὁ Καραγάτσης, ἀφοῦ μαθή-
τευσε στὴ γαλλικὴ σχολὴ τοῦ μυθιστορήματος (2), ἔγραψε τὰ πεζογραφήματά του
μὲ τεχνικὴ, ἀνετη πλοκή, μοναδικὴ παραστατικότητα, στέρεη δομὴ καὶ ἀληθοφάνεια.

Μὲ πόση εὐκολία ἐστῆνε κι' ἐκινούσε τοὺς ἀνθρώπους του. Κεῖνος ὁ συντα-
γματάρχης Λιάπκιν μαζί μὲ τὸν περίφημο Γιούγκερμαν, κι' αὐτὸν τοῦ Καραγά-
τση, κι' ἕνα - δυὸ πρόσωπα τοῦ ἔργου τοῦ Νίκου Καζαντζάκη εἶναι οἱ πῦρ ζωντα-
νοί, οἱ πῦρ ἀληθινοὶ ἥρωες, ποὺ ἔχουν νὰ παρουσιάσουν τὰ Γράμματά μας.

Τὸν βλέπω τούτῃ τῇ στιγμῇ τὸν David Borissitch Liapkine μπροστὰ μου μὲ

(1) Πρὸς. Στράτη Μυριβήλη: Καραγάτσης, περ. «Νέα Ἑστία», ΛΕ', ἀριθ.
823, 15 Ὀκτωβρίου 1961, σελ. 1360.

(2) Τὸ 1944 μάλιστα κυκλοφόρησε τὸν «Κοτζάμπασιν τοῦ Καστροπύργου», πρῶτο
τόμο ἐνὸς μεγάλου κυκλικοῦ ἔργου, ποὺ ἄρχισε μὲ τὸν τίτλο «Ὁ κόσμος, ποὺ πεθαίνει»,
κατ' ἀπομίμησιν τοῦ Μπαλζάκ, τοῦ Ζολά, τοῦ Romain Rolland κ.λπ.

τὴν ψυχὴν κορμωστασίᾳ του. τίς φαρδιές του πλάτες, τὴ στολὴ τοῦ συνταγματάρχου τοῦ ψαρικοῦ στρατοῦ νὰ ὀρθῶναι περήφανα τὸ ἀνάστημά του. Στὴ Γεωργικὴ Σχολὴ τῆς Λάρισας νὰ συνοδεύει τὴ γυναῖκα τοῦ Διευθυντῆ, λεβέντης, πελώριος στὸν περίπατο πάνω στ' ἄλογα. Στὰ οὐξάδικα τῆς πόλης. Δίπλα-στὶς ἀγαπητικὲς του. Βλέπω τὸ ἄδοξο τέλος του. Τὸν χαίρομαι καὶ τὸν λυπᾶμαι. Νιώθω τὴ ζωὴ νὰ ξεχειλίζει. Καὶ εἶναι ὁ «Συνταγματάρχης Λιάπκιν» ἀπ' τὰ πιὸ νεανικὰ ἔργα τοῦ Καραγάτση (1933). Τὸ πρῶτό του μυθιστόρημα, ποὺ κυκλοφόρησε στὴν πρώτη μορφὴ του στὰ εἰκοσιπέντε του χρόνια. Πρέπει νὰ σημειωθεῖ πῶς ὁ Καραγάτσης, φύση ἀνήσυχη, βιάζονταν πάντοτε καὶ πολλὰς φορὲς δημοσίευε τὰ ἔργα του χωρὶς νὰ τοὺς δώσει τὴν τελικὴ μορφή. Στὸ γεγονός αὐτὸ ὀφείλεται τὸ ὅτι οἱ σελίδες τοῦ καραγάτσικου ἔργου παρουσιάζουν ἀπαράδεκτη προχειρότητα, τοὺς λείπει ἡ ἐπεξεργασία.

Πέρα ἀπ' τὴ ζωντάνια τοῦ Λιάπκιν, τίς διαφορὲς περιπέτειές του, τὴν τραγικὴν του συνάντησιν μὲ τὸν στρατηγὸ Πιότρ Τιμοφέιτς Ἀρχάνωφ, τὴν δολοφονίαν τοῦ Μαλίτζιν, τὸ πρῶτο μυθιστόρημα τοῦ Καραγάτση δὲν προχωρεῖ σὲ βάθος. Ὁ συγγραφέας ἀρκεῖται στὸ νὰ υπογραμμίσῃ μὲ κάθε τρόπο τὸ φαινόμενο Λιάπκιν, δὲν τὸν ἐνδιαφέρει νὰ ἀναλύσῃ τὴν περίπτωσίν του, νὰ δώσῃ ἐξηγήσεις, νὰ τὸν μελετήσῃ. Τοῦτο θὰ γίνῃ μὲ τὸν καιρὸ. Πρῶτα μὲ τὸν Γιούγκερμαν, μετὰ μὲ τὸν Τασάκο, τελευταῖα μὲ τὸν Σέργιο καὶ Βάχο.

Τὸ εἰσιτήριο στὴ λογοτεχνία ἔδωσε στὸν Καραγάτση ἓνα διήγημα, ἡ «Κυρία Νίτσα», ποὺ βραβεύτηκε τὸ 1928 ἀπὸ ἓνα διαγωνισμὸ τῆς «Νέας Ἑστίας». Μὲ διηγήματα, τὴ συλλογὴ «Τὸ συνταξίρι τῶν ἀμαρτωλῶν», στερέωσε καὶ τὴ φήμη του. Ὅμως ὁ Καραγάτσης στὸ μυθιστόρημα διέπρεψε. Ἐκεῖ εἶναι ὁ δάσκαλος τοῦ αἵδους. Ἐέρει γὰ πλέκει τὸ μύθο μὲ εὐχέρεια, ποὺ δὲν τὴν ἔχει κανεὶς ἄλλος, μὲ φαντασία ἀχαλίνωτη, ὀρμητικότητα, ἄνετη ἀφήγηση, ἐκπληκτικὴ δυναμικότητα. Εἶναι ὁ καλύτερος «παραμυθᾶς» μας.

Τὸ ἴδιο τὸ ψευδώνυμο τοῦ συγγραφέα τοῦ «Μεγάλου ὕπνου»⁽³⁾ θὰ μᾶς βοη-
θήσει νὰ μποῦμε στὸ πνεῦμα τοῦ ἔργου του. Μίτια, τὸ μικρὸ ὄνομα ἐνδὲς ἀπ' τοὺς
«Ἀδελφοὺς Καραμάζωφ», τοῦ θαυμαστοῦ μυθιστοριογράφου τοῦ Ντοστογιέφσκυ, κα-
ραγάτση, ὀνομασίᾳ τῆς βουνήσιας φτελιάς, ἦταν οἱ λέξεις, ποὺ χρησιμοποιήθηκαν
γιά τὴ σύνθεσή του. Ρωμαλέος, ἄντρας σωστός ὁ Καραγάτσης δὲ μπορούσε παρὰ
νὰ διαλέξει ἓνα ἄρρενωπὸ ὄνομα γιὰ νὰ βγεῖ στὰ Γράμματα.

Ὁ χαρακτήρας του αὐτοῦ διαπνέει καὶ δεσπόζει σ' ὅλο τὸ ἔργο του. Παντοῦ ὁ ἀναγνώστης θὰ διαπιστώσει μιὰ πληθωρικότητα, μιὰν ἀκατάσχετη ὁρμή, μιὰ δίψα γιὰ ὅ,τι ἀποτελεῖ τὴ ζωή. Ἔτσι ὁ σεξουαλισμὸς γίνεται ἕνα ἀπὸ τὰ κύρια στοιχεῖα τῶν μυθιστορημάτων καὶ διηγημάτων του. Ὅμως ἔνα καὶ ἰσότιμο μὲ τὰ ἄλλα. Ὅχι τὸ μοναδικό, τὸ σπουδαιότερο. Πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι, ποὺ παρεξήγησαν τὸ καραγάτσικο αὐτὸ στοιχεῖο. Ἄλλοι τὸ παραγνώρισαν, ἀρκετοὶ τὸ κατέκριναν

“Ας πάρουμε στην τύχη ένα απ’ τὰ πολὺ ἐρωτικά βιβλία τοῦ Καραγάτση. Τὸ τρίτο βιβλίο του, τὴ «Χίμαιρα» (1936). Στὸ μυθιστόρημα αὐτὸ ἡ ὁμορφὴ γυναίκα εἶναι τὸ ἐπίκεντρο τοῦ ἔργου. Ἡ ἡδονὴ παρουσιάζεται ἐδῶ σημαντικὴ δύναμη. Ἀκριβῶς δηλαδὴ μὲ τὸ ρόλο, ποὺ παίζει σ’ ὅλους τοὺς τομεῖς καὶ τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς. Ὁ πόθος, οἱ ἐρωτικὲς σκηνές δίνονται χωρὶς δισταγμὸ, θάλεγε κανεὶς πὼς ἐπιδιώκεται ἡ προβολή τους. Ἀλλὰ ἔτσι δὲν τὶς αἰσθάνεται καὶ τὶς θέλει ὁ κάθε ἄνθρωπος;

Θυμάμαι τώρα αυτά, πού μου διηγήθηκε φίλος κριτικός για τόν Καραγάτση, όταν επισκέφτηκε τήν Ἀλεξάνδρεια. Βγαίνοντας ἀπ' τὸ ξενοδοχεῖο, στὸ ὁποῖο ἔμενε, εἶδε μιὰ βρώμικη ἀραπινούλα, ἰσχνή, μὲ μύξες νὰ τρέχουν ἀπ' τὴ μύτη, πού μάζευε ἀποτσίγαρα. Ἀμέσως τοῦ γεννήθηκε ἡ ἐπιθυμία νὰ κάνει ἔρωτα μαζί της.

(3) Τò πραγματικό του ὄνομα ἦταν Δημήτριος Ροδόπουλος.

Αὐτὸς ἦταν ὁ Καραγάτσης καὶ στὴ ζωὴ καὶ στὸ ἔργο. Ἄντρας παθιασμένος, ἄντρας σωστός. Πάντα ἀχόρταγος, πάντα διψασμένος.

Ἡ δὲ διὰ τοῦ Καραγάτση δὲν περιορίστηκε μόνο στὸν ὑποδλητικὸ ὄγκο τοῦ ἔργου του — 21 συνολικὰ βιβλία μέσα σὲ 31 χρόνια (*), — στὴν καλλιέργεια ὅλων σχεδὸν τῶν λογοτεχνικῶν εἰδῶν, — ἔγραψε ἐκτὸς ἀπ' τὰ πεζογραφήματά του, μυθιστορηματικὲς βιογραφίες, θεατρικὰ ἔργα, κριτικὴ βιβλίου καὶ θεάτρου, ἱστορικὲς μελέτες, ἀκόμη καὶ μερικὰ ποιήματα (4), — ἀλλὰ ἐπεκτάθηκε καὶ σ' αὐτὴ τὴ μορφὴ τῶν πεζογραφικῶν ἔργων του. Κάθε βιβλίο του εἶναι διαφορετικὸ ἀπ' τὰ προηγούμενα, ἀνόμοιο. Φθάνει σὲ σημεῖο νὰ δοκιμάζει καὶ τεχνικὴ, ὅπως στὸν «Μεγάλου Ἰπνο», μὲ τὴν ὁποία νὰ κινδυνεύει τὴν καθαυτὴ ἀξία τοῦ μυθιστορημάτων του.

Στήν ανομοιοότητα του έργου του Καραγάτση, ανομοιοότητα όχι μόνο εξωτερικού σχήματος αλλά και περιεχομένου, όπως και τον χαρακτήρα του, που απεικονίζει τον ίδιο τον χαρακτήρα του συγγραφέα του «Άμρι - ά - Μούγκου», όπως τον είδαμε, ξεκινάει το πιο ουσιαστικό του γνώρισμα, ο «Ευρωπαϊσμός» του. «Αν ο Καραγάτσης έγραφε τα έργα του σε κάποια άλλη ευρωπαϊκή γλώσσα, τη γαλλική π.χ., και τα κυκλοφορούσε στο εξωτερικό, θα μιλούσε στον ξένο αναγνώστη, θα τραβούσε την περιέργειά του και θα τον ικανοποιούσε, όπως και τον Έλληνα. Ο ίδιος, όταν ζούσε, δεν έδειξε κανένα ενδιαφέρον για να μεταφραστεί. Τώρα, μετά το θάνατό του, άρχισαν να γίνονται μερικές προσπάθειες.

Παρά την καθολικότητα, που παρουσιάζει η παραγάτση πεζογραφία, δὲν ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴν πραγματικότητα. Ἐνῶ πολλοὶ ἀπ' τοὺς καλοὺς συγγραφεῖς μας προσπαθοῦν νὰ ξεπεράσουν τὰ ἐλληνικὰ ὅρια καὶ νὰ ἀγγίσουν κατὰ τὸ εὐρωπαϊκόν, τὸ οὐκομενικόν, μὲ τὸν Καραγάτση συμβαίνει τοῦτο τὸ ἐξαιρετικόν καὶ ἀντίθετο: εἶναι κυρίως Εὐρωπαῖος, χωρὶς νὰ παύει νὰ εἶναι Ἕλληνας.

Τὴν ἑλληνικότητα τοῦ Καραγάτση θὰ τὴν βρούμε κυρίως στὴν περιγραφή τῆς ἑλληνικῆς φύσης. Κανεῖς λογοτέχνης δὲν τὸν φθάνει σ' αὐτό. Ἰδιαίτερα ὅταν ἀναφέρεται μαζί στὸν τόπο καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Τὸ πόσο δεξιότηχνης εἶναι σ' αὐτὸ ὁ Καραγάτσης τὸ δείχνει τὸ παρακάτω κείμενό του:

«Μόλις βραδυάσει, τὸ πούσι ἀναδύεται ἀπ' τὸν ποταμό. Στὸ βάθος ἡ Λάρισα ἀνάβει τὰ φῶτα της. Ψηλὸς καὶ βαρὺς, ὁ Ὀλυμπος πλακώνει τὴν ἀνάσα. Στὴν ἀνατολή ὁ Κίσαβος ὀρθώνεται σκοτεινὸς καὶ μενεξελής. Μετὰ τὴ λαύρα τῆς μέρας, τὸ πρῶτο νότισμα ξυπνάει τοὺς πόθους. Τὰ ξευγάρια, κρυμένα στὶς ἀλυγαριές τοῦ ποταμοῦ, ἀγαπιῶνται ἀμίλητα. Οἱ ἄφανες κρύβουν τὰ ὀριητικά σμιζήματα, καὶ μὲ τὴν εὐωδιὰ τοῦ θες ξεδιαλύνουν τὴν αἰσά ὀρητῆς ξαναμιμένες σάρκας. Ροκανίζουν τὰ τριζόνια τὸ θρηνητικὸ τραγοῦδι τοὺς, κι οἱ πυγολαμπίδες σχεδιάζουν ἀγιοθασιλιάτικες ἀστραπὲς στὸ μουντὸ τοῦλι τῆς καταχνιάς. Τὸ ρούφηγμα ἐνὸς φιλιτοῦ, ὁ θόρυβος ποὺ κάνουν δυὸ τραβηγμένα κορμιά πάνω στὰ κλαριά, ἓνας στεναγμὸς, ἓνα πνιχτὸ ἡδονικὸ παράπονο· καὶ τίποτ' ἄλλο. Κι ἅμα βγῇ τὸ ψεγγάρι, οἱ ἀχνὲς ἀχτίδες τοῦ φωτίζουν κάποια κατάλευκη ἀπόκρυφη γύμνια...».

Ποιό είναι όμως το νόημα του έργου του Καραγάτσης; Η προσεκτική ανάγνωσή του «Γιούγκερμαν» (1939) θα μάς δώσει την απάντηση. Ο Καραγάτσης στο μυθιστόρημα - σταθμό αυτό της νεώτερης λογοτεχνίας μας στήνοντας τον καταπληκτικό ήρωά του, τον ήλκρχο του ρωσικού στρατού Βασίλη Γιούγκερμαν, που ξεκίνησε απ' τον γύργο του Τάμμερφόρς κι έφθασε νά γίνει στον τόπο μας διοικητής της Τράπεζας Έμπορικῶν Παραγῶν, κάποτε υπερβολικός, πάντα όμως προσαρμοσμένος στην ατμόσφαιρα καὶ τὸ κλίμα τῆς ἐποχῆς μας, πὺ μόλις τὰ τελευταία δέκα

(*) Σημείωση μεταγενέστερη: Δὲν περιλαμβάνεται τὸ ἀτέλειωτο ἔργο του «10», πὺλ κυκλοφόρησε τὸ Βιβλιοπωλεῖα τῆς Ἑστίας» μετὰ τὸ θάνατό του.

(4) Ἀσχολήθηκε καὶ μὲ τὸν κινηματογράφο. Γύρισε μάλιστα κ' ἓνα ντοκιμανταίρ, τὴν «Καταδρομή», τῆς ὁποίας ἦταν ὁ σκηνοθέτης καὶ φυσικὰ ὁ σεναριογράφος.

χρόνια άρχισε να απομακρύνεται απ' την επίδραση του πολέμου, κατορθώνει να δώσει το μήνυμά της σύγχρονης πραγματικότητας της ελληνικής ζωής.

Το ίδιο αυτό μήνυμά θα συναντήσουμε σ' ολόκληρο σχεδόν το έργο του Καραγάτση. Πιο έντονο, πιο φανερό βέβαια στον «Γιούγκερμαν» και το μυθιστόρημά που τον συμπλήρωσε, τα «Στερνά του Γιούγκερμαν» (1940). Διάχυτο όμως στα υπόλοιπα βιβλία του. Ο «Ανθυποπλοίαρχος Βασίλης Λάσκος» (μυθιστορηματική βιογραφία, 1948) δεν είναι μιὰ συνέχεια του «Γιούγκερμαν»; Βρήκε ο Καραγάτσης το θρυλικό ήρωα του υποβρυχιακού πολέμου του σαράντα τρία Λάσκο λεβέντη, γενναίο, περιφρονητή του οποιουδήποτε κινδύνου και τον ανάστησε στο βιβλίο του με αλλοιώτικο τρόπο απ' εκείνο με τον οποίο έπλασε τον Γιούγκερμαν, αλλά με τον ίδιο σκοπό. Μα και τα κατοπινά έργα του Καραγάτση, μέχρι το τελευταίο «Σέργιος και βάνχος» (1959), δεν ακολουθούν στα ίδια άχνάρια;

Ο «Γιούγκερμαν» ασφαλώς παραμένει το πιο σπουδαίο, το πιο σημαντικό μυθιστόρημα του Καραγάτση. Ίσως λίγες ξένες λογοτεχνίες να έχουν να παρουσιάσουν ανάλογα έργα. Η πλοκή, ή σύνθεση, ή δράση, ή αναδρασμός του, γενικά ο καραγάτσικος δυναμισμός αναταράζουν την ψυχή του αναγνώστη. Σαν τελειώσει το διάβασμα έχει μαζί μιὰ τέλεια, αλλά και συγκεχυμένη εικόνα του Γιούγκερμαν. Αν θελήσει να βάλει σε τάξη τις σκέψεις του, αν θελήσει να θυμηθεί το έργο, θα δει πως βρίσκεται μπροστά σε κάτι το άδάμαστο, το ανέφικτο, που σε καθηλώνει, σε κάνει να το γεύσαι, μα που δεν μπορείς να το πιάσεις, να το κάνεις δικό σου.

Η πεζογραφία του Καραγάτση δε μπορούσε παρά να δημιουργήσει ένα σωρό προβλήματα, ένα σωρό ζητήματα. Πώς ήταν άλλωστε δυνατό να γίνει άμέσως παραδεκτό το ότι «Ελληνας δημιούργησε ένα τέτοιο έργο;» «Αρχισαν λοιπόν να αναζητούν πρότυπα, που πιστά να μιμήθηκε ο Καραγάτσης, να βρίσκουν στον ρεαλισμό του ανωμαλίες, έφθασαν μάλιστα να τον κατηγορήσουν για πορνογράφο.

Ας δούμε τις επικρίσεις αυτές, που ορισμένες δυστυχώς επαναλαμβάνονται και τώρα ακόμη. Κυρίως επικρίθηκε ο Καραγάτσης ότι άντεγράφε τον D. H. Lawrence. Είδαμε πως έχει ο σεξουαλισμός του Καραγάτση. Ο Άγγλος πεζογράφος επιμένει ιδιαίτερα στις λεπτομερειακές περιγραφές της έρωτικής πράξης και με την λυρική ποιητικότητά του της δίνει ξεχωριστή αξία και θέση. Που λοιπόν η ομοιότητα μεταξύ των δύο συγγραφέων, αφού με αντίθετες ολότελα θεωρίες αντιμετώπιζον το ίδιο θέμα;

Βρήκαν τον Καραγάτση τρομερά επηρεασμένο απ' τον Freud. Πριν λίγον καιρό, ο I. M. Παναγιωτόπουλος το επανέλαβε αυτό. «Ο Freud», υποστηρίζει, «κατέδραξε, με το πείραμά, με την παρατήρησή, με την έρμηνειά, με την έννοιολογική κατασκευή, ακόμη και με τη διαίσθησή ίσαμε τα έγκατα του ανθρώπου. Ο Καραγάτσης τον ακολούθησε. Ήταν πλάσιμένος, προορισμένος, από τη φύση του, να τον ακολουθήσει» (5). Όπως σημειώσαμε παραπάνω, μετά τον Συνταγματάρχη Λιάπικιν» ο Καραγάτσης άρχισε να ψυχογραφεί τους ήρωές του. Όχι όμως γιατί τον έπηρεασε ο Freud, αλλά γιατί το απαιτούσε η φύση και η εξέλιξη του έργου του. Έξ άλλου η καραγάτσικη ψυχολογία σε πολύ λίγα σημεία μπορεί να βρεθεί ότι συγγενεύει με τη φροϋδική. Γιατί θέλουμε να βλέπουμε τους δικούς μας συγγραφείς πάντα επηρεασμένους απ' τους ξένους; Ο Καραγάτσης, όταν ζούσε, άντέτασσε σ' όσα του παρατήρησαν για την ψυχογραφία του έργου του ότι στη μελέτη του ο Ευριπίδης, ο μεγάλος μας τραγικός, προηγήθηκε πολύ του Freud...

Είπαν και τούτο το εκπληκτικό: ότι στα θαλασσινά του βιβλία ο Καραγάτσης μιμήθηκε τον Κόνραντ. Αυτός, που την άγρια θάλασσα ταύτιζε με τον έαυτό του.

Είπαν και άλλα. Μόνο του το γιγαντιαίο έργο του Μίτια Καραγάτση συντρίβει όλες αυτές τις άνεδαφικές και άδικες επικρίσεις. Μόνο του φθάνει για να διαφυλάξει την αναμφίβολη αξία του.

(5) Πρβλ. I. M. Παναγιωτόπουλου: 'Η πρώτη επέτειος, περ. «Νέα Έστία».

Οι εκθέσεις και η διδασκαλία τους σε όλες τις σχολικές βαθμίδες

ΥΠΟ ΣΤΑΘΗ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ

(Συνέχεια από τα προηγούμενα)

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΑ

Μιά από τις μεγαλύτερες δυσκολίες των μαθητών είναι η ορθογραφία· δυστυχώς καταντήσαμε να ονομάζουμε άγράμματο εκείνον που δεν έμαθε την ιστορική ορθογραφία, όσσοδήποτε άλλες γνώσεις και αν έχει.

Ποιά άρσενε εύθυνη βαραίνει τα παιδιά για την ανορθογραφία τους, όταν έμεις γράφουμε ταξείδι και ταξίδι, άφίνει και άφήνει, καλύτερος, καλλίτερος και καλήτερος;

Αφού όμως για πολλά ακόμα χρόνια θα έξακολουθούμε να παιδεύομαστε με αυτήν, είναι ανάγκη στο δημοτικό ο μαθητής να μάθει τις ρίζες των πιο συνηθισμένων, λέξεων και τις καταλήξεις των πιο χρησιμοποιησιμων τύπων.

ΑΝΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ

«Η ανορθογραφία προέρχεται έξ όπτικής διαστρεβλώσεως, ήτις όφείλεται εις την τοιαύτην ή τοιαύτην περί το ορθογραφείν άνάπτυξιν του μαθητού, ό όποιος όταν συνηθίσει εις την ανορθογραφίαν εκ των πρώτων τάξεων και δεν δημιουργήσει όρθας όπτικές εικόνας, όσσην γραμματικήν και όσους πρακτικούς κανόνες και να μάθι άργότερον, είναι δύσκολον να ορθογραφεί· διότι ή ορθογραφία είναι άσκησις και κινητική ένέργεια, εικών και κίνησις, διά τούτο ό,τι πολλάκις άγνοεί ό νοός (εις τους μεγάλους έντριφείς και ήσκημένους περί το ορθογραφείν), ό,τι λησμονεί ή μνήμη, το λέγει ή το επιβεβαιώνει ή χείρ διά της κινήσεώς τους και της γραπτής άπεικονίσεως της άμφισβητουμένης λέξεως». Αυτά γράφει κάποιος καθηγητής. Και συνεχίζει: «Απαραίτητον εις τους ανορθογράφους είναι οι πρακτικοί γενικοί κανόνες, αλλά ό σπουδαιότερος τρόπος καταπολεμήσεως της ανορθογραφίας είναι ή άσκησις, δηλ. ή αντιγραφή και πάντοτε ή αντιγραφή, ή όποία πρέπει να είναι συνεχής και συστηματική, ήτις να συνοδεύεται με προσοχήν εις τας επί μέρους περιπτώσεις, παρατήρησιν των αντιθέσεων ή ανωμαλιών και ειδικών περιπτώσεων και γραμματικήν έρμηνείαν των». Η ορθογραφία, έπειδή αποτελεί στοιχείον πνευματικής καλλιέργειας, πρέπει να διδάσκεται στο σχολείο.

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑΣ

Έχω άκούσει πως οι Άγγλοι που δοκιμάζουν τις ίδιες δυσκολίες, γιατί κι ή δική τους ορθογραφία είναι δύσκολη, το ίδιο και μερι-

κά σχολεία γαλλικά στον Πόντο μεταχειρίζονται έναν τρόπο τον όποιον έχω εφαρμόσει κι εγώ πολλά χρόνια στο σχολείο μου.

Ας υποθέσω πως είχαμε μάθημα «Τό κυπαρίσι του Μυστρά». Οι μαθητές μου ήξεραν ότι οι τρεις πρώτες γραμμές κάθε κεφαλαίου του άναγνωστικού τους είναι ορισμένες για ορθογραφική άσκηση και έπρεπε να διαβάσουν, την ορθογραφία τους και μάλιστα και να τις άποστηθίσουν. Αυτό όμως δεν ήταν άρκετό· έπρεπε και στο σχολείο να επαναλάβωμε την ορθογραφία· ο μαθητής του πρώτου θρανίου διάβαζε την πρώτη λέξη «τό κυπαρίσι» και άνέλυε κάθε συλλαβή στα μέρη της: Τό το τ κεφαλαίο, το ο όμιτρο με όξεια· κυπαρίσι το κυ με ύψιλο, το ρι με γιώτα, το σο με δύο σ· και γιώτα· το ίδιο επανειλάμβανε και δεύτερος και τρίτος μαθητής. Ο τέταρτος μαθητής άνέλυε τη λέξη του Μυστρά: το του με περισπωμένη. Το ίδιο επανειλάμβανε ό πέμπτος και ό έκτος μαθητής. Για να θεβαιωθείν οι έπίλοιποι προσέχουν ή όχι, έλεγα να συνεχίσω ό Ν.Α.

Μόλις τελείωναν οι τρεις γραμμές έβγαιναν ειτους πίνακες (είχα πολλούς), μερικοί όμως τις έγραφαν στα τετράδιά τους από στήθους. Όταν τελείωναν το γράμμα, τους καλούσα να τις ξαναδιαβάσουν προσεκτικά και να διορθώσουν τα τυχόν λάθη ή τη στίξη.

Τώρα πάρτε τα βιβλία σας, άνοίξτε και διορθώστε, αφού τραβήξετε γραμμή κάτω στη λαμβασμένη συλλαβή (όχι σ' ολόκληρη τη λέξη, π.χ. άνθρωπος και όχι άνθροπος. Αυτό γίνονταν 3 ή 4 φορές την έβδομάδα.

Μολονότι τον τρόπο αυτό τον ακολούθησα πολλά χρόνια, για να είμαι ειλικρινής, δε μπορώ να θεβαιώσω πως οι μαθητές μου έγιναν ορθογράφοι· ίσως διότι: όσα όνόματα και κανόνες και αν άπομνημονεύσουν οι μαθητές, όσα παραδείγματα και αν γράφωμε στον πίνακα, όσες άσκήσεις και αν κάμωμε, όσες φορές και αν τις διορθώσωμε, θα μείνουν μόνο κανόνες, άκατανόητοι για τους μαθητές, οι όποιοι και θα τους ξεχάσουν μόλις εγκαταλείψουν τα θρανία, έπειδή ή ορθογραφία είναι ζήτημα μάλλον ματιού και αυτιού. Παρόμοια άπάνω-κάτω είναι και ή γνώμη του Π. Μειμαρίδη:

Ο μαθητής να διαλέγη ένα κομμάτι απ' όπου θέλει (άναγνωστικό, περιοδικό, παραμύθι...) Να το διαβάσει 3—4 φορές άργά και προσεκτικά, και να το μάθι απ' έξω. Να το διαβάσει φωναχτά λέγοντας πως γράφεται κάθε συλλαβή. Αφού το αντιγράψει, διορθώνει

μόνος του τὰ λάθη. Κάτω σημειώνει μόνο τις δύσκολες συλλαβές (δχι δόλκληρες τις λέξεις) για να θυμάται την ορθογραφία τους. Αυτό θα τὸ κάμη στὸ σπίτι· στὸ σχολεῖο, στὸ τέλος τοῦ γλωσσικοῦ μαθήματος κλείνει τὸ βιβλίο καὶ γράφει ἀπὸ μνήμης τὸ κείμενο. Ἀφού τελειώσει, ρίχνει μιὰ ματιά στὸ κείμενο καὶ ὑπολογίζει πόσα λάθη ἔκανε π.χ. 5 λάθη· στὸ τετράδιό του, ἢ στὸν πίνακα, ἢ στὴν πλάκα σημειώνει ἓνα μεγάλο 5. Παίρνει τὸ βιβλίο, παραβάλλει τὰ δυὸ κείμενα, καὶ βρίσκει τὸν ἀκριβῆ ἀριθμὸ τῶν λαθῶν· ἂν ὁ ἀκριβὴς ἀριθμὸς τῶν λαθῶν εἶναι σύμφωνος μετὰ τὸν ἀριθμὸ τῶν πιθανῶν λαθῶν, τότε θὰ πῶς ὁ μαθητὴς ἔχει παρατηρητικότητα· ἂν ὁ ἀριθμὸς τῶν πιθανῶν λαθῶν ἦταν 3 καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν πραγματικῶν ἦταν 8, θὰ πῇ πὼς δὲν ἔχει παρατηρητικότητα ορθογραφική.

Τὰ λάθη ποὺ διαπιστώνει ὁ μαθητὴς πρέπει νὰ τὰ υπογραμμίσῃ καὶ νὰ τὰ διορθώσῃ, ἂν εἶναι δυνατό μετὰ διαφορετικὸ μολύδι ἀλλὰ μόνο τῇ λαθεμένη συλλαβῇ· τότε τὸ λάθος γίνεται χτυπητό τελεος καὶ δυσκολεξάλεπτο στὸ μυαλό· στὸ τέλος θὰ γράψῃ πρὶς φορές τὴν κάθε λαθεμένη λέξη, ἀλλὰ ἐδῶ διορθωμένη.

Ἡ CLARET (μετάφρ. Βασδέκη) γράφει: Ἡ ἀπόκτηση τῆς ορθογραφίας γίνεται μετὰ καθημερινὰς ὀπτικῆς ἀσκήσεως. Μιὰ φράση, λίγο πολὺ μεγάλη, ἀνάλογα μετὰ τὴν ἡλικία τοῦ παιδιοῦ, γράφεται στὸν πίνακα. Τὰ παιδιά τῇ βλέπουν, μέσα σὲ περιορισμένο χρονικὸ διάστημα 5—10 δευτερολέπτων.

Συσταίνομε στὰ παιδιά νὰ τὴν προσέξουν, κ' ὕστερα τὴ σθῆνομε ἢ τὴ σκεπάζομε. Τὰ παιδιά τῇ γράφουν τὸ τετράδιό τους, σύμφωνα μετὰ τὴ σχολικὴ νοητικὴ εἰκόνα τῆς πού ἔχουν συγκρατήσει. Ὑστερα ἀπὸ 2—3 παρόμοιες ἀσκήσεις κατέχουν τὴν ὀρθὴ γραφικὴ εἰκόνα τῆς φράσεως.

Στὴν πρώτη καὶ δευτέρη τάξη μετὰ τὴν τρίτη ἀσκηση, τὸ παιδί ἀντιγράφει τὴ φράση. Στὶς ἄλλες τάξεις, πολλὰς φράσεις δοσμένες σὰν ὀπτικὴ ἀσκηση συγκεντρώνονται γιὰ νὰ σχηματίσῃ ἓνα κείμενο, ποὺ ὑπαγορεύομε στὰ παιδιά, μετὰ σκοπὸ νὰ ἐπαληθεύσωμε τὴν πιστότητα τῆς μνήμης.

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ

Μετὰ τὴν κριτικὴ τῶν ἑκθέσεων καὶ ἀφού οἱ μαθητὲς διορθώσαν, ἢ συμπλήρωσαν τὴν ἐκθεσὴ τους κατὰ τις ὑποδείξεις τῶν συμμαθητῶν τους ἢ τοῦ δασκάλου, μάζεψα τὰ τετράδια γιὰ νὰ παρατηρήσω τὰ ορθογραφικὰ λάθη. Χωρὶς νὰ μωτχοῦρώσω καθόλου τὴν ἐκθεση, ἀντίγραφα σ' ἓνα φύλλο χαρτί τὰ χονδροειδῆ λάθη τοῦ καθενός, ἀφού τὰ κατέτασσα σὲ κατηγορίες: λάθη τοινομοῦ, συλλαβισμοῦ, καταλήξεων κλπ. Τὴν ἄλλη μέρα ἔγραψα στὸν πίνακα τις λαθεμένες λέξεις ἀλλὰ διορθωμένες· ρωτοῦσα τὸ λόγο γιὰ τὸν ὁποῖο κάθε λέξη γράφεται ἔτσι καὶ ὅχι ἄλλιως. Π.χ. Σχολεῖο γράφεται μετὰ ἑνὶ γιώτα καὶ περισπωμένη, γιὰτὶ ὅλα τὰ εἰς -εῖο ποὺ φανερώνουν τόπο ἢ ἐργαστήριον (κουρεῖο, μουσεῖο, ξυλουργεῖο...),

γράφονται μετὰ ἑνὶ γιώτα καὶ περισπωμένη. Ὁ Ε. Δευτεροεῖος γράφει: Ἐγραφα στὸν πίνακα τὰ πιὸ χονδροειδῆ (ὅταν διάβασα τις ἐκθέσεις κρατοῦσα σημειώσεις) καὶ τις διορθώσαν τὰ παιδιά, ἐν ἀνάγκῃ δὲ ἐγώ. Δὲν ἔλεγα ποιὸς ἔκανε τὰ λάθη, ἐκτὸς ἂν ἔδλεπα ὅτι κάποιος ὑποτροπίζει ἀδικαιολογητῶς καὶ ἀδιακόπως.

Ὁ Χριστοφιδάκης προτείνει ἄλλον τρόπο, ποὺ μοῦ φαίνεται καὶ ὀρθότερος. Ὁ δάσκαλος θὰ διορθώσῃ σὲ κάθε ἐκθεση τὰ κυριώτερα λάθη· ὁ μαθητὴς θὰ τὰ ἀντιγράψῃ σὲ χωριστὸ τετράδιο καὶ θὰ κάμῃ εἶδος λεξιλογίου· ὡς τὴν ἄλλη ἐκθεση οἱ λέξεις αὐτὲς θὰ εἶναι ἀντιγραφή καὶ ορθογραφία τοῦ μαθητῆ. Κάθε δηλ. παιδί ἀντιγράφει καὶ μαθαίνει τὴ δική του ορθογραφία· μ' ἄλλα λόγια μαθαίνει τὴν ορθογραφία τῶν λέξεων ποὺ εἶναι δικές του, τις μεταχειρίζεται κάθε μέρα, δὲν τις πήρε ἀπὸ κανένα βιβλίο καὶ τις ὅποιες θὰ μεταχειρίζεται καὶ σήμερα καὶ αὔριο καὶ σὲ ὅλη του τὴ ζωὴ.

Ὁ τρόπος αὐτὸς εἶναι τοῦλάχιστο ἀληθοφανής, γιὰτὶ ἔτσι ὁ μαθητὴς θὰ ὑποχρεωθῇ νὰ μάθῃ ὁρισμένο ἀριθμὸ δύο ἕως τριῶν χιλιάδων λέξεων, ἐνῶ σήμερα προσπαθοῦμε νὰ τοῦ διδάξωμε τὴν ορθογραφία δεκάδων χιλιάδων λέξεων. Δὲ θὰ ἦταν ἀσχημὸ νὰ ὀριστοῦν σὲ κάθε ἐκπαιδευτικῇ περιφέρειᾳ ἀρκετὰ σχολεῖα ποὺ νὰ μεταχειρίζονται τὴ μέθοδο αὐτὴ ἀρκετὰ χρόνια, γιὰ νὰ μπορῇ νὰ βγοῦν ἀσφαλῆ συμπεράσματα.

Ἀθὴν γραμματικῶν τύπων. Στὴ Δημοτικὴ τέτοια λάθη γίνονται πρὸ πάντων ἀπὸ τὴ χρῆση τῶν μετοχῶν: σκέφτοντας ἀντὶ σκεπτόμενος, ἔρχοντας ἀντὶ ἐρχόμενος. Στὴν καθαρεύουσα, εἶναι ἀκόμα περισσότερα: τὴν γυνὴν, τὰς ἀμπέλαις, τῶν δεινῶν κ.λ.π.

Συντακτικὰ λάθη: Τέτοια ἀπαντοῦν προπάντων στὶς ἐκθέσεις τῶν ἀνωτέρων τάξεων, ὅπου οἱ μαθητὲς προσπαθώντας νὰ κάμουν τὴν πλοκὴν πρὸ τεχνικῇ ξεπέφτουν στὸ σχηματισμὸ μεγάλων περιόδων καὶ ὀνομαστικῶν ἀπολύτων. Πρέπει νὰ ἀποφεύγουν ὅσο μποροῦν τὴ χρῆση τῶν μετοχῶν καὶ νὰ τις ἀντικατασταίνουν μετὰ ἀνάλογες προτάσεις ἢ ἄλλους προσδιορισμοὺς π.χ. ἀνατέλλων ὁ ἥλιος, ἐγὼ ἐξηρχόμην, ἐκ τῆς οἰκίας, ἀντὶ μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἐγώ... πυροβολήσας ὁ κυνηγός, ὁ λαγὸς ἀνετινάχθη, ἀντὶ μετὰ τὸν πυροβολισμὸν τοῦ κυνηγοῦ ὁ...

Ἀλλὰ καὶ στὴ Δημοτικὴ οἱ μετοχὲς μπερδεύουν. Π.χ. κοίταζα τὰ νερά πέφτοντας ἀπὸ τὸ βράχο· νομίζει κανεὶς πὼς ἐνῶ ὁ ἴδιος ἔπεφε ἀπὸ τὸ βράχο κύτταζε τὰ νερά, ἀντὶ νὰ πῇ τὰ νερά ποὺ ἔπεφτον ἢ νὰ πέφτουν.

Πολλὰς φορές στὴν ἴδια περίοδο ἀλλάζουν τὸ χρόνο, ποὺ δὲν εἶναι σωστὸ π.χ. Ἄλλα ἔτρεχαν, πηδοῦσαν, χόρευαν καὶ ἄλλα κάθονταν καὶ διαβάζον ἀντὶ κάθονταν καὶ διάδαν.

Καὶ ἀπὸ τὴν κακὴ τοποθέτηση τῶν ἀναφορικῶν ἀντωνυμιῶν γίνονται παρανοήσεις· π.χ. τὰ φρούτα τὰ ἔφεραν τὰ παιδιά, τὰ ὅποια οἱ

πίθηκοι ὄρμησαν ν' ἀρπάξουν· νομίζει κανεὶς πὼς οἱ πίθηκοι ὄρμησαν ν' ἀρπάξουν τὰ παιδιά· τὸ σωστὸ εἶναι: τὰ παιδιά ἔφεραν τὰ φρούτα ποὺ οἱ πίθηκοι...

ΛΑΘΗ ΕΙΡΜΟΥ ΣΚΕΨΕΩΝ

Μὲ τὴν ἀρχιτεκτονικὴ συνδέεται καὶ ὁ εἶρμός τῶν σκέψεων, ἡ κανονικὴ ἐσωτερικὴ σύνδεση τῶν διανοημάτων. Ὁ εἶρμος δὲν πρέπει νὰ στηρίζεται μόνο στὴ λογικὴ, καὶ στὴν ψυχολογία· δὲν εἶναι ἀρκετὸ δηλ. νὰ συνδέεται μιὰ ἰδέα μετὰ τὴν ἄλλη λογικὰ ἢ αἰτιολογικὰ, πρέπει νὰ συμφωνῇ στὴ σύνδεση αὐτὴ καὶ ὁ ψυχολογικὸς παράγοντας. Λάθη εἰρμού ψυχολογικοῦ εἶναι ἡ στροφή τῆς προσοχῆς κατὰ τὴ διήγησιν σὲ σημεία, ποὺ εἶναι ἀδύνατο νὰ μᾶς κάμουν ἐντύπωση, γιὰτὶ ὑπάρχουν ἄλλες συγκινήσεις πιὸ δυνατές. Π.χ. Ἐτράθησε τότε τὸ μαχαίρι του, ποὺ πάνω του εἶχε χαράξει μετὰ τὸ σουγιά τις λέξεις Ἐλευθερία ἢ Θάνατος, μέσα σὲ μιὰ γιρλάντα ἀπὸ τριατάφυλλα, καὶ τὸ ἔμπηξε στὸ στήθος τοῦ ἐχθροῦ. Ἡ ἀναγραφή τῶν λέξεων καὶ τῶν στολιδιῶν, ὅχι μόνο κόβει τὴ δραματικότητα τῆς ἀφήγησιν καὶ χαλὰ τὸ ὕφος, μὰ εἶναι καὶ ἀψυχολόγητη· γιὰτὶ σὲ τέτοια στιγμή δὲ μπορεῖ κανεὶς νὰ κυττάξῃ τὰ μπιχλιμπίδια τοῦ μαχαίριου, οὔτε καὶ ἐνδιαφέρεται γι' αὐτὰ (Κ. Κόντος).

Λάθη εἰρμού λογικοῦ εἶναι τὰ χάσματα σκέψης, ὅταν ἀναφέρεται τὸ ἀποτέλεσμα, χωρὶς νὰ ἔχῃ ἀνοφερθῇ τὸ αἶτιον. «Βρέθηκα στὴ θάλασσα» εὐτυχῶς ἀρπάχτηκα ἀπὸ τὸ κατάρτι ποῦ τὸ εἶδα νὰ ἐπιπλῇ παραπέρα. Ἐπρεπε πρῶτα νὰ πῇ πὼς ἔσπασε καὶ βρέθηκε τὸ κατάρτι στὴ θάλασσα. Τέτοια χάσματα σκέψης βρίσκει κανεὶς στὶς μικτὲς καὶ κριτικὲς ἐκθέσεις τῶν ἀνωτέρων τάξεων, ὅταν στὴ δημιουργίᾳ τῶν γεγονότων ἀνακατάνεται καὶ ἡ φαντασία. Γιὰτὶ, ὅταν ὑπάρχῃ τὸ πραγματικὸ δίωμα, σπάνια ξεχνᾷ κανεὶς ἓνα κρίκο ἀπὸ τὴ σειρά τῶν γεγονότων. Στὶς ἐκθέσεις ὅμως τῶν μικρότερων τάξεων, ποὺ συνήθως εἶναι διώματα, τέτοια λάθη ποὺ εἶναι καὶ λίγα, τὰ δημιουργεῖ ἡ βιασύνη στὸ γράμμιον.

ΥΦΟΣ

Ὑφος λέγεται ἡ κατάλληλη σύνδεση τῶν μερικῶν ἀπλῶν διανοημάτων γιὰ τὸ σχηματισμὸ ἐνὸς σύνθετου διανοήματος· ἢ ὕφος εἶναι ἡ τέχνη νὰ βροῦμε ποιὲς καὶ πόσες προτάσεις θὰ ἐνώσωμε καὶ πὼς θὰ τις συνδυάσωμε γιὰ νὰ κάμωμε μιὰ ὁμορφὴ περίοδο.

Τὸ ὕφος εἶναι κάτι ἀποκειμενικόν, κάτι προσωπικόν· ἀπεικονίζει τὸ χαρακτῆρα τοῦ ἀνθρώπου δηλ. πὼς αἰσθάνεται, πὼς σκέπτεται, πὼς βούλεται, ποῖα ἢ ψυχικὴ του κατὰστασι καὶ τώρα καὶ πάντα. Γι' αὐτὸ τὸ ὕφος δὲ διδάσκει μετὰ τυπικοὺς κανόνες.

Ἄν καὶ ἡ ἐπιτήδευση, ἡ ὑπακρίσια εἶναι κάτι πολὺ συνηθισμένον, στὴν ἐκφρασὴ καὶ στὴ λογοτεχνία δὲ μπορεῖ νὰ κρυφτῇ καὶ διακρίνεται ἀπὸ πολὺ μακριά. Μερικὲς ὁμως ὁδηγίαι ποὺ θὰ χρησιμεύουν σὰν ἀχτίδες στὸ δύσκολο δρόμο, εἶναι ἀναγκαῖες.

Σὲ κάθε περίοδο μιὰ ἀπὸ τις προτάσεις, τὰ ἀπλὰ διανοήματα, θὰ εἶναι ἡ σπουδαιότερη· αὐτὴ θὰ βάλωμε γιὰ κυρία πρόταση, καὶ τις ἄλλες θὰ κάμωμε ἐξαρτημένες, προσδιορισμούς, μετοχές...

Γιὰ ἓνα μαθητὴ ἡ σπουδαιότερη δουλειὰ τὸ πρῶν εἶναι τὸ σχολεῖο· ἡ γραπτὴ λοιπὸν ἐκφραση πρέπει νὰ πάρῃ αὐτὴ τὴ μορφή: Σήμερα πῆγα στὸ σχολεῖο στὶς ὀκτώ το πρωί, ἀφού ἠυχήθηκα, πλύθηκα καὶ ἔφαγα τὸ πρωινό μου. Ἡ Σήμερα τὸ πρῶν ἀφού ξύπνησα, ντύθηκα, πλύθηκα καὶ ἔφαγα, πῆγα στὸ σχολεῖο. Μποροῦμε ὁμως τὴν περίοδο αὐτὴ νὰ τὴ χωρίσωμε σὲ δύο: Σήμερα τὸ πρῶν ξύπνησα στὶς ὀκτώ. Ἀμέσως ντύθηκα, πλύθηκα, ἔφαγα τὸ πρωινό καὶ πῆγα στὸ σχολεῖο. Ἀλλὰ μποροῦμε νὰ κάμωμε πρόταση καὶ κάθε ἀπλὸ διανόημα: Σήμερα τὸ πρῶν ξύπνημα στὶς ὀκτώ. Ντύθηκα. Πλύθηκα. Ἐφαγα τὸ πρωινό μου καὶ πῆγα στὸ σχολεῖο. Τέτοιο εἶναι τὸ ὕφος τοῦ Ν. Καραχρίστου καὶ τοῦ Π. Παλαιολόγου.

Πρέπει νὰ συνηθίσωμε τὰ παιδιά νὰ γράφουν τις σκέψεις τους μετὰ σύντομες φράσεις. Ἀνάμεσα σὲ δυὸ τελείες πάντα νὰ κλείνουν μικρὲς φράσεις. Δὲν εἶναι δύσκολο αὐτό. Τὸ κέρδος ἀπὸ τὴ σύντομη φράση εἶναι μεγάλο. Ὅταν γράφουν μετὰ μικρὲς προτάσεις οἱ σκέψεις τους στὸ χαρτί γράφονται λαγαρὲς καὶ πεντακάθαρες. Ὅχι σκοτεινὲς καὶ μπερδεμένες. Καὶ ὁ ἄλλος καταλαβαίνει ἀμέσως καὶ καλὰ τί ἀκριβῶς θέλομε νὰ πούμε. Ἐκτὸς αὐτοῦ ἡ μικρὴ φράση εἶναι ἓνας εὐχάριστος ἦχος γιὰ τὸ ξένο. αὐτὴ. Ἡ μικρὴ πρόταση δίνει ὁμορφίαν στὴν ἐκθεση. Καὶ τὸ ξένο αὐτὸ ποὺ μᾶς ἀκούει μένει εὐχαριστημένο. (Δέροσος).

Ἡ ὁμορφὴ πρόξας, ὁ ὠραῖος πεζὸς λόγος, μόνο μετὰ τὴν ἀκατανίκητὴ ὀρμὴ «πρὸς ἀνασκόινωσιν» καὶ ἀπὸ τὸ ξεχείλισμα τῆς καρδιάς μπορεῖ ν' ἀναβλύσῃ. Κατὰ τὴν παλαιὰ μέθοδο, ὁ δρόμος γιὰ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ ὕφους ἀρχίζει μετὰ λεπτεπίλεπτες ὁδηγίας.

Ἐμεῖς, λέγει ὁ Τσαγκιάς, δὲ δάξομε τὰ παιδιά μας κάτω ἀπὸ τὴν ψυχρολουσίαν τῶν διαφόρων ἀρχῶν καὶ κανόνων. Δὲν τὰ καθιστοῦμε βέβαια ἀσύδοτα, μὰ οὔτε καὶ προσενοῦμε τὸ φόβο. Προσπαθοῦμε μόνο νὰ διατηροῦμε πάντα «ἐν ἐργηγόρει» τὴ χαρὰ τῆς δημιουργίας.

Τὰ πρῶτα σχολικὰ χρόνια—ἴσως φανῇ παράδοξον σὲ μερικοὺς—ἔχουν τὴν πιὸ μεγάλη ἐπίδραση γιὰ τὴν ἀπόκτησιν ὕφους. Στὴν ἀρχὴ λοιπὸν τὸ παιδί ὡς εἶναι ὁ ρήτορας καὶ ὁ δάσκαλος ὁ στενογράφος του.

Κάθε 15 ἡμέρες τοὺς διαβάζω καὶ ἀπὸ ἓνα παλιὸ κομμάτι, καὶ εὐχαριστιέμαι ὅταν ἐπαναλαμβάνουν μετὰ χαμηλὴ φωνὴν κάθε τι ποὺ τοὺς ἀρέσει. Δὲν ἔχω βέβαια σκοπὸ νὰ τ' ἀναγκάσω νὰ μάθουν ἀπ' ἐξω, ἐπιδιώκω μόνο νὰ συνηθίσῃ τ' αὐτὶς τοὺς στὴν εὐχάριστὴ φράση. Καὶ ἡ ἀναδιήγησιν μετὰ χαμηλὴ φωνὴν ὁλοκληρῶν περιόδων εἶναι αἰτία νὰ ζυμωθῇ τὸ ὠραῖο ὕφος μετὰ τὸ αἷμα τους.

Ἡ ἀποστήθιση πολὺ εὐκόλα μεταμορφώνει τις λέξεις πού εἶναι γεμάτες ἀπὸ ἔννοια, σ' ἐλέξεις μὲ κενὸ περιεχόμενο.

Ἡ ἀποστήθιση δὲν εἶναι καθόλου ἀναγκαία γιὰ τὴν ἀπόκτηση ὕφους, ἐκτὸς ἂν, ἔχωμε σκοπὸ νὰ μορφώσωμε ἀνθρώπους πού τοὺς ἐνδιαφέρουν οἱ «πομπῶδεις» ἐκφράσεις. Ἡ πείρα μ' ἐδίδασκε ὅτι, ἡ κατὰ τὸ ἥμισυ ἀπομνημόνευση βοηθεῖ πολὺ στὴν ἀπόκτηση ωραίου ὕφους. Τὸ αἶσθημα ὕφους, ὅπως καὶ κάθε τέτοιο καλλιτεχνικὸ, μόνον στὸ μισοσκόταδο καὶ χωρὶς καλὰ-καλὰ νὰ τὸ καταλαβαίνει τὸ παιδί μπορεῖ ν' ἀναπτυχθῇ.

Ἐκεῖνο πού ἐκφράζεται μὲ σαφήνεια εἶναι εὐνόητο καὶ μαρτυρεῖ ὅτι ἡ σκέψη εἶναι καθαρὰ, διαυγής καὶ συγγραπτή, ἀρτία· ἐνῶ ἡ ἀσάφεια μαρτυρεῖ σύγχυση καὶ σκοτεινότητα καὶ ἀδυναμία πνευματική νὰ συλλάβῃ καθαρὲς τις εἰκόνες τῶν πραγμάτων.

ΤΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΥΦΟΣ

Συγγραφικὸ ὕφος λέγεται ὁ ἰδιαιτέρος τρόπος, μὲ τὸν, ὅποιον ἐκφράζεται ὁ συγγραφέας. Ὁ τρόπος αὐτὸς εἶναι κάτι προσωπικὸ, πού ἀπεικονίζει τὸν ἐνδόμυχο χαρακτήρα του. Κατὰ τὸν Μίτυφον, «τὸ ὕφος εἶναι αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος» καὶ «τὸ ὕφος εἶναι ἡ τάξη καὶ ἡ ρυθμικὴ κίνησις, κάτω ἀπὸ τὴν ὁποία θέτουμε τὴν σκέψιν μας». Ὅσον ὁμως καὶ ἂν τὸ ὕφος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ συγγραφέα, πού δίνει στὸ λόγο του τὸν προσωπικὸ του τόνο καὶ τὴ σφραγίδα τῆς ἀτομικότητάς του καὶ τῆς τέχνης του, δὲ μπορεῖ κανεὶς νὰ παραβλέψῃ πολλὰ αἰτίαι πού ἐπιδρῶν γιὰ νὰ χρησιμοποίησιν τέτοιο ἢ τέτοιο ὕφος ὁ συγγραφέας.

Διότι οἱ μεγάλοι καλλιτέχνες ἀσκοῦν ἀποφασιστικὴ ἐπίδραση καὶ στοὺς σύγχρονους καὶ στοὺς μεταγενέστερους. «Δημιουργοὶν σχολᾶς» οἱ ὁπαδοὶ τῶν ὁποίων ὑποτάσσουν καὶ πρὸ πολλὰς φορὲς τὸ προσωπικὸ τους ὕφος στὸ ὕφος τοῦ ἀρχηγοῦ τὸν ὅποιον ἔχουν ὡς πρότυπο. Ἀλλὰ κάθε ἐποχὴ ἐπιδρᾷ στὴ διαμόρφωση τοῦ ὕφους τῶν συγγραφέων, πού προσαρμόζονται πρὸς τὴ γλωσσικὴ ἐκφραση καὶ τὴν ἀντιλήψιν τῆς ἐποχῆς.

Ἀλλὰ τὸ ὕφος ποικίλλει ἀνάλογα μὲ τὸ εἶδος τοῦ λογοτεχνικοῦ ἔργου.

Τὸ ὕφος τοῦ ἐπικοῦ εἶναι ἀδιοφορὸ ἀπὸ τὸ ὕφος τοῦ λυρικοῦ καὶ τοῦ διηγηματογράφου ἀπὸ τοῦ ρήτορα.

Ὅπως εἶδαμε στὴν ἀρχή, τὸ ὕφος ἐπειδὴ εἶναι προσωπικὸ, δὲ μπορεῖ νὰ διδαχθῇ μὲ τυπικοὺς κανόνες· τὶς ἰδιότητες δὲ τοῦ ἔντεχνου ὕφους πρὸς πολὺ τὶς διαισθάνεται, παρὰ μπορεῖ νὰ τὶς διδάξῃ σὲ ἄλλους μὲ τεχνικοὺς ὁρισμούς. Ὅμως εἶναι δυνατό νὰ χαραχθοῦν τὰ γενικώτερα χαρακτηριστικὰ τοῦ ἔντεχνου ὕφους. Σὰν τέτοια μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν ἡ ποικιλία στὴν ἐκφραση, πού συντελεῖ στὴν ἀποφυγὴ τῆς μονοτονίας, τῆς ταυτολογίας καὶ τοῦ κόρου. Ἡ φυσικότητα καὶ ἡ ἀπλότητα συντελοῦν στὴν ἀποφυγὴ τῶν ἐξηζητημένων, τῶν βεβιασμένων καὶ τῆς ἐπιτήδευσης. Ἡ εὐγένεια δέ, ἡ γλαφυρότητα, ἡ παραστα-

τικότητα, ἡ σαφήνεια καὶ ἡ ἀκρίβεια εἶναι ἀπαραίτητα στὴ μόρφωση καλλιτεχνικοῦ ὕφους.

ΑΡΕΤΕΣ ΤΟΥ ΥΦΟΥΣ

Οἱ κυριώτερες ἀρετὲς τοῦ ὕφους εἶναι ἡ σαφήνεια, ἡ ἀκρίβεια, ἡ ἀλήθεια.

Σ α φ ἡ ν ε ι α ἡ διαύγεια λέγεται ἡ ἐκφραση τῶν διανοημάτων μας μὲ τέτοιο τρόπο, ὥστε ἀμέσως νὰ γίνονται κατανοητὰ ἀπὸ τὸν ἀναγνώστη, χωρὶς καμμιὰ ἰδιαίτερη προσπάθεια.

Ἀ κ ρ ί β ε ι α λέγεται ἡ ἐκφραση τῶν σκέψεων μας μὲ τὶς λέξεις πού εἶναι ἀπαραίτητες, καταλληλότερες. Ἀνάμεσα στὶς διάφορες ἐκφράσεις, πού μποροῦν ν' ἀποδώσουν μιὰ σκέψιν μας, ὑπάρχει πάντοτε μιὰ πού εἶναι ἡ ἀκριβέστερη, ἡ καταλληλότερη. Ἰσως νὰ μὴν τὴ βρίσκωμε πάντοτε εἶναι ὁμως βέβαιο πὼς ὑπάρχει· καὶ κάθε ἄλλη ἐκφραση δὲ θὰ ἐκφράσῃ ἀκριβῶς τὴ σκέψιν μας.

Ἡ ἀκρίβεια τῶν λέξεων, ἡ ἀκρίβεια τῆς ἐκφρασης, ἡ εἰλικρίνεια, ἡ ἀλήθεια, νὰ ὁ ὑπέρτατος νόμος τοῦ ὕφους· ἡ σταθερὰ αὐτὴ φροντίδα γιὰ ἀλήθεια, ἡ εἰλικρίνεια αὐτὴ στὴν ἐκφραση μας, θὰ ὑψώσουν τὸ ἥθος μας, τὸ χαρακτήρα μας, συνθηθίζοντάς μας νὰ μεταχειριζώμαστε τὴ γλῶσσα μόνο γιὰ ν' ἐξωπερικεύσωμε σκέψεις, καὶ τὶς σκέψεις γιὰ νὰ ἐκφράσωμε μόνο ἀλήθειες (Γεωργοπαπαδάκης).

Γιὰ νὰ εἴμαστε ἀκριβεῖς πρέπει ν' ἀποφεύγωμε τὰ πολλὰ λόγια, γιὰτὶ αὐτὰ ἀδυνατίζουν καὶ μπερδεύουν τὴ σκέψιν· ἐκεῖνο πού χρειάζεται νὰ πούμε δὲν εἶναι τὰ πολλὰ, ἀλλὰ τὸ οὐσιώδες, τὸ χαρακτηριστικόν· ἡ φλυαρία εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς χρησιμοποίησης περιττῶν λέξεων. Τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ δυνατοῦ στοχασμοῦ εἶναι νὰ συμπεκνώσῃ, ὅτι εἶναι ἀραιό, νὰ συσφίξῃ, ὅτι εἶναι χαλαρό καὶ συχνὰ ὁ καλὺτερος τρόπος νὰ κάμωμε δυνατώτερη τὴ σκέψιν μας εἶναι νὰ ἀφαιρέσωμε λέξεις· «Κάποτε νὰ προσθέτετε καὶ πρὸς συχνὰ νὰ σβήνετε»· ἂν γράψω στὴν ἀρχὴ τέσσερες λέξεις, θὰ σβήσω κατόπι τὶς τρεῖς· λέγει ἕνας μεγάλος κριτικός.

Εἶπαμε πὼς ἀκριβῶς εἶναι ἐκεῖνη πού ἀποδίδει ἀκριβῶς τὴν ἔννοια. Τέτοια εἶναι: 1) Ἡ κατάλληλη λέξη πού δὲ μπορεῖ ν' ἀντικατασταθῇ μὲ μιὰ ἄλλη. Δὲ θὰ πούμε σήμερα ἀρχίζει ἡ διεθνὴς ἐκθεση, ἀλλὰ σήμερα γίνονται τὰ ἐγκαίνια τῆς Διεθνούς ἐκθεσης. 2) Ἡ εἰδικὴ (ἀντίθετη ἢ γενικὴ καὶ ἀόριστη). Δὲ θὰ πούμε τῆς δίνω μιὰ ἀνθοδέσμη, ἀλλὰ τῆς προσφέρω μιὰ ἀνθοδέσμη. 3) Ἡ φυσικὴ (ἀντίθετη ἢ ἐπιτηδευμένη). Δὲ θὰ πούμε κάνει τρομερὸ κρῦο, ὅταν εἶναι ἀρκετὸ νὰ πούμε κάνει δυνατό κρῦο.

Σ φ ἄ λ μ α τ α τ ο ὗ ὕ φ ο υ ς. Τὰ κυριώτερα σφάλματα τοῦ ὕφους εἶναι ἡ μονοτονία καὶ ἡ ξηρότητα.

Μ ο ν ο τ ο ν ί α λέγεται ἡ ἄσκοπη ἐπανάληψη τῶν ἰδίων λέξεων, φράσεων, συντάξεων.

Ξ η ρ ό τ η τ α λέγεται ἡ ἔλλειψη καλ-

λωπιστικῶν λεκτικῶν στοιχείων (ἐπιθέτων, παρομοιώσεων, μεταφορῶν κ.λ.π.) καὶ ἡ ξερὴ, ἀχρωμάτιστη καὶ ἀμυχή ἀπαρίθμηση τῶν πραγμάτων, ἡ μνημόνευση τῶν γεγονότων.

Δ ι α ί ρ ε σ η. Μποροῦμε νὰ διαιρέσωμε τὸ ὕφος στὶς ἐξῆς κατηγορίες: Φυσικὸ ἢ ἀπλό, γλαφυρό, εὐγενές, μεγαλοπρεπές, πυκνόν, ρυθμικόν· μερικοὶ διακρίνουν καὶ ὕφος ὀρμητικόν (νευρώδες) καὶ ὑποδλητικόν (μυστικοπαθές).

1) Φ υ σ ι κ ό. Τὸ ὕφος πρῶτ' ἀπ' ὅλα πρέπει νὰ εἶναι φυσικόν, ἀπλό, ἀσφαλές δηλ. πρέπει νὰ ἐκφράζωμε τὰ πράγματα μὲ ἀπλότητα καὶ ἀφέλεια, ὅπως συμβαίνει στὴ ζωὴ· χωρὶς περιττολογίες, χωρὶς παχιά λόγια, χωρὶς ψευτεπιδείξεις. Τὸ κυριώτερον μυστικόν τῶν λαϊκῶν δημιουργημάτων, (παραμῦθια, διηγήματα, ἀνέκδοτα) εἶναι ἡ ἀπλότητά τους.

Φυσικὸ ὕφος ἔχει ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Νιρβάνας, ὁ Παπαδιαμάντης, ὁ Χρηστοδασίλης, ὁ Κόντογλου, δὲ δημοτικὰ μας τραγούδια.

Παράδειγμα: Ἐνας βασιλιάς χωριάτικα ντυμένος (Α. Ἐφταλιώτης). «Μιὰ φορὰ ἦταν ἐδῶ στὴν Ἀθῆνα ἕνας βασιλιάς· μιὰ μέρα αὐτὸς ὁ βασιλιάς πήγε νὰ κυνηγῇ σὲ μερικά παλληκάρια του, καὶ κυνηγώντας πῆγε ὡς κοντὰ στὴν Κόρινθο.

Ὅταν ἔκαμαν νὰ γυρίσουν πίσω ἀπὸ τὸ κυνήγι τους, καὶ νὰ σοῦ ἕνας βοσκὸς τρεχάτος κοντὰ τους, καὶ τοὺς λέει πὼς ἐτοιμάζεται νὰ ξεκινήσῃ κατὰ τὴν Ἀθῆνα μεγάλο ἀσκέρι ἀπὸ τὸ Μωριά, νὰ τοὺς κυριέψῃ τὴ χώρα. Οἱ σύντροφοι τοῦ βασιλιάς ρίχνουν τὸ κυνήγι τους χάμω καὶ μαζεύονται γύρω του νὰ τὸν ρωτήσουν τί πρέπει νὰ κάμουν. Κι' αὐτὸς προστάζει νὰ σηκώσουν ἀμέσως τὸ κυνήγι, καὶ νὰ τὸ φέρουν στὴν Ἀθῆνα, γιὰ νὰ διασκεδάσουν πρὶν πολέμησουν.

Ἔτσι κι ἔγινε. Πάνε στὴν Ἀθῆνα ψήνουν τὸ κυνήγι, κάθονται στὸ παλάτι καὶ τὸ ρίχνουν στὸ φαγοπότι. Καὶ τρώγοις καὶ πίνοντας λησιμονοῦν τοῦ βοσκοῦ τὰ λόγια· ὡς καὶ τραγουδιστάδες καὶ χορευτρεῖς γύρευαν.

Ἐκεῖ ἀπάνω, νὰ σοῦ κι ἀνοίγει ἡ πόρτα τοῦ παλατιοῦ καὶ μπαίνει μέσα κόσμος πολὺς καὶ φωνάζει: Πλάκωσαν οἱ Δωριεῖς.

Τότε πετιοῦνται ἀπάνω τὰ παλληκάρια καὶ γυρεύουν τὸ βασιλιά· μὰ βασιλιάς πουθενά! Φωνάζουν καὶ τὴ βασιλίσσα, μὰ λείπει κι αὐτὴ. Φεύγουν τότες καὶ πηγαίνουν στὰ σπίτια τους, νὰ βάλουν τ' ἄρματα τους...

Ἀντίθετο τοῦ φυσικοῦ εἶναι τὸ ἐ π ι τ η δ ε υ μ έ ν ο. Παράδειγμα: «Τότ' ἐνθους ὁ γλυκὺς Ὀρφεὺς μεθύσας ἀπὸ καλλονῆν καὶ ὁλος μ' ἐνθουσιασμοῦ περιχυμένος ἦδονην, ὡς ἔχουν περιχρυσῶτον ἀνέκρουεν ἀνακλιθεῖς, ὡδὴν κατὰ τὸν Ὀρφιον Φοῖβος θητὸς γοητευθεὶς καὶ ὑπὸ τὸ τρέμον πλῆκτρον τοῦ ἡ λυρική ἐλάλει...».

2. Γ λ α φ υ ρ ό. Τὸ ὕφος πρέπει νὰ εἶναι καὶ γλαφυρό ἢ ἀνθηρό· δηλ. νὰ μεταχειρίζεται κανεὶς ἐκφράσεις παραστατικές, εἰκόνας, μεταφορές, διαλόγους καὶ ἄλλα κοσμηματα τοῦ λόγου γιὰ νὰ τέρπῃ τὸν ἀναγνώ-

στη. Ὑφος γλαφυρὸ ἔχουν ὁ Ἰσοκράτης, ὁ Καρκαβίτσας, ὁ Παπαντωνίου.

Παράδειγμα: Ἡ θ ἄ λ α σ σ α (Καρκαβίτσας).

«Ἀλάφρωνα τὸ κλῆμα, τὸ κλῆμα δακρύνοντας τινάζονταν χαρούμενο, ἀνοίγε τὰ μάτια του σὰν πεταλούδα, καὶ στὸν καιρὸ του πρόβαινε φορτωμένο σταφύλια.

Καθάριζα τὴν κυτριά κι ἐκεῖνη λυγερὴ καὶ ὠραία, ψήλωνε φουντωτῇ, καμαρωτῇ καὶ μοῦ χάριζε ἴσκιο τὰ μεσημέρια, καὶ ὕπνο ἀρωματισμένο τὶς νύχτες».

Τὸ ἀνθηρὸ ἢ γλαφυρὸ εἶναι τερπνόν καὶ γλυκύ. Τὰ θέλητρά της μποροῦν νὰ ἀναδειχθοῦν μὲ τὴ χάριτα τῆς ἐρμηνείας, μὲ τὴ βραχυλογία, τὴν αὐτον ἀστειότητα (χιούμορ), μὲ τὶς σεμνὲς λέξεις, στὸ τέλος τῶν προτάσεων μὲ τὰ σχήματα τῆς ἀναδιπλώσεως, ἐπανάληψης (θάνετε, θάνετε πού εἶσαι), ἀναφορᾶς, (Π ἄ λ ι ν Ἡρωδιὰς μαίνεται, Π ἄ λ ι ν ταραττεται, Π ἄ λ ι ν ὀρχεῖται, Π ἄ λ ι ν ἐπὶ πίνακι...) μὲ παροιμίες, μύθους, παραβολές, ὑπερβολές.

Ὑφος ἀνθηρὸ εἶχαν ἀπὸ τοὺς ποιητὲς ἡ Σαπφώ καὶ ἀπὸ τοὺς πεζογράφους ὁ Ἡρόδοτος, Ξενοφῶν, Ἰσοκράτης κ.ά. Ἀπὸ τοὺς νεωτέρους δὲ ὁ Σολωμός, ὁ Κοραῖς, ὁ Δημ. Βερναρδάκης, ὁ Ροῖδης κ.ά.

Ἀντίθετον τοῦ ἀνθηροῦ εἶναι τὸ κακὸζήλον.

3. Ε ὑ γ ε ν έ ς. Πρέπει ὁμως νὰ εἶναι καὶ εὐγενὲς ἡ λεπτὴ, δηλ. νὰ γράφῃ ὅπως θὰ μιλοῦσε μὲ ἕναν μορφωμένο καὶ λεπτὸ ἄνθρωπο, μὲ ἐκφράσεις λεπτές, εὐγενικές, σεμνές, χωρὶς χυδαῖα λόγια καὶ εὐτελεῖς ὑπαινιγμούς, πού κατεβάζουν τὸν ἄνθρωπο σὲ χαμηλὸ ἐπίπεδο. Ὁ Καρκαβίτσας καὶ ὁ Παπαντωνίου σὲ πολλὰ ἔργα τοὺς ἔχουν ὕφος λεπτόν.

Παράδειγμα: Ἡ β α σ ί λ ι σ σ α (Ἀ. Λεξ. Παπαδοπούλου). «Περνᾷς ἀδιάκοπα περνᾷς, εὐλογημένη ρεματιά, καὶ χωρὶς περιφάνει βρέχει τὰ χεῖλη τὰ κατὰξερὰ τοῦ φτωχοῦ, ποτίζει τ' ἀρνάκια τὰ χιονάτα, καὶ ἡ δροσὶ σου δίνει ζωὴ, σ' αὐτὰ τὰ λουλούδια πού δὲν τὰ φύτεψε κανεὶς.

4. Μ ε γ α λ ο π ρ ε π έ ς. Διακρίνεται ἀπὸ τὰς ἀλλεπαλλήλους μεγάλας συλλήψεις, πού περιενδύουν ἰδέας ὑψηλὰς διὰ τὴν ζωὴν μας, διὰ τὸν ἀνθρώπινον προορισμόν» (Δ ο ρ μ π α ρ ά κ η ς). Ὁ Ὀμηρος, ὁ Σολωμός, ὁ Κάλβος, ὁ Παλαμάς ἔχουν τέτοιο ὕφος.

Παράδειγμα τοῦ Κάλβου: «Ὁ γέρων φθονερὸς καὶ τῶν ἔργων ἐχθρὸς καὶ πάσης μνήμης, ἔρχεται περιτρέχει τὴν θάλασσαν καὶ τὴν γῆν ὅλην. Ἀπὸ τὴν σπάμναν τοῦ χύνει τὰ ρεύματα τῆς λήθης καὶ τὰ πάντ' ἀφανίζει».

Καὶ τὸ δημοτικόν: «Ἐγὼ εἶμ' ὁ γερο - Ὀλυμπος στὸν κόσμον ἐξακουσμένος. Ἐχω σάραντα δυὸ κορφές κι ἐξήντα δυὸ βρυσούλες· κάθε κορφὴ καὶ φλάμπουρο, κάθε κλαδί καὶ κλέφτης· Κι' ὅταν τὸ παίρν' ἡ ἀνοίξη κι' ἀνοίγουν τὰ κλαδάκια, γεμίζουν τὰ βουνὰ κλεφτιά καὶ τὰ λαγκάδια σκλάβους».

Ἀντίθετο αὐτοῦ εἶναι τὸ χυδαῖο ὕφος.

5. Π υ κ ν ό. Ὅταν μὲ λίγα λεκτικὰ στοι-

χεῖα ἐκφράζουμε πολλά καὶ σπουδαία. Ὁ Θουκυδίδης καὶ ὁ Ἀριστοτέλης χρησιμοποιοῦν τὸ εἶδος αὐτό. Ὑπερβολὴ τοῦ πυκνοῦ εἶναι τὸ σκοτεινὸ καὶ ἀντίθετο τὸ χαλαρό.

6. Ρυθμικὸ. Ὅταν οἱ λέξεις παίρνουν τέτοια διάταξη, ὥστε ὁ πεζὸς λόγος νὰ μοιάζει ποιήματι. Οἱ πεζοὶ ρυθμοὶ τοῦ Παπαντωνίου, ἡ μεγάλῃ σειρὰ διηγημάτων, τοῦ Βλαχογιάννη εἶναι γραμμένα μετὰ πεζὸ ρυθμό.

Παράδειγμα: Τὸ τραγοῦδι τοῦ Χερσόμου.

... Ἄλθε τοῦ πόνου τὸ σιτάρι, τρίβε τοῦ στεναγμοῦ τὸ γέννημα· βγάλε ἀλεύρι ποὺ θὰ δώσῃ τὸ ζυμαρί, ζυμωμένο μετὰ τοῦ σκιάδου τὸν ἰδρώτα στὸν πικρό. Κάμε τὸ ψωμί τοῦ ἀφέντη στὰ τραπέζοστρώσια του φαρμακερό.

7. Ὁρμητικὸ ἢ νευρωδές. Παράδειγμα:

Ἡ πολιορκία τοῦ Μεσολογίου.

«... Ὅμως τὸ ἐπαναστατημένο χῶμα δὲ βγάξει μόνο ἄνθη καὶ καρπούς. Τὸ αἷμα τῶν ἀνδρείων ποὺ ρουφᾷ δὲν τὸ κρατεῖ ἐγωϊστὴς στὰ σπλάχνα του, μὰ τ' ἀπορρίχνει πύρινο σὲ νέα σώματα. Λίγος καιρὸς πέρασε, μῆνες τρεῖς καὶ νέοι ἀπόστολοι κηρύττουν τὴν ἀνάσταση καὶ ἀντρεῖουν τοὺς δειλοὺς. Ὅχι τροφὲς καὶ πολεμοφόδια δὲν κατεβαίνουν πιά, μὰ οὔτε καὶ πολλὴ μαντατοφόρο στὸ ἐχθρικό στρατόπεδο.

Ἀπελπισία καὶ ἀνοχὴ δέρνει παντοῦ. Πλημύρες καὶ χιονόνερα. Πείνα καὶ γύμνια καὶ κακομοιρία, ἀρρώστειες λογῆς - λογῆς βασανίζουν τὸ στρατόπεδο».

ΜΙΚΤΟΝ ΥΦΟΣ

«Ὅσάκις ὁμιλοῦμεν ἢ γράφομεν, ποικίλλομεν τὴν ὁμιλίαν ἢ τὰ γραφόμενά μας τότε μετὰ τοῦτο καὶ τότε μετὰ τὸ ἄλλο εἶδος τοῦ λεκτικοῦ καὶ ἐνίοτε καὶ μετὰ ὅλα μαζί κατὰ τὰς περιστάσεις· καὶ μετὰ αὐτὸν τὸ, συνδυασμὸν τοῦ μικτοῦ ὕφους πλέκουμε μίαν ἀνθοδέσμη ἀπὸ ὅλα τὰ ἐκλεκτὰ εἶδη τῶν ἀνθῶν τοῦ λόγου, τὰ ὅποια ἐκαλλιεργήσαμεν εἰς τὸν ψυχικόν μας κήπον καὶ παρουσιάζουν ἐπομένως τὴν ἰδικήν μας προσωπικὴν ἐργασίαν καὶ τὴν ἀτομικὴν μας καλλιτεχνικὴν ἐπίδοσιν» (Νουάρς - Τσοῦρης).

Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν περιγραφή τοῦ Πηλίου τοῦ Ζ. Παπαντωνίου.

Τὸ Σμαραγδένιο Πήλιον.

«... Τὸ Πήλιον! «Εἰνοσίφυλλον» τὸ λέγει ὁ Ὀμηρος. Βουνὸ δηλ. μετὰ δέντρα ποὺ τὰ κινεῖ ὁ ἀέρας. Ἐπίθετο ἀπλὸς φυσιογραφικόν, χωρὶς ἀξιώσεις. Μὰ τὰ λέγει ὅλα! Κι ἀλήθεια ὁ ἀέρας ἐκεῖ δὲ μπορεῖ νὰ εἶναι θυρόστομος κι ἐχέμυθος. Τὸ Πήλιον τοῦ ἔδωκε δουλιὰ. Δασωμένο ἀπ' τὴν κορφὴ ὡς τὸ κύμα, χωρὶς πιθαμὴ γυμνὴ, τρεμόφυλλο, ἄς τὸ πούμε, ἀφοῦ ὁ ποιητὴς μᾶς ἔδωσε τὴν ἀφορμὴ, προμηθεύει στὸν ἀέρα θέαμα γιὰ αἰώνιον ψίθυρο, γιὰ μουσικὴ καὶ γιὰ φλυαρία. Κανένα βουνὸ τοῦ κόσμου δὲν ἔχει ντυθῇ σὰν αὐτό. Τρία φορέματα πολυτελείας. Στὴν τραχηλιά του ἡ δα-

σικὴ γούνα μετὰ τὸν κέδρο, τὸ πουνάρι καὶ τὴν ὀξυά. Στὸ στήθος του ἡ καστανιά, τὸ πλατάνι, τὸ κυπαρίσσι. Στὰ γόνατά του καὶ στὰ πόδια του, μακρύτατο ὡς τὴ θάλασσα, τὸ φωτεινὸ, τὸ ἀγέρινον φουστάνι τῆς ἐλιάς. Γιγάντιο βουνὸ δὲν εἶναι. Δὲν ἔχει τὴν καστανιά τῶν μεγάλων ὄγκων, τῆς γεωλογίας, οὔτε τὴν ἄγρια χλωρίδα τους. Εἶναι μεστό, λυγερὸ καὶ πρόσχαρο σὰν τὰ νιάτα. Παιδί τοῦ Κισσάβου, ἀγγόνι τοῦ Ὀλύμπου. Μετὰ τοὺς ἀρμούς γερούς, τὶς λαγόνες, τὶς κοιλότητές του, τοὺς λόφους, τὶς μακάβριες χαράδρες του σὰν χαϊδεμένα ἀπὸ θεῖαν ἀγαθότητα γλυπτικοῦ χεριοῦ, κατεβαίνει πότε μετὰ τὴν παιδικὴν τρέλλα βράχων κοφτερῶν, γιὰτὶ ἔχει καὶ τέτοιους, καὶ πότε μετὰ τὴν πραότητα τῶν μεγάλων ἐλαιῶνων του γιὰ νὰ λουστῇ στὸ λαμπρὸ γαλάζιο τοῦ Αἰγαίου. Εἶναι βουνὸ προσιτὸ στὸν ἄνθρωπο...».

ΧΥΔΑΙΟ ΥΦΟΣ

«Κάποιο καινούργιο κοτρόλακκο ἀδειάζουνε κι αἰσθάνομαι εὐχαρίστηση ἀπὸ τὴ βρώμα ποὺ ἱκανοποιεῖ τὴν περιέργειά μου.

Ἡ ἄπειρη πεδιάδα ἡ βουτηγμένη στὸ ἔρεβος μιάς ἀτέλειωτης κολασμένης νύχτας κοιμάται. Βούρκος βαθύς, ἀπάτητος, ζυμωμένος μετὰ βρώμα τὴν σκεπάζει. Ἀπ' τὴ μίαν ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη τοῦ τελατωδικοῦ κοπροσέντονου τοὺς πυκνὲς, βαριὲς ἀναθυμιάσεις ξερινοῦνται ἀπ' τὰ σπλάχνα κι ἀνεβαίνουν ἀργά, ἀργά, σὰν πρασινόμαυρα φῖδια στὸ μολυβένιο οὐρανό.

Στὴ μέση τῆς ἄπειρης βουρκοστέππας πελώριο δέντρο γαντζώνει τὶς σαφρακισμένες του προκαμώριζες βαθιὰ μέσ' στὸ βορβορόχωμα τῆς λίμνης κι ὁ χιλιότρυπτος κουφαλισμένος κορμός του σφιχτὰ τρίζει στῶν κλαδιῶν του τὸ βάρος».

Εἰκότως. Σ' ὅλα τὰ εἶδη τοῦ ὕφους οἱ εἰκόνες κάνουν τὴ μεγαλύτερη ἐντύπωση, ζωντανεύουν τὰ διηγήματα καὶ τὶς περιγραφές· μεταβάλλουν τὶς ἀφηρημένες ἰδέες σὲ κάτι συγκεκριμένο· ξεκουράζουν τὸ λογικὸ μας, γιὰτὶ τότε δὲν ἀπασχολοῦμε τὸ νοῦ καὶ τὴν κρίση.

Παράδειγμα:

«Ὅπως ὁ γόνος τοῦ μελισσιοῦ ποὺ φεύγει ἀπὸ τὴν κυψέλη, καὶ σκαλώνει στριμωγμένο στὸ πρῶτο κλωνάρι, ποὺ τυχαίνει μπροστά του, καὶ τὸ κλωνάρι μαυρίζει δλόβολο, ἔτσι μαύρισαν τὰ κάτασπρα ἐκείνα κι ἀστραφτερά σὰ χιόνι μαρμαροσώρα ἀπὸ τὰ πλήθη ποὺ κόλλησαν ἀπάνω τους» (Κρυσηλῆς).

Ποῖο εἶδος θὰ προτιμήσωμε. Ἀπὸ τὰ παραπάνω εἶδη τοῦ ὕφους τρία πρὸ πάντων πρέπει νὰ χρησιμοποιήσωμε: τὸ φυσικόν, τὸ γλαφυρὸ καὶ τὸ λεπτόν.

ΤΙ ΔΕΝ ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΑΙ ΝΑ ΔΙΟΡΘΩΣΩΜΕ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ

«Σκοπὸς τῆς ἐκθεσης εἶναι νὰ μάθῃ ὁ μαθητὴς νὰ ἐκφράζῃ τὸν ἐσωτερικὸν του κόσμον μετὰ σαφήνεια καὶ τέχνη· δηλ. σκοπὸς εἶναι ἡ μορφὴ τοῦ λόγου, καὶ ὄχι τὸ περιεχόμενο. Πρῶτα

πρῶτα δὲν πρέπει νὰ ζητοῦμε νὰ μᾶς ἀναπτύξῃ ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενο ἓνα θέμα μετὰ τὴν τελειότητα ποὺ θὰ παρουσιάξῃ ἓνας εἰδικός, καὶ νὰ θεωροῦμε λάθη τὶς ἐλλείψεις· εἰμὲς θὰ ἐξετάσωμε ἂν ἔγραψε μετὰ τὴν πρεπούμενη μορφὴ τοῦ λόγου ὅ,τι εἶχε νὰ πῇ· κι ἂν καμιά φορά πέσῃ σὲ ἐπιστημονικὰ σφάλματα π.χ. ἱστορικά, ἔχουμε χρέος νὰ τοῦ τὰ υποδείξωμε, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ μεταχειριστοῦμε ὡς στοιχεῖα γιὰ τὴν ἀξιολόγησιν τῆς ἐκθετικῆς ἱκανότητος τοῦ μαθητῆ· ἂν τὸ κάμωμε αὐτό, θὰ μεταβληθῶμε σὲ δάσκαλο τῆς ἱστορίας, φυσικῆς... Πολὺ λιγώτερο δικαίωμα ἔχομε νὰ κρίνωμε τὰ αἰσθήματα καὶ τὶς ἰδέες του. Ἄν ἔχῃ παράλογες κατὰ τὴ γνώμην μας αἰσθητικὲς ἀντιλήψεις, ἀνεμυῖστες ἀκούα, θὰ φταίῃ τὸ περιβάλλον, τὰ ἐξωσχολικὰ ἀναγνώσματα καὶ τόσα ἄλλα. Στὸ μάθημα τῶν γλωσσικῶν θὰ θὰς δοθοῦν εὐκαιρίες, ἢ θὰ δημιουργήσωμε εὐκαιρίες γιὰ νὰ τονίσωμε τὴν ἀξία ὠρισμένων αἰσθημάτων, χωρὶς νὰ φαίνεται πὼς τὸ κάνομε ἐπιτήδες. Τὸ κάτω κάτω τῆς γραφῆς οἱ αἰσθητικὲς ἀντιλήψεις ἀλλάζουν ἀπὸ ἐποχὴ σὲ ἐποχὴ, ἀπὸ λαὸ σὲ λαόν, καὶ ἀπὸ ἄτομον σὲ ἄτομον· γιὰτὶ νὰ μὴν ἔχει καὶ ὁ μαθητὴς τὶς δικές του;» (Κ. Κόντος).

Μὰ περισσότερα κι ἀπὸ τὰ αἰσθήματα καὶ τὶς αἰσθητικὲς ἀντιλήψεις πρέπει νὰ θεωροῦμε ἱερὲς καὶ ἀπαραβίαστες τὶς κοινωνικὲς ἢ πολιτικὲς ἰδέες ποὺ τυχὼν θὰ τολμοῦσε νὰ ἐκφράσῃ ὁ μαθητὴς. Ὅπως εἴπαμε καὶ στὸ κεφάλαιο: «Ποῖος θὰ ἐκλέγῃ τὸ θέμα καὶ πὼς κατάντησε τόλμημα γιὰ τὸ μαθητὴ ἢ ἐκφραστὴς ὅποιασδήποτε ἰδέας γιὰ τὰ κοινωνικὰ ζητήματα ποὺ δὲ θὰ συμφωνοῦσαν μετὰ τὴ δική μας. Ξεχνοῦμε πὼς ἡ νιότη ἔχει μέσα της τὴν πεποίθησιν ὅτι αὐτὴ θὰ λύσῃ καλύτερα τὰ προβλήματα ποὺ δὲ μπόρεσε νὰ λύσῃ ἡ προηγούμενη γενιά· ἀλλοίμονο ἂν δὲν εἶχε αὐτὴ τὴν τάση πρὸς τὴν ἄρνησιν τῶν περασμένων καὶ γνωστών· ὁ κόσμος θὰ ἦταν ἓνας ἀπέραντος βάλτος.

Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ ξαφνίζωμαστε μετὰ τὶς ἰδέες τους καὶ νὰ κακοχαρακτηρίσωμε τὶς ἰδέες ἢ τὴν ἐκθεσὴν, ἐπεὶδὴ δὲ συμφωνοῦν μετὰ τὶς δικές μας, ἢ μετὰ τὴν ἐπίσημην ἀπόψιν καὶ μετὰ τὴν κοινὴ γνώμην· ὁλοκλήρως θὰ κάμωμε τοὺς μαθητὲς ὑποκριτὲς, καὶ τὶς ἐκθέσεις τους ἀνίστα ἀντιφωγγίσματα.

Ἡ παιδαγωγικὴ ζημία ἀπ' αὐτὸ τὸ ψεύτικο ἀντιφωγγισμὸν θὰ εἶναι τεράστια, καὶ ἡ προώθησιν πρὸς τὴν ὑποκρισίαν ἐγκληματικὴ. Μήπως δὲν ἔχομε καὶ μετὰ νὰ ἀλλάσωμε τὴν στραβὴν γνώμην τοῦ μαθητῆ μετὰ τὴν γενικὴ καὶ τὴν ἀπρόσωπην διδασκαλίαν μας;

Ἄς ἀφήσωμε τὰ παιδιά νὰ ἐκφράζωνται ἐλεύθερα· ἔτσι εὐκολώτερα βρίσκωμε τὶς ἀτελειὰς τους, καταποτιζόμαστε καλύτερα στὸν ψυχικόν του κόσμον, καὶ ἐπεμβαίνομε, ἂν χρειάζεται, πρὸς ἀποτελεσματικὰ μετὰ τὰ μέσα ποὺ ἡ Παιδαγωγικὴ ὀρίζει καὶ ἔχει θέσει στὴν διάθεσίν μας.

ΕΝΤΕΧΝΟΣ ΛΟΓΟΣ

Ὁ ἐντεχνος λόγος χωρίζεται σὲ δύο κατη-

γορίες: πεζὸ καὶ ποιητικόν.

Πεζὸς ὁ λόγος εἶναι ἡ προφορικὴ ὁμιλία, καὶ γραπτὸς ὁ λόγος (ὁμιλία) ποὺ γράφεται.

Ποιητικὸς ὁ λόγος λέγεται ἐκεῖνος, ποὺ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος ἔχει μέτρο, γιὰ αὐτὸ λέγεται καὶ ἑμμετρος.

Στὶς καθημερινὲς ὁμιλίαις τῶν ἀνθρώπων πρῶτα χρησιμοποιοῦνται ὡς καὶ σήμερα χρησιμοποιεῖται ὁ πεζὸς λόγος. Γιὰ τὴν γραπτὴ ὅμως μετάδοσιν τῶν ἰδεῶν στοὺς ἄλλους καὶ μάλιστα στοὺς κατοπινοὺς, πρῶτα χρησιμοποιήθηκε ὁ ποιητικὸς. Ὅταν δὲ αὐτὸς εἶχε φτάσει σχεδὸν στὴν τελειότητα, τότε ἀρχισαν οἱ ἄνθρωποι νὰ κάμουν χρῆσιν καὶ τοῦ πεζοῦ.

Ὁ πεζὸς λόγος διαιρεῖται:

1. Περιγραφὴ ἀντικειμένων ἢ γεγονότων.

2. Διήγημα διηγηματικὴ περιγραφή ἢ περιγραφικὸ διήγημα.

3. Πραγματεῖα. Βαθιὰ ἐπεξεργασία ἐνὸς θέματος ὅχι μόνο ἀπὸ ἐξωτερικὴ ἀποψιν (περιγραφὴ), ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀποψιν ἐσωτερικῶν συναφειῶν. Ἀντικειμενικὴ λογικὴ ἀνάλυση καὶ ἀπόδειξις.

Ἡ πραγματεῖα ὅπου ὑπερισχέει ἡ ὑποκειμενικότητα ὀνομάζεται Μελέτη.

4. Χαρακτῆρισμός. Ποιοτικὸς καθορισμός τοῦ προσώπου ἢ γεγονότος ἀπὸ ὑποκειμενικὴ μάλλον ἀποψιν.

5. Ἀνάλυσις, ἐκτίμησις. Ἐντυπώσεις καὶ κρίσεις γιὰ ἔργα τέχνης, αἰσθητικὴ ἀνάλυση λογοτεχνικῶν ἔργων. (Π. Δορμπαράκης).

6. Ἀνάπτυξις γνώμης ἢ παροικίας.

7. Ἐπιστολές, ἀναφορές, αἰτήσεις.

8. Περιλήψεις.

9. Συγκρίσεις.

10. Λόγοι, ὁμιλίαις.

Ὁ Π. Βαλάκης προσθέτει καὶ τὸ διάλογο ποὺ «εἶναι ἰδιαίτερα μορφὴ τοῦ λόγου κατὰ τὸν τύπον τῆς προφορικῆς ὁμιλίας, ἥτις ἀποτελεῖται ἐκ λόγου καὶ ἀντιλογίας (ἐρώτησις καὶ ἀπόκρισις).

Γιὰ τὸ καθένα ἀπὸ αὐτὰ θὰ μιλήσωμε χωριστά.

ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

Ὁ ποιητικὸς λόγος ἢ τὰ ποιήματα διαιροῦνται σὲ 3 κατηγορίας: λυρικά, ἐπικά καὶ ἐπικολυρικά.

Λυρικά λέγονται τὰ ποιήματα στὰ ὅποια ὁ ποιητὴς ἐκθέτει τὴν ψυχικὴν του κατάσταση (ἐπιθυμίες, σκέψεις, συναισθήματα).

Ἐπικά λέγονται τὰ ποιήματα στὰ ὅποια ὁ ποιητὴς ἐκθέτει τὶς πράξεις καὶ τὰ πάθη τῶν ἄλλων (Ἰλιάδα, Ὀδύσσεια, Ἐρωτόκριτος).

Ἐπικολυρικά λέγονται ἐκεῖνα ποὺ εἶναι καὶ ἐπικά καὶ λυρικά (Ὁ Ἑθνικὸς μας ὕμνος).

ΜΕΤΡΑ — ΜΕΤΡΙΚΟΙ

Σύνθετος φαινόμενον εἰς τὴν ποίησιν εἶναι ἡ συνίσις, ἡ ἐξέλιξις, ἡ ἀφαίρεσις αἱ ὅποια χρησιμοποιοῦνται



σιο της Αϊδηψού πρώτα και της 'Ατολάντης ύστερα, τη μετρική του δεκαπεντασύλλαβου στίχου.

Α' «Όταν δὲ οἱ μαθηταὶ μου, συνεχίζει, ἐγνώρισαν καλῶς τὸν τονισμόν τοῦ 15σύλλαβου, τὸν ἀριθμὸν τῶν μέτρων, τὴν ἀποφυγὴν τῆς χασμωδίας δι' ἐκθλίψεως ἢ συνιζήσεως ἐπροχώρησα ἐν βήμα περαιτέρω. Ἐξήγησα δηλ. εἰς προσεχές μάθημα, ὅπως ἕκαστος συνθέσῃ ἐντὸς τῆς τάξεως ἑνα μόνον 15σύλλαβον στίχον ἐπὶ θέματος ἐλευθέρας ἐκλογῆς.

Ἡ χαρὰ τῶν μαθητῶν ἦτο ἀπερίγραπτος ὅταν ἕκαστος ἀπήγγειλε τὸν στίχον τὸν ὁποῖον προσφάτως συνέθεσε· ἐκ τῶν 22 μαθητῶν τῆς Α' τάξεως πάντες σχεδὸν παρουσίασαν ἑνα στίχον. Κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐξεδηλώθη ἡ μικρὰ ἢ μεγάλη ποιητικὴ δυναμικότης ἐκάστου εἰς τὰ ἐπόμενα μαθήματα καὶ κατὰ τὴν ὥραν τῶν ἐκθέσεων ἐξήγησα, ὅπως ἕκαστος μαθητὴς παρουσίασῃ μικρὸν ποίημα κατ' ἀρχὰς 5, ἔπειτα 10 - 15 ἢ καὶ περισσοτέρων στίχων ἐπὶ θέματος ἐλευθέρας ἐκλογῆς. Ἐκ τῶν ποιημάτων τούτων δημοσιεύομεν τινα τὰ ὁποῖα διακρίνονται διὰ τὴν στιχουργικὴν τῶν χάριν καὶ τὴν ἐνέργειαν τῆς ποιητικῆς φαντασίας».

Ὁ Ἑσπερινὸς ('Αθ. Τσιγκρικὰς Β' τάξη).
Γέρνει ὁ ἥλιος τοῦ βουνοῦ τὴ ρόδινη κορφή
(τοῦ

Καὶ ὅλα ροδοδάφνηκαν στὰ ρόδινα ντυθῆκαν
Τ' ἀγέρι ἐξεμύνησε περνώντας τις ραχοῦλες
Μέσα σὲ δάφνες καὶ μυρτιές στέκει μονα-

Καὶ ἡ παλιὰ καμπάνα του τριγύρω ἀχολογᾷ
Καὶ πέρα ὡς πέρα τὴ γλυκιὰ φωνὴ τῆς τῆ
(σκορπάει.

Χτυπᾷ, σημαίνει ἐσπερινός, σεμνὸς προσκυνη-
(τῆς του
Δειλὰ ἀπλώνει τὸ σεμνὸ τὸ χέρι νὰ προσφέρει
Καὶ τρέμοντας τὰ χεῖλη του μιὰ προσευχὴ
(προφέρει.

Ἡ εὐωδιὰ τοῦ λιθανιοῦ καὶ τῆς δαφνιάς ἀν-
(τόμα
Καὶ τῶν ψαλτάδων ἡ φωνὴ καὶ τοῦ ἀηδονιοῦ
(μαζί τους
ἀόρατα καὶ μ' ὁμορφιὰ εἰς τὸ Θεὸ ἀνεβαίνουν.

Ὁ Ἀπρίλης (μαθήτρια Σ. Σ.)
Ἀπρίλιε τὰ λούλουδα μᾶς φέρνεις ὅταν θάρ-
(θης
Καὶ ντροπιασμένος καὶ σκυφτὸς φεύγει ὁ ἀ-
(δελφός σου Μάρτης

Λουλούδια καὶ τριαντάφυλλα σκορπᾷς εὐτυχι-
(σμένους
ἦρθες παιδί τῆς Ἀνοιξὸς μὲ μύρα στολισμένους
τὴν εὐτυχία, τὴ χαρὰ μοιράζεις στὸν καθένα
καὶ δίνεις σ' ὅλους τ' ἀνθὲ σου τὰ πολυαγα-

Ἡ ἀποκριὰ (Ν. Ριζοπούλου).
Ἡ ἀποκριὰ παράγγειλε νὰ πάνε νὰ τὴ δοῦνε
Καρνάβαλος μᾶς ἔρχεται μὲ γέλια καὶ τρα-
(γούδια

Ἐμπρὸς παιδιὰ μὴ χάνετε τ' ὠραῖο αὐτὸ στο-
(λίδι
Γιατ' ἄλλο δὲν εὐρίσκεται ὠραιότερο παιγνίδι
Μ' αὐτὴν τὴν ἀποκριὰ γελᾷ ἡ πλάση ὅλη
Κι ὅταν θὰ φύγῃ ἀπὸ μᾶς τὴ χαιρετάμε ὅλοι.

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ὅταν ἐξιστοροῦμε κάτι ποὺ τὸ εἶδαμε μὲ
τὰ μάτια μας ἢ τὸ ἀκούσαμε ἀπὸ ἄλλους, τότε
γράφουμε διήγημα.

Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐξιστοροῦμε κάτι ποὺ δὲν
ἔγινε, ἀλλὰ μπορεῖ νὰ γίνη, εἶναι δὲ τόσο
ἀληθοφανὲς καὶ πιστευτὸ, ὥστε ὁ ἀναγνώστης
νὰ μὴ μπορῇ νὰ διακρίνῃ ἂν εἶναι πραγματικὸ
ἢ φανταστικὸ (γιατὶ ἄλλοιὸς καταπνὰ μύθος)
καὶ τότε γράφουμε διήγημα.

Τὸ διήγημα εἶναι σύνθετο ἀπὸ διήγησι,
διάλογο, περιγραφὴν, ὀνομάζεται δὲ περιγρα-
φικὸ διήγημα ἢ διηγηματικὴ περιγραφὴ, ἀνά-
λογα μὲ τὸ στοιχεῖο ποὺ ὑπερισχέει.

Τὰ στοιχεῖα ποὺ θὰ ἐξετάσωμε καὶ ἀνα-
πτύξωμε σὲ κάθε διήγημα εἶναι: Ποιὸς (ἔ-
δρασε), τί, ποῦ, πότε, γιατί, μὲ ποῖα μέσα
καὶ πῶς.

Οἱ μαθητὲς συνήθως ἀναπτύσσουν τὰ γεγο-
νότα μὲ τὴ χρονολογικὴ τους σειρὰ καὶ κατα-
λήγουν στὸ σπουδαιότερο ἐπεισόδιο. Μερικοὶ
ἀρχίζουν ἀπὸ τὸ σπουδαιότερο, παρεμβάλλουν
κατόπιν τὰ πρωτοτερινὰ καὶ συνδέουν μὲ αὐτὰ
τὰ κατοπινὰ· ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ πρέπει νὰ τὰ ἀ-
ναπτύσσουν μὲ τὴ χρονολογικὴ καὶ αἰτιολο-
γικὴ σχέσιν τους.

Ἡ ἐξωτερικὴ ἐμφάνιση καὶ τὰ χαρακτηριστι-
κὰ τῶν προσώπων πρέπει νὰ περιγραφοῦν γιὰ
νὰ φανῇ ὁ χαρακτήρας. Νὰ φροντίζωμε νὰ
ἔχουν πρωτοτυπία τὰ διηγήματά μας καὶ τί
θὰ πῇ αὐτό;

Ὁ δάσκαλος π.χ. δίνει τὸ θέμα: «Ἡ ἀνοι-
ξη». Μαζεύομε τὰ κοσμητικὰ ἐπιθέτα καὶ τίς
φράσεις σωρὸ: Δέντρα καταπράσινα καὶ ἀνθι-
σμένα, λιβάδια ἀνθόσπαρτα, τὰ πουλιὰ κε-
λαηδοῦν, τὸ ρυάκι μουρμουρίζει, τὰ ἀρνάκια
βελάζουν καὶ ἄλλα πολλὰ τέτοια. Τὸ διήγη-
μά μας θὰ ἔχῃ ὠραῖες λέξεις, ἀλλὰ εἶναι ἄ-
νοστο, κρύο, κοινοτυπία χωρὶς κανένα ἐνδια-
φέρον.

Ἄν ὅμως πάρωμε ὀρισμένο τοπίο τῆς ἐξο-
χῆς, πραγματικὸ λιβάδι, ὁπότε καὶ οἱ ἐντυ-
πώσεις μας θὰ εἶναι ἀληθινές, τότε τὸ διήγη-
μά μας θὰ εἶναι προσωπικόν, ζωντανὸ καὶ μὲ
ἄλλες λέξεις πρωτότυπο.

Ὁ καθένας ἐννοεῖ πῶς δὲν πρέπει ν' ἀφή-
σωμε τίς ἐντυπώσεις μας ἀμετάβλητες, ἀκαλ-
λώπιστες· θὰ τίς ἀλλάζωμε κάπου κάπου, θὰ
τίς στολισώμε, θὰ τίς συμπληρώσωμε ἀπὸ ἄλ-
λα λιβάδια, ἄλλα τοπία· πάντα ὅμως θὰ ἔ-
χωμε βάση τίς δικές μας παρατηρήσεις.

Ὁ Γ. Σοὺ μ ε λ ἰ δ η ς εἶδενε στοὺς
μαθητὲς του ἐλάχιστα στοιχεῖα τοῦ διηγήμα-
τος (τὸ σκελετό) καὶ τοὺς ἄφηνε νὰ ἐπινοή-
σουν τίς λεπτομέρειες μόνου αὐτενεργών-
τας. Π.χ. στίς ἐισιτήριες ἐξετάσεις τοῦ Δ'
Γυμνασίου Ἀθηνῶν ἔγραψε στὸν πίνακα τὸν
παρακάτω σκελετό: 1) Στὴν ὁδὸν Σταδίου εἶ-

δα ἀστυφύλακα ποὺ κρατοῦσε ἀπὸ τὸ χέρι ἑνα
παιδί 12 - 14 χρονῶν, ποὺ ἔκλαιε καὶ διεμαρ-
τύρετο. 2) Τί εἶχε συμβῆ; 3) Διατί ἐπῆρε τὸν
κακὸ τοῦτο δρόμο ὁ μικρός; 4) Ποῦ εἶναι δυ-
νατὸ νὰ καταλήσῃ. 5) Πῶς ἤμπορε νὰ σω-
θῇ; Τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς ἐργασίας,
λέγει ὁ ἴδιος, ἦσαν ἀρκετὰ ἱκανοποιητικά.

Ὁ Μ. Σωτῆρ οὐλοῦσιν γιὰ νὰ
βοηθήσῃ τοὺς μαθητὲς (τοῦ Γυμνασίου) νὰ
σχηματίσουν σχέδιο προτύπου διηγήματος,
εὗρισκε μὲ τὴ συνεργασία τῆς τάξεως τὰ κύρια
καὶ οὐσιώδη νοήματα ἐνὸς συντόμου διηγή-
ματος, ποὺ γράφονταν περιληπτικὰ στὸν πί-
νακα· ὅλες αὐτὲς οἱ περιλήψεις θὰ ἀποτελοῦ-
σαν, κατὰ πάσαν πιθανότητα, τὸ σκελετὸ τοῦ
διηγήματος τοῦ λογοτέχνη. Ἡ ἐργασία αὕτη
ἐξακολούθησε, ὡς ὅπου οἱ μαθητὲς συνήθισαν.
Παράδειγμα διηγήματος.

Ἡ Θυσία

...Δώδεκα χιλιάδες τὴν πολεμοῦν. Νυχθό-
μερα τὰ κανόνια βροντοῦν καὶ τὰ ντουφέκια
ἀστράφτουν καὶ λάμπουν τὰ σπαθιά καὶ οὐρ-
λιάζουν τὰ πολεμοθρεμμένα στήθη μπροστὰ
στὸ χάνδακα. Οἱ μπόμπες νυχτόμερα κατε-
βαίνουν στὰ σπῆτια, ἀναποδογυρίζουν τίς στέ-
γες, γκρεμίζουν τοὺς τοίχους, σκορποῦν στά-
χτη καὶ χόβολη, τὰ ἐπιπλά καὶ τοὺς κατοίκους.

Τὰ βόλια σκαλίζουν τὸ χῶμα καὶ ρίχνουν
κάτω τὰ κορμιά· τὰ γιαταγάνια ξεσκίζουν τὰ
τείχη, θρυμματίζουν τίς πολεμιστρες καὶ βά-
φονται στὸ αἷμα καὶ τὸν πηλὸ.

Τὰ οὐρλιάσματα λαμπάζουν τὴν ψυχὴ καὶ
τὴν κάνουν νὰ κρυφτῇ βαθιά, χαμένη καὶ δι-
βουλῇ.

Μὰ ἡ πόλη χαλκόστερνη στέκει στὴ γῆ τῆς,
ἀδιάφορη στὴ λύσσα τοῦ ἔχθρου καὶ τοῦ χά-
ρου τίς σαῖτες. Μέσα τῆς ἔχει τὸ Μαυροκορ-
δάτο καὶ τὸ Μάρκο Μπότσαρη, μέσα τῆς τὸ
Γρίβα καὶ τοὺς Μωραῖτες ὀπλαρχηγούς.

Ἡ τρόπαιο νίκης, ἡ νεκροκράδβατο ἐδῶ!
εἶπαν ὅλοι στὸ πρῶτο φανέρωμα τοῦ ἔχθρου.
Καὶ τόκαμαν ὡς σήμερα. Τί θὰ γίνη αὐριο
ποιὸς ξέρει.

Τὸ Φλανδρῶ.

...Στὸν καιρὸ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων, ἦ-
ταν μιὰ κόρη ἀρχοντοπούλα, ποὺ τὴν ἔλεγαν
Φλάνδρα ἢ Φλανδρῶ. Φλανδρῶ θὰ πῇ Φιλαν-
δρῶ. Φιλανδρῶ θὰ πῇ μιὰ ποῦ ἀγαπᾷ τὸν ἄν-
δρα τῆς. Φλανδρῶ τὴν εἶπαν, Φλανδρῶ βγήκε.
Ἀγάπησε ὁλόψυχα τὸν ἄνδρα τῆς, ὅσο ποὺ
ἔχασε τ' ἀγαθὰ τοῦ κόσμου, κι ἔγινε πέτρα γι'
αὐτό.

Τὸν καιρὸ ἐκεῖνο ἦταν ἕνας καταβοκῆρης,
ὁμορφο παλληκάρη, κι ἀγάπησε τὴν Φλανδρῶ
καὶ τὴν ἐγύρεψε, καὶ τῆς ἔδωσε ἀρραβῶνα. Καὶ
σὰν τῆς ἔδωσε ἀρραβῶνα ἐσκάρωσε καινούριο
καράδι, ἔγινε κι ὁ γάμος καὶ σὰν ἔγινε ὁ γά-
μος, ἔρριξε τὸ καράδι στὸ γιαιλὸ κι ἐμπάρκά-
ρσε καὶ πήγε νὰ ταξιδέψῃ.

Τότε τὸ Φλανδρῶ ἦρθε ν' ἀγναντέψῃ, σὰν
καλὴ ὥρα, σ' αὐτὸν τὸν ἔρημο τὸ γιαιλὸ. Ἐ-

καλοῦσε ἡ ψυχὴ τους, ποῦ ἔφευγεν ὁ ἄνδρας
τῆς· δὲν μποροῦσε νὰ τὸ βαστάξῃ, νὰ στηλώ-
σῃ τὴν καρδιά τῆς. Ἀγνάντεψε τὸ καράδι ποῦ
ἔφευγε, κι ἔκλαψε πικρὰ κι ἔπεσαν τὰ δά-
κρυά τῆς στὰ κύματα, καὶ τὰ κύματα ἐπικρά-
θησαν κι ἐφαρμακώθησαν κι ἐθύμωσαν κι ἀ-
γρίεψαν κι ἐθέριεψαν, καὶ στὸ δρόμο τους ποῦ
ἦσαν τὸ καράδι, ἐπνίξαν τὸν ἄνδρα τῆς Φλαν-
δρῆς κι ἔγινε ἀγύρσιτά του. Καὶ ἡ Φλανδρῶ
ἦρθε καὶ ξαναἦρθε σ' αὐτὸν τὸν ἔρημο γιαιλὸ,
κι ἐκύτταζε, κι ἀγνάντεψε, κι ἐπερίμενε, κι ἀ-
καρτεροῦσε κι ἀπάντεχε.

Πέρασαν μῆνες, πέρασε χρόνος, πέρασαν
δυὸ χρόνια, πέρασαν τρία καὶ τὸ καράδι που-
θενὰ δὲ φάνηκε καὶ τὸ Φλανδρῶ ἔκλαψε κι ἔκα-
ταράστηκε τὴ θάλασσα, καὶ τὰ μάτια τῆς ἐ-
στένωνσαν καὶ δὲν εἶχε πιά δάκρυα νὰ χύσῃ.
Καὶ παρακάλεσε τοὺς θεοὺς τῆς ποῦ ἦταν εἰ-
δωλα, πέτρες, νὰ τῆς κάμουν τὴ χάρη νὰ γίνη
κι αὕτη εἰδωλό, βράχος, πέτρα. Καὶ τὸ ζήτη-
μά τῆς ἔγινε καὶ τὴν ἔκαμαν βράχο, ξέρα, μὲ
τὸ σχῆμα τ' ἀνθρώπου, ποῦ πρίδθηκε κι ἐφθά-
ρκε ἀπ' τὰ κύματα ὕστερα ἀπὸ χιλιάδες χρό-
νια· καὶ τὸ ἀνθρώπινο σχῆμα φαίνεται ἀκόμη,
καὶ νὰ ὁ βράχος ἐκεῖ ἡ πέτρα ποῦ θαλασσο-
δέρνεται καὶ χτυπᾷ καὶ βογγᾷ ἀπάνω τῆς τὸ
κύμα, κι ἡ φωνὴ τῆς, τὸ βογγητὸ τῆς, γίνε-
ται ἑνα μὲ τὸ βογγητὸ τῆς θάλασσας. Νὰ ἡ
ξέρα ἐκεῖ. Αὕτη εἶναι ἡ Φλανδρῶ.

Α. Παπαδιαμάντης

ΔΙΗΓΗΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Φθινόπωρο

Ἦταν ἀπόγευμα, 22 Ὀκτωβρίου ὁ καιρὸς
λίγο κατσουφιασμένος. Στὸν οὐρανὸ λίγα συ-
νεφάκια, σὰν πλωτὰ νησιά, πρόδιδαν τὴν ἀλ-
λαγὴ τοῦ καιροῦ. Ὁ ἀέρας ἐρχόταν φέρνοντας
μιὰ μυρουδιά βρεγμένου χῶματος, ἐνῶ τὰ βου-
νὰ πῆραν μιὰν ἄγρια ὄψη.

Σιγὰ - σιγὰ τὰ συνεφάκια ἐνώθησαν κι ἔ-
καμαν ἑνα μεγαλὸν στοὺ γαλάζιο οὐρανὸ.
Τὰ πουλάκια πετοῦσαν τρομαγμένα τσιρίζον-
τας γιὰ νὰ κρυφτοῦν, σὰν νὰ πρόβλεπαν τὴ
μεγάλὴ μπόρα ποῦ θὰ ξεσπούσε.

Καὶ σὲ λίγο σὰν δάκρυα ἐπεφτάν μιὰ - μιὰ
σταλαγματιές χοντρές. Τὸ μεγαλὸν στοὺ ἔγινε
πιά ἡπειρος καὶ σκέπασε ὅλο τὸν οὐρανὸ. Μιὰ
λάμψη ἔδωσε στὴν ἄγρια φύση ἑνα κίτρινο
χρῶμα, κι εὐθὺς μιὰ βροντὴ ἀκούστηκε ποῦ
ἔσεισεν ὅλον τὸν τόπο, σὰν νὰ χαιρετοῦσε
γιὰ τελευταία φορὰ τὸ κολοκάρι, ἐνῶ συγχρό-
νως ξεσπούσε μιὰ ἄγρια νεροποντὴ, σὰν τὰ
πικρὰ δάκρυα τοῦ χωρισμοῦ.

Κι ὅλη ἡ φύση μὲ μιὰν ὑπόκωφη φωνὴ φώ-
ναξε:

Φθινόπωρο! Φθινόπωρο!

Ἀπ' αὐτὴν τὴν σύντομον περιγραφὴν, λέγει
ὁ Ν. Λιβαδάς φαίνεται νὰ λειτουργοῦν αἱ 3 αἰ-
σθήσεις του: Ὁρασις (βλέπε οὐρανὸν κατσου-
φιασμένον λίγα συνεφάκια, βουνὰ μὲ ἄγριαν
ὄψιν, πουλάκια ποῦ πετοῦσαν, λάμψη, ἄγρια
φύση, κίτρινο χρῶμα, νεροποντὴ, σταλαμα-
τιές...), Ἀκοή (τὰ πουλάκια πετοῦσαν τσι-

ρίζοντας, βροντή, άγρια νεροποντή, υπόκωφη φωνή). Όσφρησις (ό άέρας έρχόταν φέροντας μυρουδιά βρεγμένου χώματος).

ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

Τὸ σ π ι τ ά κ ι σ τ ὸ λ ι β ά δ ι

Ήτο ώρα δειλινού και από πρωϊας ό αίθρ ήτο θολωμένος και σκότος απέκρέματα και συνεφιά μεγάλη. Τέλος οι καταρράκται του ούρανού ήνοίγησαν και έγινε βροχή, θάλασσα, καταποντισμός. Τό κατώγειον της κυρά - Ραγιάδαινας έγένισεν ως δυό πήχεις. Τό έλαιοτριβείον του Δαυκιώτη έπατήθη μέχρις αναστήματος και πλέον από τό νερόν, και οι κοπάνες έγένισαν, αι έλαϊαι παρυσύρθησαν από τον χαμηλόν σοφάν, τό άλογον έσταμάτησε και ό Γιάννης ό Αρμένιος έμεινε με τό πτυάριον εις την χείρα. Ή θεία Μαριώ, ή Κασικάκαινα έδγήκεν έξω εις τό χαγιατί και συνέπλεκε τας χείρας εις προσευχήν άγωνίας.

Ό στάβλος του γέρο - Κουμενή είχε πλημμυρίσει και τό γαϊδούρι έπεσεν εις τό νερόν. Ό κύριός του άλλο μέσον δεν εύρε, παρὰ να τραβήξη την τριχιάν από την κλαβανήν επάνω εις τό πάτωμα, ώστε τὰ ζώον να πλέη τό σώμα κάτω και την κεφαλήν ν' ανατείνη επάνω, με κίνδυνον να πνιγί από τό σχοιόνιον πριν γλυτώσ η από τό νερόν. Πέραν, εις τον κήπον του Σαραφιανού, ή πλημμύρα είχε ρίξει κάτω τους τοίχους και τό νερόν εξέσπασε

μέσα εις τον κήπον, παρασύρον καλύβας, στάδλους, φυτεϊας και δένδρα. Ό Σαραφιανός με τον κηρωτόν επενδύτην, με τὰ υποδήματα μέχρι των μηρών έπροσπάθει να έμβουλώσ η εκ των ένόντων τό ρήγμα του τοίχου, κουβαλών χονδρά ξύλα και κούτσουρα και σωρεύων τατα δια να φράξη την όρμην.

Ή γριά Χιόνω από τό παράθυρον έφώναζε: —Κάψε τα, γιέ μου, κάψετα!

Ίσως έφαντάζετο ότι ό γιός της έσώρευε τὰ ξύλα δια ν' ανάμνη φωτιάν.

Κάτω εις τό ποτόκι (χωράφι) όλα ήσαν θάλασσα. Τὰ κατώγεια των οικιών είχαν πλημμυρήσει όλα. Τό βαρελάδικο του μαστρο - Στεφανή είχε γεμίσει νερό ως δυό μπόγια, ό βρόχινος ποταμός είχε ρίξει κάτω, πρώτον τό τσαρδάκι (χαγιατί) ή τό μικρόν παράπηγμα του Στεφανή, είτα παρέσυρε τὰ βαρέλια εις χορόν όλα όσα ήσαν από κάτω εις τό τσαρδάκι, εισώρμησεν εις τό εργαστήριον του καλού χειρώνακτος και τό έκανε να πλέη. Άλλ' ή πλημμύρα ήτο εις όλα τὰ ισόγεια και όπου τὰ πατώματα ήσαν χαμηλά, εκινδύνευσε να τὰ φθάση.

Ή γριά Ραγιάδαινα έφώναξεν απ' άντικρύ να πάγουν να την γλυτώσουν.

Άλλ' έχρειάζετο δάρκα δια να της κάμουν την χάριν. Άλλά θάρκα δεν υπήρχεν άλλη, ειμή τὰ βαρέλια του μαστρο - Στεφανή, όπου έπλεαν όλα εις την σειράν με γραφικήν νωθρότητα.

Άλ. Παπαδιαμάντης

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

1) Τὸ «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ» εκδίδεται συνεχῶς ἐπὶ 18 ὀλόκληρα χρόνια καὶ συνεχίζει κανονικὰ τὴν πορεία του. Σύντομα θὰ γιορτάσουμε τὰ 20άχρονά του.

2) Τὸ «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ» κυκλοφορεῖ κατόπιν ἐγκρίσεως τοῦ ὑπουργείου Πρωεδρίας τῆς Κυβερνήσεως ὡπως, ἄλλωστε, καὶ ὅλες οἱ ὑπόλοιπες ἐκδόσεις μας.

3) Παρακαλοῦνται οἱ κ.κ. Δ)νταὶ τῶν Σχολείων καὶ αὐτομικοὶ συνδρομηταὶ τοῦ περιοδικοῦ μας νὰ ἀποστέλλουν τὲς ὀφειλόμενες συνδρομὲς των.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΥΠΟ DAVID W. DONALD, ΥΠΟΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ ΑΝΩΓΑΤΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ

ΕΙΔΙΚΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΙΑΛΙΝΟΊΣ ΤΩΝ Η.Π.Α.

Αί σχολικαί περιφέρειαι ήμποροῦν νὰ κατάρτιζον καὶ νὰ εφαρμόζον προγράμματα δια τὰ καθυστερημένα παιδιά επάνω εις μίαν βάσιν συνεργασίας με ευεργετικά αποτελέσματα.

Οί παιδαγωγοί εις την Πολιτείαν Ίλλινοίς έχουν έρευνήσει επί έτη νὰ εύρουν καλύτερας μεθόδους εις αποδεικνυόμενας ειδικὰς εκπαιδευτικὰς περιπτώσεις δια τὰ καθυστερημένα παιδιά. Αὐτή ή αναζήτησις έχει οδηγήσει εις διαφόρους προτάσεις δια νομοθεσία και εις διάφορα σχέδια προσπάθειας. Εις τὰ πρώτα έτη της ειδικής εκπαίδευσεως, τὰ προγράμματα υπήρχαν μόνον εις τὰς μεγαλύτερας σχολικὰς περιφέρειας. Ύπ ηρχε μία αξιοσημείωτος προθυμία εις τὰς περιφέρειας με ειδικὰς τάξεις νὰ δέχωνται παιδιά από άλλας περιφέρειας. Καθὼς ὅμως αναπτύχθηκε ή δημοσία ενημερότης και ή επιδοκιμασία των ειδικών εκπαιδευτικών τάξεων υπεβλήθησαν πολλὰ αιτήσεις δια την πρόκλησιν παιδιών εντός της περιφέρειας.

Τὸ αποτέλεσμα ήταν νὰ ὑπάρχη μικρότερα δυνατότης γιὰ νὰ δέχωνται παιδιά από άλλας περιφέρειας.

Κατὰ την διάρκειαν της περιόδου 1945 - 1955 έγινε πολὺς ἀγώνας δια νὰ ἐνισχυθῶν «τὰ ειδικὰ εκπαιδευτικὰ προγράμματα συνεργασίας».

«Τὰ ειδικὰ εκπαιδευτικὰ προγράμματα συνεργασίας» ἀκολούθησαν τὸ πρότυπον κατὰ τὸ ὁποῖον μία περιφέρεια ἀνελάμβανε την εὐθύνην δια την ἴδρυσιν και την διατήρησιν των ειδικών τάξεων και ὑπηρεσιών και ἐδέχετο παιδιά από παρακειμένης περιφέρειας. Ύπ ηρχαν ὡρισμένα προληπτικὰ μέτρα εις την ἀποδοχήν αὐτοῦ τοῦ προτύπου: 1) Ή διοικητικὴ περιφέρεια ἔπρεπε νὰ χρηματοδοτήσ η τὸ ὅλον πρόγραμμα καθ' ὅλην την διάρκειαν τοῦ ἔτους καὶ μετὰ νὰ πληρώσουν αἱ ἄλλαι περιφέρειαι τὰ δίδακτρα. Ήτο ὅμως ἀδύνατον εις τὰς ἄλλας περιφέρειας νὰ μεταφέρουν κεφάλαια κατὰ την διάρκειαν τοῦ ἔτους καὶ μετὰ τοῦ ποσοῦ ποὺ είχε ὀρίσθ η. 2) Μερικαὶ περιφέρειαι θὰ συμφωνοῦσαν νὰ συνεργασθοῦν κι' ἔπειτα θὰ ἀπεσύροντο καὶ θὰ ἀφηναν την ὑπεύθυνον περιφέρεια με διδασκάλους ὑπὸ την εὐθύνην της, ἀλλὰ χωρὶς ἀρκετὰ παιδία γιὰ νὰ δικαιολογήσουν ἕνα πρόγραμμα. 3) Μερικαὶ περιφέρειαι θὰ ἤρνοῦντο νὰ πληρώσουν τὰ δίδακτρα.

Ή ειδικὴ ἐπιτροπὴ στὶς περιπτώσεις των καθυστερημένων παιδιών, ἐμελέτησε τὸ πρόβλημα. Ὡς ἀποτέλεσμα ήτο νὰ ἀναπτυχθῶν κοινὰ συμφωνία μετὰξὺ δύο περιφερειών ή

μεταξὺ περισσότερῶν περιφερειών ὑπὸ της γενικῆς συνελεύσεως τοῦ 1957. Ὁ νέος νόμος ἔπρεπε εις σχολικὰς ἐπιτροπὰς «νὰ ἔρχωνται εις κοινὰς συμφωνίας με ἄλλας σχολικὰς ἐπιτροπὰς δια νὰ ἐκπονοῦν προγράμματα δια καθυστερημένα παιδιά». Ἀργότερα αὐτὸς ὁ νόμος ἐτροποποιήθη δια νὰ ἐπιτρέπεται εις ἕνα ἐπαρχιακὸ ἐπόπτη «νὰ συμμετέχη εις τὰς κοινὰς συμφωνίας με τὰς σχολικὰς περιφέρειας, ἐξουσιοδοτούμενος νὰ προσφέρη ειδικὰς ὑπηρεσίας». Οἱ νόμοι οἱ ὁποῖοι ἐοῦθμιζον τὰς κοινὰς συμφωνίας ήσαν ἀπλοῖ εις την σημασίαν κι ἀπλῶς μόνον ἐφοδίζαν αὐτὰς με ὅλας τὰς περιπτώσεις ποὺ ἀφοροῦσαν την ειδικὴν εκπαίδευσιν. Μία ὁμὰς των σχολικῶν περιφερειῶν ήμπορούσε νὰ λειτουργήσ η ὡς λειτουργεῖ μία μονὰς. Αἱ λεπτομέρειαι ὀργανώσεως και λειτουργίας ἀφηνονται εις τὰ συμμετέχοντα μέλη. Ή πείρα των σχολικῶν περιφερειῶν ποὺ ἤδη έχουν ἐκτελέσει τὰς κοινὰς συμφωνίας δείχνει ἀξιοσημείωτο ὁμοίότητα εις ἀμφοτέρω καὶ εις τὰς βοθμίδας ποὺ έχουν πληθθῆ εις την ἀνάπτυξιν μιάς συμφωνίας καὶ εις τοὺς οὐσιώδεις χαρακτῆρας της κοινῆς συμφωνίας.

ΒΑΘΜΙΔΕΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΙΝ

1) Βαθμὶς ἡγεσίας. Αὐτὴ γενικὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ τοὺς διοικητὰς των παρακειμένων περιφερειῶν, ἀπὸ τὸν σύμβουλον τοῦ ἐπαρχιακοῦ ἐπόπτη των σχολείων καὶ ἀπὸ τὰ ἐργαζόμενα ἄτομα τοῦ τμήματος της ειδικῆς εκπαίδευσεως τοῦ Γραφείου τοῦ Ἐπόπτη της Δημοσίας Παιδείας.

2) Ἀνάπτυξις κατανόησεως. Συνήθως ἕνα μεγάλο μέρος της κοινῆς καὶ τοῦ προσωπικοῦ της εκπαίδευσεως εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἐμφανίσουν μία κατανόησιν α) ἀσυνήθων παιδιῶν β) ειδικῆς εκπαίδευσεως γ) νομίμων φροντίδων καὶ δ) προτύπων ἀναπτύξεως. Ἐξω αὐτῆς της κατανόησεως ἐρχεται ή παραδοχὴ δι' ἕνα πρόγραμμα ποιότητος.

3) Προετοιμασία συναντήσεων. Τὸ σύνθηρος σχέδιον έχει ἀναπτυχθῆ δια μέσου μιάς σειρὰς συναντήσεων ὑπὸ των ἐνδιαφερομένων διοικητῶν των περιφερειῶν. Γενικὰ αὐτοὶ κανονίζουν τουλάχιστον μίαν συνάντησιν κατὰ την ὁποίαν ὅλα τὰ μέλη της ἐπιτροπῆς καὶ οἱ διοικηταὶ συζητοῦν την πρότασιν.

4) Ἐπακόλουθος ὀργάνωσις. Μετὰ την πρωταρχικὴν ἐργασία ποὺ έχει πραγματοποιηθῆ, μία διολεκτὴ ἐπιτροπὴ σχεδιά-

ζει μία δοκιμαστική κοινή συμφωνία. 'Αναθεωρήσεις του δοκιμαστικού σχεδίου υπό του 'Επόπτου της επιτροπής και του 'Επόπτου του Γραφείου της Δημοσίας Παιδείας του Τμήματος της Ειδικής 'Εκπαιδύσεως είναι απαραίτητη και εξοικονομεί εις τα συμμετέχοντα μέλη πολύν χρόνον και προσπάθειαν. Αυτό είναι φροντισμένο ύφ' όλων των περιφερειών, αναθεωρημένο και διορθωμένο όπου είναι αναγκαίο, και έτσι το τελικό σχέδιο είναι προετοιμασμένο.

3) 'Ενέργεια υπό των χωριστών σχολικών περιφερειών. Το σχέδιο συνιστάται εις όλως τὰς περιφέρειας διὰ τὴν δρᾶσιν τους. Αἱ περιφέρειαι αἱ ὁποῖαι δοκιμάζουν αὐτὸ εἰσέρχονται σὲ μιὰ κοινὴ συμφωνία μὲ μιὰ ἐπίσημη πράξη τῆς 'Επιτροπῆς.

6) 'Αντίγραφα τῆς συμφωνίας. 'Ενα ὑπογεγραμμένο ἀντίγραφο θὰ πρέπει νὰ σταλῇ ἀμέσως εἰς τὸν ἐπὶ τῆς 'Επιτροπῆς καὶ ἕνα πρόσθετο εἰς τὸν ἐπὶ τῆς τοῦ Γραφείου τῆς δημοσίας Παιδείας τοῦ τμήματος τῆς ἐιδικῆς 'Εκπαιδύσεως.

ΟΥΣΙΩΔΕΙΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ

1) 'Η κοινὴ συμφωνία ὑπογράφεται καὶ ἐγκρίνεται ὑφ' ἐκάστης σχολικῆς ἐπιτροπῆς, μέλους τῶν περιφερειῶν. Μελλοντικαὶ τροποποιήσεις πρέπει ἐπίσης νὰ γίνονται ἀπὸ κάθε μέλος τῆς περιφέρειας.

2) 'Η κοινὴ συμφωνία ἐγγράφει σὲ κατὰ-λογον τὸ ὄνομα καὶ τὸν ἀριθμὸν ἐκάστης περιφέρειας.

3) Οἱ ὅροι ρυθμίζουν γενικὰ τὰς συνθήκας ὑπὸ τὰς ὁποίας μία περιφέρεια ἡμπορεῖ νὰ ἀποσύρῃται ἀπὸ τὴν συμφωνίαν ἢ ὑπὸ τὰς ὁποίας καὶ ἄλλαι περιφέρειαι ἡμποροῦν νὰ προστεθοῦν.

4) Οἱ ὅροι ὀφείλουν νὰ γίνονται κατὰ τρόπον ὥστε ἡ συμφωνία νὰ ἡμπορεῖ νὰ τροποποιηθῇ.

5) 'Ενα οἰκονομικὸν σχέδιο εἶναι ἀπαραίτητο.

Γενικὰ καλύπτει τέτοια εἶδη ὅπως α) πῶς ἀποφασίζεται τὸ ἀνάλογον μερίδιον ἐκάστης οἰκονομικῆς ὑποχρέωσης, ἐκάστης περιφέρειας; β) Πότε πῶς καὶ εἰς ποῖόν γίνεται ἡ πληρωμή; γ) Τί εἶδους οἰκονομικαὶ ἐκθέσεις γίνονται εἰς κάθε περιφέρειαν; δ) Πῶς κατανέμονται τὰ ἐλλείμματα ἢ τὰ ὑπόλοιπα λογαριασμοῦ εἰς τὸ τέλος ἐκάστου οἰκονομικοῦ ἔτους; ε) Ποῖος κάνει αἰτήσεις διὰ προέγκρισιν καὶ ὑποβολὴν αἰτήσεων διὰ ἀντιπρόσωπο εἰς τὴν πολιτείαν; καὶ στ) Ποιὰ περιφέρεια ἐκλέγεται ὡς διοικητικὴ περιφέρεια;

6) 'Η κοινὴ συμφωνία γνωστοποιεῖ τὸ διοικητικὸν σχέδιο. Γενικὰ μιὰ ἐπιτροπὴ μὲ ἕνα ἢ περισσοτέρους ἀντιπροσώπους διὰ κάθε περιφέρειαν, ὑπηρετεῖ ὡς διοικητικὸν σῶμα τὸ ὁποῖον πραγματοποιεῖ συναρτήσεις κατὰ ἀρχαῖα χρονικὰ διαστήματα διὰ τὴν ἐπικύρωση πολιτικῆς καὶ διαχειριστικῆς συναλλαγῆς ὑπαλλήλων. 'Η ἐπιτροπὴ ἐκλέγει ἕνα ἐκτελεστικὸν συμβούλιον διὰ νὰ παρακολουθῇ κα-

θημερινῶς τὰς λεπτομερείας τῆς διοικήσεως αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς τὸ συμβόλαιον τῆς κοινῆς συμφωνίας.

7) 'Η σημερινὴ διοίκησις τῆς κοινῆς συμφωνίας ὀφείλει νὰ ἀντιπροσωπευθῇ μὲ διευθυντὴ τῆς ἐιδικῆς ἐκπαιδύσεως. 'Ολη ἡ ἐιδικὴ ἐκπαιδευτικὴ ἐργασία παντοῦ ἐντὸς μιᾶς περιφέρειας ἢ ἐντὸς μιᾶς ἐνώσεως περιφερειῶν τῆς κοινῆς συμφωνίας θὰ ἀναλαμβάνεται ὑπεύθυνα ἀπὸ τὸν διευθυντὴ τῆς ἐιδικῆς 'Εκπαιδύσεως. Αὕτη περιλαμβάνει κοινωνικοὺς λειτουργοὺς, καταλλήλους ψυχολόγους ἐπιθεωρητὰς, διορθωτὰς ὁμιλιῶν καὶ διδασκάλους τάξεων ἐιδικῆς ἐκπαιδύσεως.

Η ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

Κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1965 - 1966, ὑπάρχον κατὰ προσέγγισιν 80% ἀπὸ κοινοῦ συμφωνίαι εἰς τὴν πολιτείαν 'Ιλλινόϊς. Τὸ μέγεθος καὶ ἡ ἑκτασις ἐπὶ οἰκίαν. Διὰ σχολικὰς περιφ(ας), ἀπὸ κοινοῦ ἐλειτουργεῖ μία τάξις διὰ ἐκπαιδύσιμα, καθυστερημένα διανοητικῶς παιδιὰ. Διὰ περισσοτέρας ἀπὸ 100 σχολικὰς περ)ρείας ἀπὸ κοινοῦ ἐλειτουργεῖ μία τάξις διὰ κωφὰ παιδιὰ. 'Εντὸς 80 κοινῶν συμφωνιῶν, 8 διηθύνοντο ἀπὸ ἐπαρχιακοῦς ἐπὶ τὰς τῶν σχολείων καὶ 72 διηθύνοντο ἀπὸ τὰς τοπικὰς σχολικὰς περιφέρειας. 19 εἶχαν πλῆρως ἀποκτήσει διευθυντὰς τῆς ἐιδικῆς ἐκπαιδύσεως ποὺ εἶχαν ἐπιφορτισθῇ μὲ τὴν φροντίδα τῆς ἐφαρμογῆς τῶν προγραμμάτων. 'Η ἀνάπτυξις τῶν κοινῶν συμφωνιῶν ἔχει ἐπιτευχθῇ εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Πολιτείας καὶ δὲν ἔχει περιορισθῇ εἰς ὠρισμένη γεωγραφικὴ περιοχὴ. 'Απὸ τὰς 102 ἐπαρχίας, 56 — κείμεναι εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Πολιτείας — ἔχουν περιλάβει μιὰ ἢ περισσοτέρας σχολικὰς περιφέρειας, εἰς κάποιον τύπον τῆς κοινῆς συμφωνίας διὰ νὰ προσφέρουν ἐδικευμένες ἐξυπηρετήσεις εἰς τὰ καθυστερημένα παιδιὰ.

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Τὸ μέλλον τῶν κοινῶν συμφωνιῶν διὰ ἐιδικὴ ἐκπαίδευση φαίνεται νὰ δίδῃ ὑποσχέσεις, καθὼς πολλὰ προβλήματα ἔχουν ἀντιμετωπισθῇ ὀρθᾶ ἀπὸ τὴν ἑναρξὴ τῶν κοινῶν συμφωνιῶν τοῦ ἔτους 1957. Συμφωνίαι ἔχουν ἀναπτυχθῇ ταχέως κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν 10 τελευταίων ἐτῶν καὶ ἔχει ἀποδειχθῇ ὅτι γιὰ μικρὰς σχολικὰς περιφέρειας μ' ἕνα περιωρισμένο σχολικὸν πληθυσμὸν, ὑπάρχει ἱκανοποιητικὸς τρόπος γιὰ τὴν διοργάνωσιν προγραμμάτων ἐιδικῆς ἐκπαιδύσεως. Τὰ ὀλίγα πρόκυπτοντα προβλήματα ὁργανώσεως θεωροῦνται ἀσήμαντα ἐμπρὸς εἰς τὰ ὀφέλη ποὺ ἀποκομίζονται διὰ τὰ καθυστερημένα παιδιὰ τὰ ὁποῖα δέχονται τὰ ἀναγκαῖα προγράμματα. Μία πρόσθετος ὠθησις εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν κοινῶν συμφωνιῶν διὰ ἐιδικὴν ἐκπαίδευσιν ἀπαιτεῖται ἀπὸ τὸν νόμον 1407 ποὺ ἐψηφίσθηκε τὸ 1965 ἀπὸ τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν. Αὐτὸ

τὸ νόμον χρειάζεται κάθε σχολικὴ περιφέρεια στὴν Πολιτείαν 'Ιλλινόϊς νὰ προβλέπῃ μετὰ τὴν 1ην 'Ιουλίου 1969, διὰ ἐιδικὰς ἐκπαιδευτικὰς ὑπηρεσίας δι' ὅλα τὰ καθυστερημένα παιδιὰ τὰ ὁποῖα ἀποκοτῶν τὰ προσόντα συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 14 τοῦ σχολ. κώδικος.

Μέσα σὲ κάθε ἐπαρχία, μία ἐκπαιδευτικὴ συμβουλευτικὴ ἐπιτροπὴ πρέπει νὰ διατυπώσῃ ἕνα περιεκτικὸν σχέδιον διὰ προβλεπομένας ἐιδικὰς ἐκπαιδευτικὰς ὑπηρεσίας δι' ὅλα τὰ ἐιλεγομένα καθυστερημένα παιδιὰ τῆς ἐπαρχίας. Αὐτὸ τὸ σχέδιον πρέπει νὰ ὑποβάλλεται εἰς τὴν συμβουλευτικὴν ἐπιτροπὴ τῆς Πολιτείας διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν καθυστερημένων παιδιῶν τὴν 1ην 'Ιουλίου ἐκάστου ἔτους. 'Η πείρα ἔχει ἀποδείξει ὅτι διὰ νὰ ἀναπτύχθωσιν ἐιδικὰ ἐκπαιδευτικὰ προγράμματα διὰ τὰ παιδιὰ ὅλων τῶν ἡλικιῶν εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα καὶ αὐτὰ τὰ προγράμματα νὰ ἐξυπηρετήσουν τοὺς διαφόρους τύπους τῶν καθυστερημένων παιδιῶν, ἕνα κατὰ τὸ ὅριον 15.000 παιδιῶν, ἀγοριῶν καὶ κοριτσιῶν εἶναι ἀπαραίτητο. 'Ακόμη καὶ εἰς αὐτὸν τὸν σχολικὸν πληθυσμὸν δὲν ἡμποροῦν νὰ ἀναπτυχθῶσιν ὅλαι αἱ περιπτώσεις τῆς ἐιδικῆς ἐκπαιδύσεως. 'Η ἐπίδρασις τῆς κωφότητος καὶ τῆς τυφλότητος εἶναι δυσμενῆς καὶ ἀπαιτεῖται μεγαλύτερος

ἀριθμὸς μαθητῶν καὶ μαθητριῶν διὰ νὰ προβλέπῃ ἀνάλογα προγράμματα δι' αὐτοὺς τοὺς τύπους τῶν καθυστερημένων παιδιῶν. 'Εφ' ὅσον ὑπάρχουν μόνον ὀλίγοι σχολικαὶ περ)ρείαι εἰς τὴν Πολιτείαν 'Ιλλινόϊς μὲ μαθητικὸν πληθυσμὸν 15.000 ἢ περισσοτέρων, εἶναι φανερόν ὅτι αἱ πλείους σχολικαὶ περιφέρειαι θὰ πρέπει νὰ ἐνώνωνται μὲ παρακειμένας περιφέρειας γιὰ νὰ προβλέπουν προγράμματα διὰ τὰ καθυστερημένα παιδιὰ τους.

Μέσα εἰς μικρότερας ἐκτάσεις ἀνθρώπων, εἶναι ἀναγκαῖον δι' ὅλως τὰς ἐκπαιδευτικὰς περιφέρειας τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν νὰ ἐνωθῶν μέσα σ' ἕνα εἰδικὸ ἐκπαιδευτικὸ πρόγραμμα.

Τὸ βασικὸν σχέδιον ὁργανώσεως τὸ ὁποῖον θὰ χρησιμοποιηθῇ διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ ἐιδικὴ ἐκπαιδευτικὴ ἀνάπτυξις προγράμματος ἐπάνω εἰς εὐρεία βάσιν θὰ εἶναι ἀναμφισβήτητον ἡ κοινὴ συμφωνία.

Αἱ συμφωνίαι φανερόνουν ὅτι αἱ σχολικαὶ περιφέρειαι ἡμποροῦν ἀποτελεσματικὰ νὰ ἐφαρμόσουν ἐιδικὰ ἐκπαιδευτικὰ προγράμματα ἐπάνω εἰς μίαν βάσιν συνεργασίας.

Ἀπόδοσις: Δ. ΨΑΘΑ
Δ)λου Σκουτάρως Σερρών

ΔΩΣΤΕ ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΣΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΣΚΛΗΤΗΡΙΟ

• 'Απὸ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1966 ἄρχισε νὰ κυκλοφορῇ σὲ ἐβδομαδιαία τεύχη διὰ τοῦ Πρακτορείου 'Αθηναϊκοῦ Τύπου τὸ περίφημον ἔργον «ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ» — ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ (Ν.Ε.Ε.Π.).

• 10.000 "Ελληνες καὶ ξένοι παιδαγωγοί, ἐπιστήμονες, λογοτέχνες, συγγραφεῖς καὶ ἀνάμεσά τους διακεκριμένοι 'Ακαδημαϊκοί, Καθηγητὲς Πανεπιστημίων, Πολυτεχνείων καὶ Ἀνωτάτων Σχολῶν, συνεργάζονται στὴ μνημειώδη ἔκδοσιν τῆς Ν.Ε.Ε.Π.

• 'Ολόκληρη ἡ πνευματικὴ ἡγεσία τῆς χώρας μας σὲ μιὰ πανεθνικὴ σταυροφορίᾳ ἐκλαίκευε καὶ προσφέρει μέσα ἀπὸ τὰς 20.000 σελίδες τῶν 24 τόμων τῆς Ν.Ε.Ε.Π. τὸν ἀπέραντον θησαυρὸν τῶν γνώσεων καὶ τῆς σοφίας 5.000 χρόνων πολιτισμοῦ γιὰ τὴν ἄνοδον τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τοῦ 'Ελληνικοῦ Λαοῦ.

• 'Απὸ τὸ μέγαλον αὐτὸ ἐθνικὸν προσκλητήριον δὲν πρέπει νὰ ἀπουσιάζουν οἱ ἐκπαιδευτικοὶ λειτουργοί. Στείλτε ὅλοι συνεργασία στὴ Ν.Ε.Ε.Π. Κυρίως, συντάξτε, γιὰ τὴν Ν.Ε.Ε.Π. τὴν ἱστορίαν τοῦ χωριοῦ σας (γενέτειρας), τοῦ χωριοῦ στοῦ ὁποῖο ὑπηρετήτε, διαφόρων, ἱστορικῶν τοπωνυμίων, τοπικῶν ἡρώων, εὐεργετῶν κ.λ.π.

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΟ ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ (ΑΓΓΛΙΑ-ΟΥΑΛΛΙΑ) ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΤΗ 1966-1967 (*)

ΥΠΟ EMMY PATSI - GARIN, ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΩΝ ΣΤΗ ΓΕΝΕΥΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η έκθεση που ακολουθεί δείχνει ότι η ά-
πτυξη της υπηρεσίας της Παιδείας — αύ-
ξηση του αριθμού των μαθητών και των καθη-
γητών καθώς και των πρακτικών πόρων που
διατίθενται στην υπηρεσία αυτή, — παρα-
κολουθείται σε όλα τα επίπεδα και κάτω από
ώριμες απόψεις με αυξανόμενο ρυθμό:
Έξ άλλου έγινε μια προσπάθεια που υποστη-
ρίχθηκε από την υπηρεσία, να αυξηθούν οι
εύκαιρίες όλων των μαθητών και των φοιτη-
τών οποιαδήποτε και αν είναι η προτεραιό-
τητά τους, το επίπεδο μορφώσεώς τους και
οι ικανότητές τους.

1. ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Η οργάνωση της υπηρεσίας έμεινε - ίδια,
όπως ήταν και η του περασμένου χρόνου. Ό-
πως ήταν η άρχη στην ταχεία ανάπτυξη των
τελευταίων έτών δόθηκε προσοχή στην ανάγ-
κη να εξετασθούν οι παράγοντες που καθώρι-
σαν την εξέλιξη αυτή της παιδείας: δηλαδή
οι δοπάνες, η αύξησης του διδακτικού προσω-
πικού κλπ. Έτσι το φθινόπωρο του 1966 το
Υπουργείο Παιδείας και Έπιστημών δημι-
ούργησε ένα νέο κλάδο που ασχολείται με τα
σχέδια. Αυτός ο κλάδος που λέγεται κλάδος
σχεδίων (PLANNING BRANCH) περιλαμβάνει
όλο το στατιστικό και οικονομικό προσω-
πικό και επιβλέπει στην έρευνα για το διδα-
κτικό ύλικό. Μεταξύ των σχολίων του νέου
κλάδου περιλαμβάνονται: η μελέτη της κατα-
νομής των φοιτητών στα διάφορα τμήματα
των ανωτέρων σπουδών. Η εξέταση των αν-
τιρρήσεων, της μελέτης, στο ζήτημα του προ-
σωπικού και η επανεξέταση σχετικά με τις
οικονομικές παροχές, των προβλεπόμενων
διατάξεων για τους μαθητές των 15 έως 18
έτων που βρίσκονται στα σχολεία ή άλλοι.

ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ

Κατά το οικονομικό έτος 1965 - 1966 τα
έξοδα, που διετέθησαν από τις τοπικές και
κοινοτικές αρχές στην υπηρεσία εκπαιδεύσε-
ως της Αγγλίας και της Ουαλλίας ανήλθαν
σε 1.108.000.000 λίρες, χωρίς να υπολογι-
σθούν τα έξοδα για τα γεύματα και το γάλα

(*) Περίληψη από τη σχετική έκθεση του
Βρετανικού Υπουργείου Παιδείας κατατεθει-
μένη στη Διαρκή Παιδαγωγική Έκθεση της
Γενεύης.

που προσφερόταν σε ώριμες περιπτώσεις
στούς μαθητές. Αυτή η αύξηση 151 εκατομμ.
λirών (15,8%) σχετικά με τον αριθμό 957 έ-
κατομμ. λirών του έτους 1964 - 1965 άπαι-
τούσε αύξηση απαιτήσεων, μέσα στις οποίες
θα πρέπει να περιληφθούν και οι αυξήσεις
των αποδοχών του διδακτικού προσωπικού,
και η αύξηση των υποτροφιών που παρέχον-
ται στους φοιτητές των πανεπιστημίων, που
πραγματοποιήθηκαν τον Απρίλιο και το Σε-
πτέμβριο του 1965 αντίστοιχως. Οι πιο ση-
μαντικές αυξήσεις έγιναν στις υποτροφίες σε
φοιτητές σε πανεπιστήμια και σε ιδρύματα
μετασχολικής και επαγγελματικής εκπαιδεύ-
σεως (27%), για την επιμόρφωση των διδα-
σκόντων και την υπηρεσία νεότητος (25% και
για τα δύο) και για την εξάπλωση της μετα-
σχολικής μόρφωσης (21%). Το κόστος της
δημοτικής και δευτεροβάθμιας παιδείας αυ-
ξήθηκε κατά 15%.

Η προβλεπόμενη δαπάνη του Υπουργείου
για το έτος 1966 - 67 ήταν 352 εκατομμύρια
λίρες συμπεριλαμβανομένων 220 εκατομμ.
λirών για τα πανεπιστήμια και άλλα εκπαι-
δευτικά επαγγελματικά ιδρύματα και ανωτέ-
ρων σπουδών και 96 εκατ. λirών για το γεύ-
μα και το γάλα που προσφέρεται στους μα-
θητές. Οι αριθμοί που αναφέρονται στο 1965
- 66 ήταν 318 εκατομμ. λirών, 194 εκατ. λi-
ρών και 86 εκατομμ. λirών. Δαπάνη που εί-
χε υπολογισθεί για κάθε μαθητή ήταν: σχο-
λεία στοιχειώδους εκπαιδεύσεως 83 λίρες,
δευτεροβάθμια 150 λίρες για τους κάτω των
16 έτων και 260 λίρες για τους μαθητές ά-
νω των 16 έτων. Ο διαχωρισμός στα 16 χρό-
νια αντανάκλα στην αύξηση του κόστους της
παιδείας για ένα μαθητή του δευτεροβαθμί-
ου σχολείου όταν μπαίνει στην τελευταία τά-
ξη.

Η ΑΝΕΓΕΡΣΗ ΚΤΙΡΙΩΝ

Στην άρχη του 1966 έκαναμε σχέδια για
την πραγματοποίηση προγραμμάτων που
προορίζονταν για την ίδρυση κτιρίων, για τη
μετασχολική και επαγγελματική εκπαίδευση,
για τη μόρφωση διδακτικού προσωπικού και
την υπηρεσία της νεότητος που έπρεπε να
πραγματοποιηθούν τον Ιούλιο του 1965. Έξ
αίτιας αναβολής έξι μηνών τα προγράμματα
ανεγέρσεως σχολικών κτιρίων δεν έπραγμα-
τοποιήθηκαν στην τακτή προθεσμία. Αυτά τα
προγράμματα δεν έπραγματοποιήθηκαν και

από τις άλλες αναβολές που αναγγέλλθηκαν
τον Ιούλιο του 1966. Έδειξαν κάποια άνη-
συχία κατά το διάστημα του έτους αυτού για
το θέμα της προόδου της ανεγέρσεως κτιρίων
ιδιαίτερα για εκείνα που προορίζονταν για τη
μετασχολική και επαγγελματική εκπαίδευση.
Θα έπρεπε αυτά να γίνουν πριν από εκείνα
που είχαν πραγματοποιηθεί για το 1967 και
1968. Τα μέτρα που πήραν για να πραγμα-
τοποιήσουν την εκτέλεση των προγραμμάτων
της ανεγέρσεως σχολείων ήρθαν πολύ άργα
για να περιληφθούν στους αριθμούς 1966,
αλλά θα ολοκληρωθούν τα έπομενα χρόνια.
Στο τέλος του έτους το Υπουργείο θα έπρε-
πε να εντείνει το έργο του στη διοικητική ά-
ποψη της εκτελέσεως των προγραμμάτων με
το σκοπό να βρή άλλους πόρους για να βελ-
τιώσει την πίστωση. Κατά το 1966 άρχισαν
την οικοδόμηση κτιρίων για την παιδεία ό-
λων των κατηγοριών (σχολεία και ιδρύματα
επαγγελματικής εκπαίδευσεως, αλλά όχι πα-
νεπιστήμια ή ινστιτούτα ανώτερης τεχνολο-
γίας) που κοστίζουν 135,8 εκατ. λirών. Αυ-
τό το χρόνο άρχισαν εργασίες ανεγέρσεως
που θα κοστίζουν 185,3 εκατομμ. λίρες.

II. ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Ο ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

Τον Ιανουάριο του 1966 ο αριθμός των
μαθητών ήταν 7.183.165 στα σχολεία της
στοιχειώδους και στα δευτεροβάθμια του κρά-
τους (έκτος από τα νηπιαγωγεία και τα ει-
δικά σχολεία). Δηλ. στην Αγγλία και στην
Ουαλλία ήταν κατά 91.010 επί πλέον του
1965. Ο αριθμός των μικρών (από 5 έως 7
έτων) και των νεαρών 5 — 11 έτων
αυξήθηκε κατά 46.900 και 53.600 αν-
τίστοιχα. Ο αριθμός των μεγαλύτερων (από
11 και άνω) έλαττώθηκε κατά 9.500 μαθητές
μόνον, ενώ πριν από ένα χρόνο παρατηρήθηκε
μια έλάττωση κατά 23.300. Ο αριθμός των
μαθητών από 15,16 και 17 έτων έξακολούθη-
σε να αυξάνη κατά το έτος 1966. Έξ άλλου,
τα σχολεία του Κράτους αριθμούσαν στο τέ-
λος του 1966, 3.900 περίπου σχολικά κτίρια
που δεν χρηματοδοτούνταν από τα δημόσια
έξοδα. 3.323 κατεγράφησαν σαν ανεξάρτητα
σχολεία και ανάμεσά τους 1.524 είχαν άρκε-
τά ανεπτυγμένο επίπεδο για να αναγνωρι-
σθούν σαν «ικανά» από το Υπουργείο Παι-
δείας και Έπιστημών.

ΧΩΡΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ

Τον Ιανουάριο του 1966 υπήρχαν 236.000
τάξεις μικρών και μεγαλύτερων, 23,1% που
άντιπροσώπευαν 27,8% μαθητών, ήταν υπερ-
πληρωμένες (24,4 και 29,3% τον Ιανουάριο
του 1965).

Η ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ

Κατά το 1966 συνεπλήρωσαν την ανοικα-
δόμηση 429 δημοτικών σχολείων και 106
δευτεροβαθμίων. Με τους συμπληρωματικούς

χώρους που έγιναν απαραίτητοι έξ αίτιας
των μεταρρυθμίσεων των υπάρχοντων σχολεί-
ων ή της επέκτάσεώς των υπολογίσθηκαν έ-
παρκή για 162.000 μαθητές της στοιχειώ-
δους και 105.000 μαθητές της δευτεροβά-
θμιας παιδείας. Τα σχολικά κτίρια που κτί-
ζονται, κατά το τέλος του έτους θα μπορούν
να δεχθούν ακόμη 182.000 μαθητές της στοι-
χειώδους και 196.000 μαθητές της δευτερο-
βάθμιας παιδείας. Έξ αίτιας της γενικής ά-
νόδου των τιμών στις οικοδομές από το 1964
τον τελευταίο χρόνο ή ανεγερση σχολικών κτι-
ρίων συνάντησε μεγάλη δυσκολία και σε πολ-
λές περιοχές δεν υπήρχαν προσφορές για έκ-
μετάλλευση. Τον Αύγουστο ανήγγειλαν μια
αύξηση 8,5% από -190 λίρες σε 206 λίρες
για τα σχολεία της στοιχειώδους και από
338 λίρες σε 367 λίρες για τα δευτεροβά-
θμια σχολεία. Αυτό είχε για αποτέλεσμα να
φθάση το ποσόν των προγραμμάτων για την
ανοικοδόμηση σε 117 εκατομμ. λίρες το
1966 - 67 σε 131 εκατομμ. λίρες το 1967 -
1968 και σε 150.000.000 λίρες το 1969 -
69 και το 1969 - 70.

Στους αριθμούς των δύο τελευταίων έτων
προστίθεται μια επιχορήγηση από 36 έκα-
τομμ. λίρες προωρισμένη να καλύψη τα προ-
γράμματα των αναγκαίων οικοδομήσεων για
να δεχθούν τον συμπληρωματικό αριθμό των
μαθητών που θα μείνι στο σχολείο όταν το
1970 - 71, το όριο της υποχρεωτικής φοίτη-
σης θα φθάση στην ηλικία των 16 χρόνων.
Μια ανάλογη επιχορήγηση προβλέπεται για
το 1970 - 71. Για το 1970 - 71 προβλέπεται
μια τελευταία μικρή επιχορήγηση που θα
φθάση σε πλέον από 108 εκατομμύρια το ό-
λικό ποσόν που διατίθεται για τους σκοπούς
αυτούς.

Η ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Τον Ιανουάριο του 1966 υπήρχαν 902 ει-
δικά σχολεία που διέθεταν 6.527 δασκάλους
και 76.466 μαθητές. Κατά το διάστημα του
έτους αυτού άρχισαν την εκτέλεση 50 σπου-
δαίων σχεδίων για την οικοδόμηση ειδικών
σχολείων, περιλαμβανομένων και κλινικών ό-
λικής αξίας 4,5 εκατομμ. λirών και έτελεί-
ωσαν την πραγματοποίηση των σχεδίων ά-
ξίας 2,7 εκατομμ. λirών. Στο τέλος του έτους
πραγματοποιήθηκαν 71 σχέδια του είδους αυ-
τού αξίας 6,9 εκατομμ. λirών.

Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Η ύπ' αριθμ. 10)65 εγκύκλιος που δημο-
σιεύθηκε τον Ιούλιο του 1965 ζητούσε από
τις τοπικές αρχές της εκπαιδεύσεως να έτοι-
μάσουν και να υποβάλλουν σχέδια αναδιοργά-
νωσης της δευτεροβάθμιας παιδείας σε βά-
σεις κατανοητές. Στο τέλος του Μαΐου 1967
από τις 162 τοπικές αρχές της παιδείας, εί-
χαν σε 50 σχέδια έγκειμένα ή εκτελεσμένα

27 ώρισματά των Διαμερισμάτων τους. 43 είχαν υποβάλει σχέδια που τα εξέταζε το Υπουργείο, 4 άρνήθηκαν να ετοιμάσουν σχέδια και 10 σχέδια απερρίφθησαν για τον ένα ή τον άλλο λόγο. Κανένα σχέδιο δεν υπεβλήθη από τις υπόλοιπες 28 αρχές, αλλά οι περισσότερες από αυτές πρόκειται να τα υποβάλλουν μελλοντικά. Τα περισσότερα από τα σχέδια ήταν προς όφελος των σχολείων που εξασφαλίζουν μια συνεχή εκπαίδευση στους μαθητές των 11 έως 18 ετών. Υπήρχε ένα μικρό ποσοστό προτάσεων για μια μορφή οργάνωσης σε δύο στάδια. Έξ άλλου 25 κοινοτικές αρχές επρόκειτο να σχεδιάσουν περιλαμβανόμενα κατά μέγα μέρος την αλλαγή της ηλικίας για το πέρας από τη στοιχειώδη στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, και τη δημιουργία «ένδιαμέσων» σχολείων, 23 κοινοτικές αρχές υπέβαλαν προτάσεις για την δημιουργία σχολείων τελευταίων τάξεων ή σχολείων για μαθητές από 16 ετών και άνω.

Το 1966 ακολούθησε σύσκεψη μεταξύ των τοπικών και κοινοτικών αρχών και των έθελοντικών οργανισμών ιδιωτικών σχολείων που έπολαμβάνουν οικονομική βοήθεια από τις αρχές αυτές ή από την κεντρική διοίκηση, με θέμα σχετικά με το μέλλον των ιδρυμάτων αυτών σε ένα πλαίσιο «κατανοητό».

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Αρχισαν να καταρτίζουν στατιστικές για τα παιδιά των μεταναστών, δηλ. τα παιδιά που γεννήθηκαν στο εξωτερικό ή αυτά που οι γονείς τους μετανάστευσαν στο Ένωμένο Βασίλειο κατά το διάστημα των δέκα τελευταίων ετών. Τα παιδιά που έρχονται από την Νότιο Ιρλανδία και το EIRE εξαιρούνται. Τον Ιανουάριο του 1966 υπήρχαν 131.000 παιδιά μεταναστών στα σχολεία που αριθμούσαν 10 ή περισσότερα από τα παιδιά αυτά. Μια ανάλυση των γνώσεων τους στην Αγγλική, απέδειξε ότι τα μισά από τα παιδιά αυτά δεν παρουσίαζαν κανένα ειδικό πρόβλημα, αλλά τα 25% δεν ήξεραν καθόλου Αγγλικά ή είχαν ανάγκη συμπληρωματικής βοήθειας σημαντικής, για να υπερνικήσουν τις δυσκολίες τους. Η αναλογία των παιδιών των μεταναστών ήταν περίπου πάνω από το τρίτον μεταξύ των παιδιών των κάτω των 6 ετών παρά μεταξύ των άλλων. Το 1966 πήραν την απόφαση να αυξήσουν τον αριθμό των μαθημάτων μίας τριμηνίας που διατίθενται κάτω από την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας χάριν των δασκάλων για τα παιδιά των μεταναστών. Στο τέλος του έτους υπήρχαν τέσσερις κύκλοι μαθημάτων, 15 μηνών προρισμένοι να επιτρέψουν στους μετανάστες καθηγητές να φθάσουν στο επίπεδο που χρειάζεται τόσο στη γλώσσα όσο και στη μέθοδο για να εκπληρώσουν το έργο του διδάσκοντος στη Μ. Βρετανία. Για το σκοπό αυτό ένας αριθμός τοπικών και κοινοτικών εκπαιδευτικών αρχών έκοψε μαθήματα και διαλέξεις για

τους δασκάλους τους. Τα αποτελέσματα των έρευνών που έγιναν το Μάρτιο του 1965 υπό την αιγίδα του Σχολικού Συμβουλίου, για το θέμα των ειδικών προβλημάτων που παρουσιάζει η διδασκαλία των αγγλικών, έκαμαν αυτόν τον οργανισμό να βάλει σε ενέργεια στο Παιδαγωγικό Ίνστιτούτο του Πανεπιστημίου της LEEDS ένα πρόγραμμα τριετές, για να αναπτύξει, να δοκιμάσει και να δημοσιεύσει εκπαιδευτικά βοηθήματα προωρισμένα να βοηθήσουν τους καθηγητές των παιδιών που κατάγονται από την Ασία, την Αφρική και τη Νότια Ευρώπη που δεν ξέρουν καθόλου ή σχεδόν καθόλου τα αγγλικά. Το Πανεπιστήμιο του Μπίρμιγχαμ, από το άλλο μέρος έρχομαι να βοηθήσει στη λύση των προβλημάτων χις την εκτέλεση ενός σχεδίου που έχει σκοπό παρουσιάζονται χετικά με τη διδασκαλία των παιδιών που κατόγονται από τις Άντιλλες.

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Η επιτροπή ώρισε για κύριο θέμα της τη δημιουργία μίας προκαταρκτικής εκθέσεως για τους γενικούς κανόνες που θα διευθύνουν την ολοκληρωτική συμφωνία των δημοσίων σχολείων, με το σύστημα των σχολείων του Κράτους. Το 1966 ο οργανισμός αυτός έπραγματοποίησε έννεα συνεδριάσεις. Το KING'S COLLEGE του Κάιμπριτζ και η Σχολή Οικονομικών του Λονδίνου ανέλαβαν την πρωτοβουλία για τα σχέδια έρευνας στον τομέα αυτόν.

ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

α) Το Συμβούλιο των Σχολείων. Ο δεύτερος χρόνος της λειτουργίας του συμβουλίου των σχολείων που τελειώνει το καλοκαίρι υπήρξε το πλαίσιο νέων προόδων στην εκτέλεση τριών κυρίων προγραμμάτων. Προετοιμασίες για την αύξηση του όριου της υποχρεωτικής φοίτησης, που θα φθάσει έως τα 16 χρόνια το 1970 - 71. Την εξέταση των προγραμμάτων σπουδών για την διδασκαλία της αγγλικής γλώσσας. Την αναθεώρηση των προγραμμάτων σπουδών και εξετάσεων της τελευταίας τάξεως. Τα προγράμματα - οδηγό που ανέλαβαν από κοινού το Σχολικό Συμβούλιο και το Ίδρυμα NUFFIELD που άφορούν τη διδασκαλία των μαθηματικών, των φυσικών επιστημών και των γαλλικών, στα σχολεία της στοιχειώδους εκπαίδευσως διευρύνθηκαν. Αποφάσισαν, επίσης, να βάλουν σε ενέργεια νέες σειρές επιστημονικών μαθημάτων που θα φθάνουν ως το κανονικό επίπεδο και το ανώτερο του γενικού Πιστοποιητικού σπουδών. Το φθινόπωρο άρχισαν την εκτέλεση ενός προγράμματος - οδηγού, ενός έτους για την ανάπτυξη των εφαρμοσμένων επιστημών και της τεχνολογίας. Έλαβαν μέρος πάνω από 50 δευτεροβάθμια σχολεία.

β) Οι εξετάσεις.

Το Σχολικό Συμβούλιο έχει ένα ρόλο συντονιστικό και συμβουλευτικό σε ό,τι αφορά την εργασία των οργανισμών που έχουν ανάλαβει τις εξετάσεις του απολυτηρίου και του ενδεικτικού της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Επιβλέπει ιδιαίτερα ώστε οι κανόνες των δύο επιτροπών των εξετάσεων να είναι ομοιόμορφοι καθώς και το επίπεδο των δύο κατηγοριών των εξετάσεων, γιατί ο «βαθμός 1» του ενδεικτικού της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσως απαιτεί ένα επίπεδο μορφώσεως τουλάχιστον ανάλογο με αυτό που πρέπει να περιμένει κανείς να έχει στις εξετάσεις του κανονικού επιπέδου για το γενικό απολυτήριο. Τα αποτελέσματα της πειραματικής μεθόδου που εφαρμόστηκε για τη σύγκριση των αποτελεσμάτων των εξεταστικών επιτροπών, όσον αφορά ώρισματά θέματα βασισμένης σε καθιερωμένες προβλέψεις από τους διδάσκοντες και έπάνω σε τέστ γενικής φύσεως, δημοσιεύτηκαν κατά τη διάρκεια του έτους. Με βάση τις πληροφορίες που είχαμε από ανάλογη δοκιμή το 1965 αναλάβαμε τους πειραματισμούς για τις εξετάσεις του 1966.

Το έτος 1966 ήταν το πρώτο κατά το οποίο οι 14 εξεταστικές επιτροπές της Αγγλίας και της Ουαλλίας οργάνωσαν εξετάσεις για το πιστοποιητικό δευτεροβάθμιας σπουδών. Έλαβαν μέρος 141.000 μαθητές απέναντι 66.000 του περασμένου χρόνου, όποτε μόνον έξι εξεταστικές επιτροπές οργάνωσαν τις εξετάσεις.

Στη σειρά των δελτίων των εξετάσεων του Σχολικού Συμβουλίου, προσετέθησαν και άλλα δελτία που δημοσιεύτηκαν κατά το διάστημα του έτους, αναφερόμενα στις πειραματικές εξετάσεις του πιστοποιητικού δευτεροβάθμιας εκπαίδευσως, σε διάφορα θέματα και προωρισμένα να βοηθήσουν τους διδασκόντες να εφαρμόσουν προγράμματα σπουδών και να διευθύνουν τις εξετάσεις.

Κετὰ την διάρκεια του καλοκαιριού το συμβούλιο δημοσίευσε την έκθεση της μικρής του επιτροπής από αντιπροσώπους του γενικού απολυτηρίου και του πιστοποιητικού δευτεροβάθμιας σπουδών, επί των εκθέσεων των δύο μορφών εξετάσεων και εκάλεσε τους διδασκόντες, τις εξεταστικές επιτροπές, τα πανεπιστήμια και άλλους ενδιαφερομένους οργανισμούς να διατυπώσουν τα σχόλιά τους. Η έκθεση εκφράζει την ευχή να εφαρμοσθῇ ένας κοινός τρόπος να περιγράφονται τα αποτελέσματα των δύο εξετάσεων με την προϋπόθεση να χορηγείται ένα κοινό δίπλωμα. Παραγγέλλει μια μεγαλύτερη συμμετοχή των διδασκόντων στις εξετάσεις του κανονικού επιπέδου για το γενικό απολυτήριο σπουδών και τη μεταφορά ενός μεγαλύτερου αριθμού μαθητών που δεν είναι έβεβαιοι να αποκτήσουν το απολυτήριο, στα προπαρασκευαστικά μαθήματα για το πιστοποιητικό δευτεροβάθμιας σπουδών.

γ) Σχολικές διακοπές και Κρατικές εξετάσεις.

Οι παρατηρήσεις που πήραν από το Υπουργείο για το θέμα της προτάσεως που άφορούσε την αλλαγή των ημερομηνιών των εξετάσεων για να ενθαρρύνουν τη διάρκεια των διακοπών για όλους τους καλοκαιρινούς μήνες και να διευκολύνουν το πρόβλημα της εκλογής των υποψηφίων για ανώτερες σπουδές, ήταν στο σύνολο γίγο ικανοποιητικές και αποφασίστηκε να περιμένουν να δούν τα αποτελέσματα των αλλαγών που έγιναν στις ημερομηνίες των δοκιμών του απολυτηρίου γενικών σπουδών. Αυτές οι εξετάσεις έτελειώσαν σχεδόν όλες πρακτικώς στο τέλος Ιουνίου πράγμα που έδωσε στα σχολεία πολύ μεγαλύτερη ευκαιρία να κανονίσουν τις καλοκαιρινές τους διακοπές.

Οι κανονισμοί του 1959 που άφορούσαν τα σχολεία τροποποιήθηκαν τον Δεκέμβριο του 1966 με τέτοιο τρόπο, ώστε η άξιαση σύμφωνα με την οποία τα σχολεία πρέπει να οργανώνουν ένα ώριμένο αριθμό συνελεύσεως το χρόνο να εφαρμόζεται στο κανονικό έτος και όχι στο σχολικό έτος. Αυτή η τροποποίηση έχει το σκοπό να δώσει στα σχολεία και στις εκπαιδευτικές αρχές πολύ μεγαλύτερη ελευθερία να αλλάξουν τις ημερομηνίες των καλοκαιρινών διακοπών.

III ΤΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΣΩΜΑ

ΤΑ ΚΟΛΛΕΓΙΑ

Η έκθεση της ομάδας σπουδών που δημιουργήθηκε το Μάρτιο του 1965 για να επανεξετάσει την οργάνωση της εσωτερικής διοικήσεως των κολλεγίων, δημοσιεύθηκε το Μάρτιο του 1966. Στο σύνολό τους οι παραγγελίες της εκθέσεως απέδωσαν στο να αυξήσουν τις ακαδημαϊκές ευθύνες των σχολείων αυτών και να τους δώσουν αυξημένη ελευθερία στην εκτέλεση των ευθυνών τους. Το φθινόπωρο του 1966 οι ενδιαφερόμενες οργανώσεις εξεδήλωσαν τη συμφωνία τους με το πνεύμα και τους γενικούς αντικειμενικούς σκοπούς της εκθέσεως, παρά τις ώρισμένες επιφυλάξεις σε ώρισμένα σημεία των λεπτομερειών. Το Υπουργείο έγνωστοποίησε ότι μελετάει από το ένα μέρος τους όρους μίας έγκυκλιου ενημερώσεως και από το άλλο μέρος τη δυνατότητα νομοθετικών διατάξεων.

Η ΣΤΡΑΤΟΛΟΓΙΑ

Τον Ιανουάριο του 1966 το διδακτικό σώμα περιελάμβανε 297.500 δασκάλους και καθηγητές, με πλήρη απασχόληση ακί 40.500 με μερική απασχόληση, πλήρη ισοδυναμεί σε 316.000 διδασκόντας με πλήρη απασχόληση, δηλ. 8.000 επί πλέον από τον Ιανουάριο του 1965. Κατά το διάστημα της ίδιας περιόδου η φοίτηση στα σχολεία που επιχορηγούνται από το Κράτος αυξήθηκε κατά 90 μαθητές καίφθασε στον όλικό αριθμό 7.300.000. Το πρόγραμμα που αναγγέλθηκε από το Υπουρ-

γείο από την ετήσια Συνέλευση του εθνικού Συνδικάτου των διδασκόντων το 1965 (βλέπε έκθεση) έμενε ή βάση της πολιτικής για τη στρατολογία. Το Υπουργείο παρουσίασε μια έκθεση για την εφαρμογή του προγράμματος αυτού, στη Συνέλευση του "Ηοτμπουρν" το 1966 προβάλλοντας ένθαρρυντικές έπιτυχιες, με την προσθήκη ότι μένουν πολλά άκόμην να γίνουν. Οί πρόοδοι που πραγματοποιήθηκαν με την εφαρμογή των προτάσεων, έπέτυχαν να ένθαρρύνουν την έπιστροφή στην εκπαίδευση των παντρεμένων γυναικών και να αύξηθούν στα σχολεία οί θέσεις των δασκάλων και καθηγητών με μερική άπασχόληση και είχαν για άποτέλεσμα τη σημαντική αύξηση έπαναφορών στα έπιχορηγούμενα σχολεία. Ο άριθμός αυτών που επέστρεψαν στη διδασκαλία με την έπί μέρους άπασχόληση ήταν τόσο σημαντική όσο δεν ήταν ποτέ και έκάλυψε τη μικρή έλάττωση της έπιστροφής στη διδασκαλία αυτών που είχαν πλήρη άπασχόληση. Τα προηγούμενα τέσσερα χρόνια στη στοιχειώδη εκπαίδευση παρουσιάστηκαν περισσότερα από τα δύο τρίτα έπιστροφές αυτού του είδους.

Ο άριθμός των σπουδαστών των κολλεγίων (διδασκαλείων) έξακολούθησε να αύξάνη με ταχύτητα και μπορεί κανείς να έλπίζει να δη να πραγματοποιηθεί ή έπιθυμία του ένθους να αύξηθούν οί έγγραφές κατά 20% που έχουν όριστεί από τα προηγούμενα σχέδια, γεγονός που θα έπίτύχη 35.000 έγγραφές το χρόνο από το 1968—69. Για το σχολικό έτος 1966—67 τα κολλέγια είχαν περισσότερες από 33.000 έγγραφές τον πρώτο χρόνο, άπέναντι 29.000 το 1965—66 και 17.000 το 1962—63. Στο τέλος του 1966 ο όλικός άριθμός των μαθητών - δασκάλων ήταν περί τις 84.000 άπέναντι 73.000 περίπου του 1965 και 48.000 το 1962.

ΜΙΣΘΟΔΟΣΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΧΩΡΗΣΗ

Έγιναν τρεις έπιτροπές για το διακανονισμό των άποδοχών του διδακτικού προσωπικού: Για τους δασκάλους και καθηγητές των έπιχορηγούμενων σχολείων της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Για τα ιδρύματα της μετασχολικής εκπαίδευσης και της επαγγελματικής. Για τις γεωργικές σχολές. Μια ομάδα εργασίας από την έπιτροπή των δευτεροβάθμιων και πρωτοβάθμιων σχολείων σε μια έκθεσή της που υπέβαλε στην έπιτροπή της τον Ιούλιο του 1966 εξέφρασε τη γνώμη ότι έπρεπε να καθιερώσουν μια διεθνή βάση για τον ύπολογισμό των άποδοχών των δασκάλων με μερική άπασχόληση και ή έπιτροπή άπάντησε ότι το έπόμενο νομοθετικό κείμενο για τις άποδοχές θα περιλάβη τα άνάλογα μέτρα για το θέμα αυτό. Η ομάδα εργασίας δεν μπόρεσε να συμφωνήσει στα άλλα δύο ζητήματα που της υπέβαλαν: Το πρόβλημα της έγγυήσεως των άποδοχών που ύψώθηκαν από την άνα-

διοργάνωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και τον ύπολογισμό των συνολικών μονάδων, τα σχετικά μέτρα με τις άποδοχές, που έχουν προβλεφθεί από τα νομοθετικά κείμενα του 1965 πρέπει κανονικά να μείνουν σε ισχύ ως τις 31 Μαρτίου του 1967. Το Συμβούλιο των εκπαιδευτικών της έπιτροπής της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης υπέβαλε την αίτησή του για την άναθεώρηση των μέτρων που ισχύουν, σε μια συγκέντρωση της έπιτροπής στις 4 Νοεμβρίου 1966. Οί κανονισμοί που άντασκρίνονται στο νόμο του 1965 για τη συνταξιοδότηση του εκπαιδευτικού σώματος, δημοσιεύθηκαν την 1η Άπριλίου 1966 σύμφωνα με τις προτάσεις που περιελαμβάνοντο στην έκθεση μιας ομάδας εργασίας, που άπέδωλεπε στη δημιουργία ένός καθεστώς συνταξιοδότησεως για τις χήρες, παιδιά και άλλα πρόσωπα προστατευόμενα από τους εκπαιδευτικούς. Οί διατάξεις και τα κεφάλαια που δημιουργούνται από τη συνταξιοδότηση των εκπαιδευτικών διαχειρίζονται από το ύπουργείο, υπό τη γενική διεύθυνση μιας έπιτροπής που αντιπροσωπεύεται από εκπαιδευτικούς (που είναι οί περισσότεροι) και τους ύπαλλήλους το. Η έκθεση του κυβερνητικού Άσφαλιστικού Ταμείου έπειτα από την έρευνα σχετικά με την οικονομική κατάσταση των συνταξιοδοτούμενων εκπαιδευτικών στην Άγγλία και την Ουαλλία στις 31 Μαρτίου του 1961 δημοσιεύθηκε στις 10 Ιανουαρίου του 1966. Περὶ τα 48 έκατ. λίρες προσετέθησαν ως συμπλήρωμα από τις 31 Μαρτίου 1956 που ώφείλονται ουσιαστικά σε μια αύξηση πλέον των 45% του έπιπέδου των μισθών των εκπαιδευτικών στην περίοδο αυτή. Η άσφάλεια της κυβερνήσεως έπιστοποίησε κατά την εφαρμογή του άρθρου 4 (1) του νόμου του 1956 έπί των τροφοίων του διδακτικού σώματος, ότι ήταν άνάγκη ν' αύξησουν τις άποδοχές των ύπαλλήλων κατά 2,5% το χρόνο για να ίσοφάρισουν το έλλειμμα σε μια περίοδο 40 έτών από της 1ης Άπριλίου του 1966. Οί εκπαιδευτικοί ύπάλληλοι που ύπόκεινται σ' αυτή τη συνεισφορά, είδοποιήθηκαν την 31η Ιανουαρίου ότι εις εφαρμογήν του άρθρου 4(2) του νόμου του 1956 ή συμπληρωματική συνεισφορά πρέπει να καταβάλλεται από της 1ης Άπριλίου. Από την ήμερομηνία αυτή οί κρατήσεις των ύπαλλήλων θα περνούν από 6 στα 8,5%. Οί φόροι των εισφορών που καταβάλλονται από τους εκπαιδευτικούς δεν έπηρεάζονται από το έλλειμμα.

IV. ΜΕΤΑΣΧΟΛΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΑ

Όλα τα τμήματα της μετασχολικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης έξακολουθούν ν' αύξάνουν κανονικά. Το σύνολον των σπουδαστών έφθασε στα 149.700 το 1965. Το 1966 ή κυβέρνηση έδημοσίευσε μια Λευκή Βίβλο με

τον τίτλο «Σχέδιο για τα Πολυτεχνεία και άλλα Κολλέγια εκθέτοντας προτάσεις σχετικές με τη δημιουργία στο πλαίσιο του συστήματος μετασχολικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, ένός τμήματος χωριστού άνωτερης μόρφωσης, που θα συμπληρώνη το ρόλο των πανεπιστημίων και των διδασκαλείων. Ο κύριος σκοπός είναι να χρησιμοποιηθούν οί διαθέσιμοι πόροι με τρόπο που να προσφέρουν τα καλύτερα άποτελέσματα από άκαδημαϊκή και κοινωνική άποψη, περιορίζοντας τα κέντρα άνωτέρας εκπαίδευσης στο τμήμα της μετασχολικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και ιδρύοντας σημαντικά ινστιτούτα, ικανά να προσφέρουν μια έκτεταμένη έπισημονική εκπαίδευση σε όλα τα έπίπεδα της άνωτερης μόρφωσης.

Η Λευκή Βίβλος έκανε γνωστή την πρόθεση του ύπουργού να δώσει το όνομα του «πολυτεχνείου» σε ένα περιορισμένο άριθμό σημαντικών κέντρων άνωτέρας εκπαίδευσης που θα ήταν οργανωμένα με τρόπο που θα άποτελούσαν άκαδημαϊκές κοινότητες πλήρεις διαθέτοντας εκπαίδευση με πλήρη άπασχόληση, με μερική άπασχόληση και μικτή. Αυτά τα κέντρα πρέπει να είναι άρκετά ένδιαφέροντα και το έπίπεδό τους άρκετά άνεπτυγμένο για να προσφέρουν μεγάλη ποικιλία έπιστημών και να άποτελούν μια δραστήρια κοινότητα καθηγητών και φοιτητών. Αυτά τα κέντρα θα πρέπει κανονικά να είναι σε θέση να φθάσουν τον άριθμό των 2.000 φοιτητών το λιγώτερο, με πλήρη άπασχόληση και μικτή, έκτος από τους φοιτητές με μερική άπασχόληση.

Κάθε πολυτεχνικό ινστιτούτο θα άπασχολή τρεις τύπους μαθητών. Φοιτητές με πλήρη άπασχόληση και με μικρή που θα τους προετοιμάζει για άκαδημαϊκό ή επαγγελματικό δίπλωμα πανεπιστημιακό έπίπέδου. Φοιτητές με πλήρη άπασχόληση και μικτή που άναζητούν μια άνωτερη μόρφωση, κατώτερου άπασχόλησης από το πανεπιστημιακό και όμως έπίπέδου από το πανεπιστημιακό και δύο φοιτητές με μερική άπασχόληση για τα δύο έπίπεδα. Δεν έπιθυμούν, ώστόσο, να δημιουργήσουν ένα άυστηρό πλαίσιο που δεν θα ύπολογίζει ούτε τις παραδόσεις ούτε τις ίδιότητες περιπτώσεις. Η Λευκή Βίβλος δηλώνει καθαρά ότι τα άλλα ιδρύματα θα διατηρήσουν ένα σημαντικό ρόλο, ιδιαίτερα στους είδικευμένους τομείς και ένας άριθμός μεταξύ αυτών θα έξακολουθήσει ν' άνταποκρίνεται σε μια τοπική άνάγκη άνωτερης μόρφωσης σε μερική άπασχόληση. Είναι έξ' ίσου πιθανόν ότι ώρισμένα ιδρύματα θα έξακολουθούν να προσφέρουν άνωτερη εκπαίδευση με πλήρη άπασχόληση εκεί όπου ύπάρχουν άνάγκες που δεν μπορούν να τις ίκανοποιήσουν τα πολυτεχνικά ινστιτούτα και όπου ο άριθμός των έγγραφών θα είναι έπαρκής.

Ένα παράρτημα της Λευκής Βίβλου περιλαμβάνει προτάσεις του ύπουργού για την έγκατάσταση πολυτεχνικών ινστιτούτων (περί τα 28) σε όλη τη χώρα. Μετά τη ρημοσίευση

της Λευκής Βίβλου, ο ύπουργός έζήτησε από τα τοπικά γνωμοδοτικά συμβούλια της μετασχολικής και επαγγελματικής εκπαίδευσεως να μελετήσουν τις προτάσεις του και να στείλουν τις άποψεις τους. Στα μέσα του Δεκεμβρίου, όλα τα συμβούλια έστειλαν τις άπαντήσεις τους και έλαβαν έπίσης τις άποψεις των τοπικών συμβουλίων, των οικονομικών, των τοπικών διοικήσεων και των κοινοτικών διοικήσεων της παιδείας και της βιομηχανίας.

Τον Άπρίλιο του 1967 ο ύπουργός έγνωστοποίησε την πρόθεσή του να δημιουργήσει τριάντα πολυτεχνικά ινστιτούτα, έκτος από τα ύπάρχοντα ινστιτούτα. Συμπλήρωσε τον κατάλογο των 28 ινστιτούτων που είχαν καταχωρηθεί προηγουμένως, προσθέτοντας δύο ιδρύματα. Οί ένδιαφερόμενες τοπικές διοικήσεις προσεκληθήσαν να διατυπώσουν και να ύποβάλουν λεπτομερή σχέδια για τα ινστιτούτα αυτά.

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΣΟΔΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΩΝ

Η πρώτη έκθεση της Έπιτροπής (με πρόεδρο τον κ. Χάρρυ Πίλκινγκτον) που δημιουργήθηκε για να μελετήσει τον καλύτερο τρόπο για τη χρησιμοποίηση των έσόδων των τεχνικών ινστιτούτων, υπεβλήθη στον ύπουργό το Φεβρουάριο, από το έντικό γνωμοδοτικό συμβούλιο της παιδείας για τη βιομηχανία και το έμπόριο.

Τα συμπεράσματα της έπιτροπής ήταν ότι ύπήρχε ένα σημαντικό άπόθεμα έσόδων που μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ολοκληρωτικά χωρίς να έπηρεάσει δυσμενώς την εκπαίδευση. Παρήγγειλε λοιπόν με έπιφύλαξη για τις ίδιαιτες περιπτώσεις νέα κριτήρια που προϋποθέτουν την άπαίτηση άνωτέρου άριθμού έγγραφών πριν από την καθιέρωση δεδομένης σειράς μαθημάτων.

Ο ύπουργός άπεφάσισε να υιοθετήσει τα νέα αυτά κριτήρια όσον άφορά την έγκριση της σειράς μαθημάτων άνωτέρου έπίπέδου και έζήτησε από τις τοπικές εκπαιδευτικές διοικήσεις να υιοθετήσουν τις προτάσεις της έπιτροπής και να περιορίσουν την εύθύνη τους για την έγκριση μαθημάτων άλλων έκτος των άνωτέρων.

Άπεφάσισε επίσης από συμφώνου με την έπιτροπή ότι στους σκοπούς της έγκρίσεως δεν θα καθιερώσουν διάκριση μεταξύ των μαθημάτων που έχουν κατατάξει έως τώρα στα «άνωτερα» και στα άλλα μαθήματα άνωτέρας μορφώσεως που προσρίζονται για τους σπουδαστές της ίδιας ομάδας ηλικίας. Μετά από τη γνωμοδότηση των αντιπροσωπευτικών έντικών οργανισμών, έδημοσίευσε ένα διάταγμα έφαρμογής αυτών. Το διάταγμα ισχύει από της 1ης Δεκεμβρίου.

ΣΧΟΛΕΙΑ ΠΟΥ ΔΙΑΘΕΤΟΥΝ ΣΕΙΡΑΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΔΙ' ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑΣ

Ο ύπουργός έγνωστοποίησε στο Σύνδεσμο των σχολείων που δίνουν μαθήματα δι' άλλη-

λογραφίας και στο CLEEVE - HUME LTD., τους πιο αντιπροσωπευτικούς οργανισμούς των σχολείων δι' άλληλογραφίας, ότι ήταν διατεθειμένοι κατ' αρχήν να προσφέρουν τη συνεργασία του στο σχέδιο απόδοσης των σχολείων δι' άλληλογραφίας, όπως το προτείνει η έκθεση της επιτροπής τους (με πρόεδρο τον Δρ GURR) ονομάζοντας τον πρόεδρο και τους άλλους πέντε συμβούλους ανεξαρτήτως από το συμβούλιο που έχει αναλάβει την έγκριση των σχολείων. Πριν πάρει μια οριστική απόφαση, όσον αφορά τη συμμετοχή, εξήγησε να συμβουλευθεί το σχέδιο στη μορφή υπό την οποία θα εφαρμοσθεί αποτελεσματικά αφού συνταχθούν τα αναγκαία υπηρεσιακά έγγραφα. Ήρθε ότι αν αποφασίσει να συμμετάσχει θα επεφύλασσε το δικαίωμα της συμμετοχής του έπειτα από πειραματισμούς, κατά τη διάρκεια του πρώτου έτους.

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΣΤΗ ΜΕΤΑΣΧΟΛΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Τον Ιούνιο του 1966 έβαλαν σε εφαρμογή ένα ενδιαφέρον πρόγραμμα, του οποίου ο σκοπός είναι να συμβουλευτεί τους νέους που αφήνουν το σχολείο και επιθυμούν να πάρουν μια ανώτερη μόρφωση, αλλά δεν μπόρεσαν να βρουν θέση σε ένα ίδρυμα στο τέλος του καλοκαιριού. Το υπουργείο έκαλεσε τις τοπικές και δημοτικές αρχές να ονομάσουν τους να τους εφοδιάσει τον Αύγουστο και Σεπτέμβριο —μήνες που οι υποψήφιοι είναι πολλοί— με καταλόγους θέσεων διαθεσίμων για τα μαθήματα πανεπιστημιακού επιπέδου και άλλα διπλώματα ανώτερων σπουδών. Ένα από τα ουσιαστικά σημεία του σχεδίου, είναι ότι ενώ το υπουργείο αναλαμβάνει τη δημοσίευση του ένθικου σχεδίου καθώς και τη συγκέντρωση και τη διανομή των πληροφοριών που αφορούν τη θέση ολοκλήρου της χώρας οι τοπικές και δημοτικές αρχές της εκπαιδευτικής βουλευτικής τοπική υπηρεσία από συμβούλους είναι υπεύθυνοι να δημιουργήσουν μια σειρά από οποίων ο ρόλος είναι να δίνουν συμβουλές αναφερόμενες σε κάθε περίπτωση ανάλογα με τις ανάγκες κάθε ατόμου. Ο κύριος σκοπός είναι να δίνουν την αναγκαία πληροφορία για τα μαθήματα που προσφέρονται από τα τεχνικά ινστιτούτα, αλλά οι σύμβουλοι πρέπει να μπορούν σε αναγκαίες περιπτώσεις, να προτείνουν άλλες λύσεις που να προσαρμόζονται στις ανάγκες του ατόμου.

Στο σύνολο, οι τοπικές και δημοτικές διοικήσεις της εκπαιδευτικής και οι αντίστοιχοι οργανισμοί των Άγγλο - νορμανδικών νήσων της νήσου Μαν και της Βορείου Ιρλανδίας, άρρισαν 200 συμβούλους. Από 120 ινστιτούτα που δίνουν μαθήματα πανεπιστημιακού επιπέδου με πλήρη απασχόληση και μικτή, και μαθήματα που προετοιμάζουν εθνικά δι-

πλώματα ανώτερης μορφώσεως, ή πλειονότης υπέβαλαν στο υπουργείο όλες τις λεπτομέρειες που αφορούν τις θέσεις που θα μπορούσαν να προσφέρουν κάθε εβδομάδα από τις 29 Ιουλίου έως τις 23 Σεπτεμβρίου. Οι εκθέσεις που ελήφθησαν καταχωρήθηκαν κατά ομάδες με τη μορφή ενός εθνικού εβδομαδιαίου καταλόγου ελεύθερων θέσεων που απευθύνεται κανονικά σε όλους τους συμβούλους.

Αυτές οι προθέσεις έγιναν γνωστές στο κοινό, από τις μεγάλες κυριακάτικες εφημερίδες, το BBC και τις υπουργικές δημοσιεύσεις. Έπειτα από τη δημοσίωση αυτή, το υπουργείο έλαβε περί τις 7.000 αιτήσεις πληροφοριών από το κοινό. Δεν ξέρουμε σε πόσες από τις αιτήσεις αυτές απάντησαν οι τοπικοί και δημοτικοί σύμβουλοι, αλλά οι πληροφορίες που διαβέβαιαν δείχνουν ότι προσέφεραν πολύτιμες υπηρεσίες για τις οποίες υπήρχε φανερή ανάγκη. Αντιμετωπίζουν τις βελτιώσεις του σχεδίου έπειτα από την πείρα που θα προκύψει κατά το διάστημα του πρώτου έτους.

ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΜΟΡΦΩΣΗΣ

Δημιουργήθηκαν πολλά συμπληρωματικά γραφεία το 1966. Οι σχετικές παραγγελίες για τον επαγγελματικό προσανατολισμό, που δημοσιεύθηκαν από το γραφείο κατά τη διάρκεια του έτους αυτού, επέμεναν στην ανάγκη για τους μαθητευόμενους να λάβουν μέρος σε επαγγελματικής μορφώσεως μαθήματα, στο πλαίσιο του γενικού προγράμματος επαγγελματικής μορφώσεως και οι σχετικές συμπληρωματικές καταβολές χρηματικών ενισχύσεων που προσφέρονται από τα γραφεία αυτά περιελάμβαναν προθέσεις να ενθαρρύνουν τη βοήθεια στο είδος αυτό των μαθημάτων. Στην περίπτωση παραγγελιών σχετικών με την επαγγελματική μόρφωση για τους νέους που έχουν ανάγκη από μια μεγάλη περίοδο μόρφωσης, τα γραφεία συμβιβάστηκαν για την παροχή επιχορήγησης στους υπαλλήλους αυτής της κατηγορίας, σύμφωνα με τις οποίες οι νεαροί μαθητευόμενοι ή δόκιμοι πρέπει να διαβέβαιον ελεύθερα ώρες κατά τις ώρες της εργασίας για να παρακολουθούν επαγγελματικά μαθήματα, σύμφωνα με τον τύπο της μορφώσεως τους ή τη μαθητεία που τους ενδιαφέρει.

Το υπουργείο Παιδείας σε συνεργασία με το υπουργείο Έργων δεν έπαυσε να ενθαρρύνει τη δημιουργία προπαρασκευαστικών μαθημάτων προοριζόμενων για τους δασκάλους των τεχνικών ινστιτούτων.

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΙΠΛΩΜΑΤΩΝ

Το Συμβούλιο Εθνικών διπλωμάτων, δημιούργησε τον Ιούλιο την τελευταία του ανακοίνωση που υπεδείκνυε τις συνθήκες για την άποψη των ανωτάτων διπλωμάτων του (φιλολογίας και επιστημών) και των διπλωμάτων έρευνών του M. PHIL. και PH. D.

Στην αρχή του σχολικού έτους 1966—67 υπήρχαν 136 σειρές μαθημάτων που προετοιμάζαν για τα διπλώματα ανώτερων σπουδών ανεγνωρισμένων από την CNAΑ από 7.089 φοιτητές. Οι αριθμοί που αντιστοιχούν στο 1965—66 ήταν από 84 και 4.073 αντίστοιχως. Στο σύνολο δημιουργήθηκαν 24 διαρκή ειδικευμένα συμβούλια.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

Τα γενικά μαθήματα τυπογραφίας δημιουργήθηκαν για πρώτη φορά το Σεπτέμβριο. Καμμία άλλη σειρά μαθημάτων αυτού του είδους δεν δημιουργήθηκε σε άλλες επιστήμες. Το Ινστιτούτο του «CITY AND GUILDS OF LONDON» δημιούργησε δύο νέες σειρές μαθημάτων —παραγωγή των μηχανών τυπογραφίας, και λειτουργία και κατεργασία του γραφείου— στη σειρά των εξετάσεων που προορίζονται για τους μηχανοτεχνίτες, και προσέδωσαν τρία από τα υπάρχοντα μαθήματα. Αυτό το ινστιτούτο προσφέρει τώρα στο σύνολο την προπαρασκευή σε 26 επαγγελματικά μηχανοτεχνίτων.

Το CITY AND GUILDS ίδρυσε επίσης επτά νέες σειρές μαθημάτων της κατηγορίας «εργατοτεχνιτών» εκ των οποίων η μία είναι γατοτεχνιτών το δεύτερο μέρος των στην πραγματικότητα το δεύτερο μέρος των σπουδών για τους ηλεκτρολόγους. Ένα άλλο από τα νέα μαθήματα αυτά, τεχνικά μηχανικά, αντικαθιστά τρεις παλιές σειρές μαθημάτων, για λειψοποιούς, λαμαρινοποιούς και ειδικούς για την κατεργασία του βάλυθα. Ας σημειώσουμε την προσθήκη του ενδεικτικού του πρώτου έτους στα επαγγέλματα της κου του πρώτου έτους με τη συνεργασία βιομηχανίας, οργανωμένων με τη συνεργασία του Γραφείου επαγγελματικής και μηχανολογικής μορφώσεως. Υπάρχουν σήμερα 124 κέντρα σπουδών της κατηγορίας τεχνικών. Το CITY AND GUILDS ίδρυσε επίσης έξι νέα κέντρα σπουδών για την κατηγορία τεχνικών μεταξυ των οποίων μία σειρά μαθημάτων για τη λειτουργία και τη λειτουργία και τη χρήση των αριθμομηχανών. Αυτά τα μαθήματα συμπληρώνουν το αντίστοιχο ενδεικτικό που δημιουργήθηκε το 1965 και προσελκύει μεγάλο αριθμό νεαρών.

Εξ άλλου τρεις σειρές μαθημάτων αναθεωρήθηκαν και σήμερα υπάρχουν 112 κέντρα σπουδών για την κατηγορία των τεχνικών.

ΣΠΟΥΔΕΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

Οι έγγραφες στα μαθήματα που προετοιμάζουν τα διπλώματα στις επιστήμες αυτές για το έτος 1966—67 έφθασαν στον αριθμό 3.734 τον Οκτώβριο, άπέναντι 3.660 του έτους 1965. 2.230 από τις έγγραφες αυτές ήταν για το πρώτο έτος. (2.138 το 1965).

Η δεύτερη έκθεση του γνωμοδοτικού συμβουλίου του Ένωμένου Βασιλείου για την εμπορική και διοικητική εκπαίδευση δημοσιεύ-

θηκε τον Ιανουάριο του 1966 και το υπουργείο έστειλε αντίτυπα στις τοπικές και δημοτικές διοικήσεις και στα ινστιτούτα. Δημιουργήθηκαν γνωμοδοτικές ομάδες υπό την προεδρία των αντιπροσώπων της βιομηχανίας και του ακαδημαϊκού κόσμου, σύμφωνα με τις παραγγελίες του Συμβουλίου, για να δώσουν τις συμβουλές τους για την ανάπτυξη των μαθημάτων - οδηγών σε τέσσερες κύριες εμπορικές δραστηριότητες: Οικονομικά, προωπικό, κατανομή και παραγωγή. Η έκθεση περιλαμβάνει επίσης μια σημαντική παραγγελία σχετική με την ανάπτυξη των μαθημάτων μικρής διάρκειας για τα όργανα και τις μεθόδους της διοικήσεως αν αυτά τα μαθήματα έχουν κανονισθεί στις αντίστοιχες επιστήμες. Με τον τύπο των προληπτικών μέτρων, το υπουργείο εξήγησε από τα ινστιτούτα να του υποβάλουν λεπτομερείς πληροφορίες να πάρει μια απόφαση για το έργο του ρίες για τα σημερινά καθιερωμένα με το σκο- μέλλοντος.

Οι σπουδαστές που προετοιμάζονται για το πιστοποιητικό σπουδών γραφείου έφθασαν από 6.000 το 1964—65 στις 7.500 περίπου το 1965—66. Το πιστοποιητικό σπουδών άπενεμήθη σε 1.450 σπουδαστές το 1966 άπέναντι 1.000 περίπου του 1965.

Κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους 1965—66, 12.885 σπουδαστές άκολουθούσαν τα προπαρασκευαστικά μαθήματα για το πιστοποιητικό του δημοσίου του κανονικού επιπέδου σπουδών διευθύνσεως υποθέσεων και 5.685 ετοιμάζοντο για το δίπλωμα του δημοσίου κανονικού επιπέδου (σχετικά με 12.734 και 5.188 αντίστοιχως του προηγούμενου έτους). Για τα μαθήματα του πιστοποιητικού και του διπλώματος ανώτερων σπουδών του δημοσίου οι αριθμοί ήταν αντίστοιχως 3.495 και 2.377. Οι προβλεπόμενοι αριθμοί για το 1966—67 δείχνουν ότι 700 περίπου σπουδαστές άκολουθούσαν μαθήματα για ανώτερα διπλώματα σπουδών διευθύνσεως υποθέσεων, έγκεκριμένα από την CNAΑ. Το 1965—66, 5.258 σπουδαστές άκολουθούσαν μαθήματα ανώτερων σπουδών κάθε είδους στον τομέα των σπουδών υποθέσεων, εν συγκρίσει με 1.451 του περασμένου έτους.

ΚΑΛΕΣ ΤΕΧΝΕΣ

Ανεγνωρίστηκαν από το υπουργείο Παιδείας και το Εθνικό Συμβούλιο διπλωμάτων για τις καλές τέχνες τέσσερα στάδια σπουδών συμπληρωματικών για διπλώματα των Καλών Τεχνών (Τέχνη και Σχέδιο) κατά το έτος 1966. Ο αριθμός της σειράς μαθημάτων, που εξασφαλίστηκαν από 40 σχολεία ικανά να δεχθούν λίγο περισσότερο από 2.300 σπουδαστές το χρόνο, φθάνει τα 96. Οκτώ σχολεία έκαμαν αίτηση να τους έγκρυνουν συμπληρωματικά μαθήματα που να αρχίζουν το Σεπτέμβριο του 1967 και οι αιτήσεις είναι υπό μελέτη.

Τὰ πρῶτα μαθήματα γιὰ τὰ διπλώματα Καλῶν Τεχνῶν πού ἄρχισαν τὸ 1963 ἐτελείωσαν τὴν τελευταία τριμηνία τοῦ 1966. Οἱ διπλωματικές ἐξετάσεις ἔγιναν στὰ σχολεῖα σύμφωνα μὲ τὶς ὁδηγίες τῆς ἐγκριμένης ἀπὸ τὸ Ἐθνικὸ Συμβούλιο. Ἡ ἀξία κάθε σπουδαστοῦ ἐκρίθη ὅχι μόνον ἀπὸ τὶς ἐξετάσεις, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἐργασία του πού ἐπραγματοποίησε κατὰ τὴ διάρκεια τῶν σπουδῶν του καὶ τὰ ἀποτελέσματα ἐκρίθησαν ἀπὸ μιὰ κριτικὴ ἐπιτροπὴ πού ἀποτελεῖτο ἀπὸ ἐξεταστές τοῦ ἰνστιτούτου καὶ ἐξεταστές ἐξωτερικοῦς πού εἶχαν ἐγκριθεῖ ἀπὸ τὸ Ἐθνικὸ Συμβούλιο. Ἀπὸ τοὺς 1.396 σπουδαστές πού εἶχαν ἐγγραφῆ τὸ 1963 παρουσιάστηκαν στὶς ἐξετάσεις 1.100 τὸ 1966 καὶ ἔγιναν δεκτοὶ 946. Ἀπὸ αὐτοὺς οἱ 47 πῆραν «τιμητικὴ διάκριση πρώτης τάξεως».

Σὲ τρία σχολεῖα ἄρχισαν τὸ Σεπτέμβριο μαθήματα ἀνωτέρας μορφῆς διπλώματος πού ἀπονέμεται μετὰ τὸ πρῶτο δίπλωμα ἀπὸ τὸ Ἐθνικὸ Συμβούλιο. Αὐτὰ τὰ μαθήματα ἀφοροῦν τὴν ἐσωτερικὴ διακόσμηση καὶ τὴ βιομηχανικὴ αἰσθητικὴ. Τὸ Ἐθνικὸ Συμβούλιο ἀντιμετωπίζει τὴ δημιουργία ἐνὸς τετάρτου κέντρου ἀναλόγων σπουδῶν καὶ σὲ ἄλλους τομεῖς.

Οἱ τελευταῖες διπλωματικές ἐξετάσεις τῆς βιομηχανικῆς αἰσθητικῆς ἔγιναν τὸ 1965.

ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΗ

Ἀνηγέρθησαν συμπληρωματικές πιστώσεις γιὰ τὴν ἀνέγερση κτιρίων ἀνωτέρων σπουδῶν καὶ κτιρίων γιὰ μετασχολικὴ καὶ ἐπαγγελματικὴ μόρφωση τῶν 31 Ἰανουρίου 1967. Ἡ ἀξία τῶν ἀνοικοδομήσεων, πού ἐνεκρίθησαν γιὰ τὸ 1967—68 γιὰ τὰ κτίρια τῆς μετασχολικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσης ἔφθασε ἀπὸ 27 ἑκατ. λίρες στὰ 30 ἑκατ. λιρών. Αὐτὴ ἡ αὐξήση ἀντανανκλά τὴν αὐξηση πού ἐφαρμόζεται ἀπὸ τῆς 1ης Ἀπριλίου 1967 στὶς νέες οἰκοδομές.

Ἡ ἀξία τῶν κτιρίων πού ἦταν ὑπὸ κατασκευὴν στὸ τέλος τοῦ 1966 ἦταν 32 ἑκατ. λίρες.

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

Στὸ τέλος τοῦ 1966 τὸ Συμβούλιο ἀναπτύξεως τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς νεότητος ἀνασυγκροτήθηκε μὲ 18 μέλη ἀντὶ τῶν 24. Τὸ Συμβούλιο αὐτὸ πού ἐξακολουθεῖ νὰ στέλνῃ ἰδιαίτερα ἐρωτήματα στὶς εἰδικευμένες ἐπιτροπές, θὰ ἔχῃ γιὰ ἔργο νὰ ἐξετάσῃ τὶς γενικὲς ἀπόψεις τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς νεότητος πού παρουσίαζε ἕως τώρα ἡ ἐπιτροπὴ ἀναθεωρήσεως. Ἡ τελευταία αὐτὴ ἐξακολουθεῖ νὰ μελετᾷ τὸ ζήτημα τῶν πλαισίων τῆς νεότητος καὶ ἰδιαίτερως τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἡ ἐξέλιξη τῆς διδασκαλίας τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου εἶναι σὲ θέση νὰ ἐπηρεάσῃ τὴν μέλωση ἀργάνωση τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς νεότητος.

Τὸ ὑπουργεῖο ἐνέκρινε τὴ χορήγηση ἐνὸς συνολικοῦ ποσοῦ 316.600 λιρῶν σὲ 43 ἐθνικὲς ὁργανώσεις γιὰ τὴ νεότητα, ἰδιωτικές, γιὰ τὰ διοικητικά τους ἔξοδα καὶ γιὰ μόρφωση. Προσεφέρθηκαν τὸ 1965 ἐπιχορηγήσεις πού ἔφθαναν τὸ ὅλικο ποσὸ πλέον τῶν 1,2 ἑκατομ. λιρῶν σὲ 423 σχέδια τοπικὰ γιὰ τὴν ἀνέγερση κτιρίων καὶ γιὰ ἐγκαταστάσεις, σύμφωνα μὲ τὶς ἐπιχορηγήσεις πού ἐνεκρίθησαν γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῶν κανονισμῶν τοῦ 1939 γιὰ τὴν κοινωνικὴ καὶ φυσικὴ ἀγωγή. Τὸ πρόγραμμα τῆς ἀνοικοδομήσεως τοῦ 1967—68 πού δημοσιεύθηκε τὸ Δεκέμβριο προβλέπει 227 σχέδια ὀλικοῦ κόστους 4,5 ἑκατ. λιρῶν.

ΣΠΟΡ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Γιὰ νὰ μπορῇ ν' ἀντιπροσωπεύσῃ μεγαλύτερη ποικιλία δράσεως καὶ νὰ ἐνισχύσῃ τὶς τέσσερες ἐπιτροπές του τὸ Συμβούλιο τῶν σπορ ἤρθε νὰ μὲλῃ του σὲ 24. Τὸ 1966 δημιούργησαν ἐννέα τοπικὰ συμβούλια ἀθλοπαιδιῶν στὴν Ἀγγλία, ἓνα στὴ Σκωτία καὶ ἓνα στὴν Οὐαλλία. Τὰ γενικὰ ἔργα τῶν συμβουλίων αὐτῶν περιγράφονται στὴν ἐκθεση πού δημοσιεύθηκε τὸν Νοέμβριο, ἀπὸ τὸ Συμβούλιο τῶν ἀθλοπαιδιῶν γιὰ τὶς δραστηριότητές τους ἕως τὸ Μάρτιο τοῦ 1966. Τὸ ἄμεσο ἔργο τους ἦταν νὰ ἐπιτύχουν μιὰ ἐνιαία ἀξιοποίηση τῶν ὑπαρχουσῶν εἰσδημάτων καὶ τῶν κυριωτέρων ἀναγκῶν.

Πολλὲς κυβερνητικὲς ὑπηρεσίες συνεζήτησαν τὴν αἵτηση γιὰ τὴ χρησιμοποίηση τῶν πηγῶν τοῦ νεροῦ γιὰ σκοποὺς διασκέδασεως. Οἱ ὑποεπιτροπές κάθε τοπικοῦ συμβουλίου πρέπει νὰ ἐξετάσουν τὶς δυνατότητες τῆς ἀναπτύξεως θαλασσίων σπορ.

Τὸ 1966—67 ἐνεκρίθησαν ἐπιχορηγήσεις ὀλικοῦ ποσοῦ 560.000 λιρῶν σὲ 77 ἐθνικὲς ἰδιωτικὲς ὁργανώσεις τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Οὐαλλίας γιὰ νὰ τὶς βοηθήσουν νὰ καλύψουν τὰ ἔξοδα τῆς διοικήσεως τῶν ἐδρῶν τους καὶ τὰ ἔξοδα τῶν ἐθνικῶν τους προγραμμάτων. Αὐτὸς ὁ ἀριθμὸς περιελάμβανε μιὰ ἐπιχορήγηση ἀπὸ 396.000 λίρες στὸ κεντρικὸ Συμβούλιο φυσικῶν δραστηριοτήτων. Τὰ μέτρα τῆς κυβερνήσεως ἐπέδρασαν στὶς ἐπιχορηγήσεις γιὰ τὴν ἀνοικοδόμησι καὶ τὸν ἐξοπλισμὸ πού εἶχαν συμφωνηθεῖ γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου τοῦ 1937 γιὰ τὴ φυσικὴ ἀγωγή. Οἱ ἐπιχορηγήσεις τῆς κατηγορίας αὐτῆς πού προσεφέρθηκαν γιὰ νὰ βοηθήσουν τὶς ἰδιωτικὲς τοπικὲς ὁργανώσεις, γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουν νέες καὶ μεγαλύτερες εὐκολίες γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῶν ἀθλοπαιδιῶν ἔφθασαν τὸ ποσὸν τῶν 826.218 λιρῶν καὶ ἀνεφέροντο σὲ 367 σχέδια.

Τὸ ὑπουργεῖο Παιδείας παραδέχεται τὴν εὐθύνη τοῦ συνόλου τῆς βοήθειας στὶς ὁμάδες πού ἀντιπροσωπεύουν τὸ Ἑνωμένο Βασίλειο ἢ τὴ Μεγάλῃ Βρεταννία. Ἐπιχορηγήσεις πού φθάνουν τὸ ποσὸν τῶν 47.000 λιρῶν παρεχωρήθησαν γιὰ τὶς παραγγελίες τοῦ Συμβουλίου τῶν ἀθλοπαιδιῶν γιὰ μιὰ μεγάλη ποι-

κιλία τῶν ἀθλητικῶν ἐκδηλώσεων καὶ τῶν διαλέξεων.

Γιὰ τὴ χειραφέτηση τῆς θέσεως τοῦ ποδοσφαίρου, συνέστησαν μιὰ ἐπιτροπὴ πού τῆς ἀνετέθη νὰ μελετήσῃ τὴν ὁργάνωσή του, τὴ διοίκησή του καὶ τὰ οἰκονομικά του.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Τὸ 1966 παρεχωρήθη ἓνα ποσὸν 330.647 λιρῶν σὲ 34 προγράμματα ἐρευνῶν. Τὸ σύνολο τῶν ἀνειλημμένων ὑποχρεώσεων γιὰ τὰ 134 προγράμματα ἕως τὸ τέλος τοῦ ἔτους ἦταν 1,6 ἑκατ. λίρες. Τὰ ἔξοδα κατὰ τὴ διάρκειά τοῦ ἔτους ἐπέρασαν τὶς 430.000 λίρες, ἀπὸ τὶς ὁποῖες 105.000 λίρες γιὰ τὰ προγράμματα πού μπηγαν σὲ ἐφαρμογὴ γιὰ τὰ Σχολικὰ Συμβούλια, 4.500 λίρες γιὰ τὴν Ἐπιτροπὴν ἐρευνῶν καὶ τὴν ἀνάπτυξη τῶν ζωντανῶν γλωσσῶν, 38.000 λίρες προσωρισμένες γιὰ τὶς ἐργασίες τῶν κεντρικῶν γνωμοδοτικῶν συμβουλίων. Ἐξ ἄλλου 36.500 λίρες διετέθησαν γιὰ τὶς ἐρευνὲς τῶν προσωρισμένων νὰ στηρίξουν τὴν ἐργασία τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν δημοσίων σχολείων.

Ἰδρυσαν ἓνα Κέντρον πληροφοριῶν γιὰ τὴ διδασκαλία ξένων γλωσσῶν. Αὐτὸ τὸ κέντρο θὰ κρατῇ ἓνα κατάλογο τῶν ἐρευνῶν, θὰ διευθύνῃ μιὰ βιβλιοθήκη καὶ μιὰ μικρὴ ὑπηρεσία ὀπτικοακουστικῶν μέσων καὶ προτίθεται νὰ δημοσιεύσῃ μιὰ κανονικὴ σειρὰ ἐπιθεωρήσεων.

ΤΟΠΙΚΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Δημιουργήθηκε μιὰ βασιλικὴ ἐπιτροπὴ γιὰ τὴν τοπικὴ καὶ δημοτικὴ διοίκησι στὴν Ἀγγλία καὶ τὸ ὑπουργεῖο ὑπέβαλε ἔγγραφα πού περιέγραφαν α) τὴν ὁργάνωσι τῆς διδασκαλίας καὶ τὶς σύγχρονες διοικητικὲς διατάξεις β) τὶς ἀπόψεις τοῦ ὑπουργείου στὶς τελευταῖες αὐτές, μὲ τὶς τροποποιήσεις πού παραγγέλνει. Αὐτὲς οἱ τροποποιήσεις θ' ἀποβλέγουν σὲ μιὰ τοπικὴ καὶ δημοτικὴ διοίκησι πού σὲ μιὰ ἐκπαιδευτικὴ ἐμπιστευμένη σὲ ὁργανισμοὺς ἐκπαιδευτικῶν πολυαριθμῶν καὶ πολὺ πρὸ σημαντικῶν. Ἀντιμετωπίζουν τὴ σύμπτυξη τῶν σημερινῶν 223 διοικήσεων σὲ 40 περίπου τοπικὲς ἐκπαιδευτικὲς διοικήσεις χωρὶς αὐτὲς νὰ ὑπολογίζονται ἡ μεγαλύτερη περιοχὴ τοῦ Λονδίνου. Θὰ ἔχουν ἐπίσης μεγάλες ἀρχὲς πού θὰ διαθέτουν πηγὲς οὐσιαστικῆς γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουν πλήρεις ὑπηρεσίες ἐκπαίδευσης σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς καὶ ἱκανὲς νὰ ἀπασχολήσουν τὸ καλύτερο διοικητικὸ προσωπικὸ καὶ τοὺς καλύτερους εἰδικευμένους συμβούλους. Αὐτὴ ἡ μορφή τῆς ἀναδιοργανώσεως θὰ ἐπιτρέψῃ νὰ δώσῃ στὶς τοπικὲς διοικήσεις μιὰ μεγαλύτερη αὐτονομία στὶς σχέσεις τους μὲ τὴν κεντρικὴ διοίκησι.

ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΑ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

Τὸ 1966 μελετήθηκε ἡ ἐκθεση τῆς ἐπιτροπῆς BRYNMOR JONES γιὰ τὰ ὀπτικοακουστικὰ βοηθήματα στὴν ἀνώτερη ἐπιστημονικὴ

ἐκπαίδευσι. Τὸ Ἐθνικὸ κέντρο τῆς προγραμματισμένης διδασκαλίας πού συνεστήθη στὸ παιδαγωγικὸ τμήμα τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μπίρμιγχαμ, στὸ τέλος τοῦ 1965 ἔβαλε προσδευτικά σὲ ἐνέργεια κατὰ τὴ διάρκειά τῆς δραστηριότητάς του τοῦ πρώτου ἔτους μιὰ συμβουλευτικὴ καὶ πληροφοριακὴ ἐπιτροπὴ καὶ δημοσιεύει κανονικὰ ἄρθρα διαφόρων θεμάτων σχετικῶν μὲ τὴν προγραμματισμένη διδασκαλία. Σ' αὐτὰ συμπεριλαμβάνονται οἱ μελέτες γιὰ τὶς μηχανὲς διδασκαλίας καὶ τὰ σχόλια γιὰ τὶς ἐρευνὲς πού πραγματοποιήθηκαν ἀπὸ τὸ κέντρον ἐρευνῶν τοῦ Μπίρμιγχαμ.

Τὸ ἔτος 1966 ὑπῆρξε πολὺ δραστήριο, ὅσον ἀφορᾷ τὶς πειραματικὲς ἐργασίες, τὶς σχετικὲς μὲ τὴ χρῆσι τῆς τηλεοράσεως σὲ κλειστὸ κύκλωμα καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν σχολείων τοῦ Ἑνωμένου Βασιλείου πού ἔχουν τὰ κατὰλληλα ἐφόδια γιὰ σχολικὲς μεταδόσεις τηλεοπτικῆς, αὐξήθηκε σημαντικὰ φθάνοντας τὰ 15.000 περίπου ἰδρύματα. Ὁ ἀριθμὸς τῶν σχολείων τοῦ Ἑνωμένου Βασιλείου πού μεταδίδουν σχολικὲς ἐκπομπές ἀπὸ τὸ BBC ἔμεινε στάσιμος στὸ ἐπίπεδο τῶν 32.000 περίπου. Ἡ κυβέρνησις ἐδημοσίευσε τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1966 τὶς γενικὲς γραμμὲς τοῦ σχεδίου τῆς τοῦ «Πανεπιστημίου σκίων» πού ὀνομάζεται καὶ «ἀνοικτὸ Πανεπιστήμιον».

Περὶ τὸ τέλος τοῦ ἔτους ἔγιναν συζητήσεις μὲ τὶς διοικήσεις τῆς τηλεοράσεως καὶ τοῦ ραδιοφώνου γιὰ τὴν ὁργάνωσι τῶν μεταδόσεων πού θ' ἀποτελέσουν ἓνα μέρος τῆς διαμορφώσεως τοῦ Πανεπιστημίου αὐτοῦ.

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Τὸ ὑπουργεῖο δέχθηκε τὸ 1966 περισσότερος ξένους ἐπισκέπτες καὶ καταγομένους ἀπὸ τὴν Κοινοπολιτεία ἀπὸ κάθε ἄλλῃ φορὰ. Ἐπαιξε ὀλοκληρωτικὰ τὸ ρόλο του στὶς παιδαγωγικὲς δραστηριότητες, τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης, τοῦ ΟCDE καὶ τοῦ διεθνοῦς Γραφείου ἐκπαίδευσης. Ἐξ ἄλλου συνεργάζεται μὲ τὸ ὑπουργεῖο Ἀναπτύξεως τῶν ὑπερπονητῶν χωρῶν σὲ ὠρισμένες δραστηριότητες τῆς UNESCO.

Σύμφωνα μὲ τὴν παραγγελία τῆς τρίτης Διασκέψεως τῆς Κοινοπολιτείας γιὰ τὴν παιδεία ἡ Ἐπιτροπὴ συνδέσμου τῆς Παιδείας στὴν Κοινοπολιτεία ὁργάνωσε μιὰ διάσκεψιν γιὰ τὴν Παιδεία καὶ τὴν ἐπαγγελματικὴ μόρφωσι τῶν τεχνικῶν. Ἐκατὸν τριάντα ἐπιτετραμένοι, πού ἦλθαν ἀπὸ ὅλες τὶς χώρες σχεδόν, τῆς Κοινοπολιτείας, ἔλαβαν μέρος στὴ διάσκεψιν πού ἔγινε στὸ Κολλέγιο (τεχνικὸ) τοῦ HUDDERSFIELD ἀπὸ τὶς 17 ἕως τὶς 29 Ὀκτωβρίου. Ὁ ἀνώτερος ἐπιθεωρητὴς τῆς μετασχολικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσεως (τμήμα βιομηχανίας καὶ ἐμπορίου) καὶ τρεῖς ἄλλοι ἀξιωματοὺχοι τοῦ ὑπουργείου ἔλαβαν μέρος σ' αὐτὴ τὴ διάσκεψιν καὶ ἡ προσφώνησι τῆς λήξεως ἔγινε ἀπὸ τὸν Γενικὸν Γραμματέα τοῦ Κράτους GORONWY ROBERTS.

Ἡ διαρκῶς μεγαλύτερη ἀνάπτυξη τῶν γλωσσικῶν μελετῶν στὰ ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα καὶ ἡ αὐξανόμενη σημασία ποὺ δίνουν στὰ ἐκπαιδευτικὰ ταξίδια ἀπληροῦν στὴν αὐξανόμενη ζήτηση τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ «Κεντρικοῦ Γραφείου γιὰ ἐκπαιδευτικὲς ἐπισκέψεις καὶ ἀνταλλαγές». Αὐτὰ τὰ θελτὰ αὐξήθηκαν σὲ ὅκο καὶ παρουσιάζουν μιὰ μεγαλύτερη ποικιλία δυνατοτήτων παραμονῆς στὸ ἐξωτερικὸ κατὰ τὶς ἐπισκέψεις τους καὶ περιλαμβάνουν μαθήματα κατὰ τὶς διακοπὲς καὶ ἐργασία κατὰ τὶς ἡμέρες ἀργίας. Τὸ Φόρεϊν Όφφισ, τὸ Βρετανικὸ Συμβούλιο καὶ ἡ Βρετανικὴ Ἐταιρία Ταξιδιῶν ὁμοίωσαν 70.000 ἀντίτυπα τοῦ δελτίου «Πληροφορίες γιὰ τοὺς Νεαροὺς ἐπισκέπτας στὴ Βρετανία» ποὺ ἐλήφθησαν ἀπὸ πολλὰς χώρες.

νία και υπάρχει ένα παράδειγμα διςμοποίησης που οδηγεί σε μία ανταλλαγή μαθητών Βρεταννών της στοιχειώδους εκπαίδευσης με παιδιά από τη Γαλλία που μαθαίνουν 'Αγγλικά.

Τὸ Γραφεῖο διευθύνει πάντοτε τὶς ἀνταλλαγεῖς δασκάλων ξένων γλωσσῶν καὶ ἀνταλλαγεῖς καθηγητῶν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἑλλήνων δασκάλων ποὺ ἐστάλησαν σὲ σχολεῖα, γαλλικά, γερμανικά, αὐστριακά, ἐλβετικά, ισπανικά, ἰταλικά καὶ βελγικά, ἔφθασε στὰ 1.056. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ξένων δασκάλων στὰ σχολεῖα τῆς Ἑλλάδας καὶ τῆς Οὐαλλίας, ἔφθασε τὶς 2.109, ἀλλὰ ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς δὲν ἦταν ἀρκετὸς γιὰ νὰ ἀναποκριθῇ στὴν ὀλική ζήτηση τῶν βρεταννικῶν σχολειῶν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐνταλλαγῶν ποὺ ὀργανώθηκε μὲ τὴ μεσολάβηση τοῦ προγράμματος ἀνταλλαγῶν ἐκπαιδευτικῶν μὲ τὴν Εὐρώπη, εἴτε γιὰ ἓνα χρόνο, εἴτε γιὰ μιὰ τριμηνία ἦταν λίγο ἀνώτερος ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ τοῦ 1965.

Πολλοί νέοι που επιθυμούν μετά το τέλος των δευτεροβάθμιας σπουδών τους ν' αφιερωθούν στη μελέτη ξένων γλωσσών, τοποθετήθηκαν με την ιδιότητα των (JUNIOR ASSISTANTS) νεαρών βοηθών στα γαλλικά και γερμανικά σχολεία και περισσότεροι από 200 φοιτητά Βρεταννών εξέλεξαν για να πραγματοποιήσουν τα στάδια σπουδών και κατόπιν να συμπληρώσουν το ρόλο των «κοσμητών» των άποικιακών διακοπών στη Γαλλία, τη Γερμανία και την Αυστρία. Το Γραφείο συνενάσθηκε με τις γαλλικές αρχές για την αποστολή 54 Βρεταννών φοιτητών στη μαθητεία του κοσμητήρος. Το πρώτο στάδιο εξασκήσεως άγγλογερμανικών κοσμητηρών έγινε στο "Οσανμπρουκ. Το Γραφείο έλαβε μέρος επίσης στην έκλογή 40 συμβούλων βρεταννικών κατασκήνωσεων για την καλοκαιρινή εργασία στις 'Ηνωμένες Πολιτείες της 'Αμερικής.

(ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ ΤΕΥΧΟΣ: «Ἡ ἐκπαιδευτική κίνηση στὴ Σκωτία καὶ Ἰρλανδία»).

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

Γίνεται πολὺς λόγος γιὰ τὰ νεώτερα μαθηματικά. Κάποια μέρα στὸ μέλλον θὰ μπούν στὰ προγράμματα τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Ὑπὸ μερικά χρόνια οἱ παιδαγωγικὲς ἐπιθεωρήσεις παρουσιάζουν μαθητὰ ἐτοιμὰ μὲ τέτοια ἐπιμονὴ ὥστε νὰ μᾶς κἀνῃ ν' ἀνησυχούμε. Ἀὐτὸν διδάσκονται μὲ δογματικὴ μορφὴ τὰ νεώτερα μαθηματικά σὲ πολλὲς τάξεις τοῦ νηπιαγωγείου ποὺ θὰ τὰ διδάξουν σὲ μερικά χρόνια στὸ πρωτοβάθμιο Σχολεῖο;

Τί σκέπτονται γι' αὐτοὶ οἱ μαθηματικοί; Τὶ κάνουν ἡ κίνηση τοῦ Νέου Σχολείου; Ἐργαζόμαστε πάνω στὸ ζήτημα αὐτὸ ἀπὸ πολλὰ χρόνια. Πειράματα στὶς τάξεις, συζητήσεις κατὰ τις συγκεντρώσεις, συνέδρια... Ἄν ἔως σήμερα, παρουσιάσαμε λίγα ἄρθρα στὸ ἐπίπεδο τῆς πρακτικῆς στὴν τάξη, εἶναι γιὰ εἶναι δύσκολο καὶ νὰ καταλάβουν τὰ νεώτερα μαθηματικὰ στὴν τεχνικὴ τους, τὸ σπύριμα τους, καὶ νὰ τὸ συνδυάσουν μὲ μὰ παιδαγωγικὴ ἐπίσης νεο-περιστικὴ. Ἄλλη δυσκολία: Πρέπει νὰ κάνουμε πρακτικὴ καὶ τὴν ἀριθμητικὴ καὶ τὰ μαθηματικὰ. Ποιὲς εἶναι οἱ σχέσεις μεταξὺ τους; Πρέπει νὰ τὰ διδάξῃ κανεὶς ἀνεξάρτητα τῇ μιᾷ ἀπὸ τὴν ἄλληλν νὰ ξεχωρίσῃ τὸ «εὐγενικὸ» ἀπὸ τὸ «χυδαῖο»; Ἀντίθετα δὲν εἶναι ἀνακατεμένα τὰ διδάγματα τῆς ἡμέρας;

Γιὰ νὰ δοκιμάσῃ κανεὶς νὰ δῇ καθαρά, διερωτήθηκα ποιоὺς σκοποὺς ἀκολουθοῦμε καὶ ποιό-
μεσα πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦμε γιὰ νὰ πετύ-
χουμε τοὺς σκοποὺς αὐτοὺς.

—Νὰ κάνουμε νὰ καταλάβουν τοὺς μηχανισμούς.

—Νὰ καλλιιεργήσουμε την αντίληψη.
—Νὰ δημιουργήσουμε προσωπικότητα κα
κοινωνικότητα.

Ἔνα παράδειγμα :

Νά ξνα παράδειγμα ἀπλὸ ποὺ ἔζησα μὲ τὴν
ὁμάδα τῶν παιδιῶν μου τῆς Προπαρασκευα-
στικῆς Τάξεως (σὲ ἓνα μονοτάξιο).

Στὴν ἀρχὴ τοῦ ἔτους γράφουμε κάθε ποῦ-
τὸ κείμενο ποὺ διαλέξαμε σὲ κάρτες ποὺ εἶναι
στὴ διάθεσή μας σὲ ἓνα χαρτοφύλακα ἀπὸ ποῖ-
στιάβουμε μόνοι μας. Κρεμάμε αὐτὸ τὸ χαρτο-

φύλακα στὸν τοῖχο. Ἔτσι ὁ καθένας βλέπει ἀπὸ τὴ θέσῃ του.

Παρασκευή 30 Σεπτεμβρίου

ἢ γιαγιά μου ἄγόρασε
μιά ὠραία μπλουζά
κόκκινη καὶ πράσινη
(Μιά κάρτα γιὰ κάθε λέξη).

* Συνειδητοποίηση: Ξα κείμενο είναι μια έν-
τητα από λέξεις.

Κάθε πρωτ κατατάσσουμε τὶς λέξεις τοῦ κει-
μένου τῆς προηγουμένης ἡμέρας:

ή γιαγιά θά καταταγῇ στήν ἐνότητα «άνθρωποι» (λέξεις πού συναντήσαμε στά προηγούμενα κείμενα).

κόκκινο, θὰ καταταγῇ μὲ τὰ ἄλλα «χρώ-
ματα».

ἀγόρασε μὲ τις ἄλλες λέξεις πρὸ φανερώνουν
μιὰ ἐνέργεια).

Ένα και μού στῖς «μικρὲς λέξεις» κλπ.
μητέρα κόκκινο ἀγόρασε Ένας

πατέρας	πράσινο	έπεσε	μία
γιαγιά	άσπρο		και

ἀδελφός
Πατοίχιος

* Οι λέξεις μπορούν να ταξινομηθούν. Το έπο-
μενο παύει για να προσπαθήσουμε να συντάξου-
με το ελεύθερο κείμενο μας της ημέρας παι-
νουμε τις λέξεις που μας χρειάζονται. Συμ-
πληρώνουμε με νέες τιμές που θα χρησιμεύ-
σουν για τις νέες λέξεις.

Κάθε λέξη ανήκει σε περισσότερες ενότητες
'Από καιρού σε καιρό βάζουμε τάξη στο από-
θεμά μας.

ὁ πατέρας κοντά στη μητέρα,
ὁ παπούς κοντά στη γιαγιά.

* Ἐγγονία πληροφορίας.

Μερικές φορές έχουμε δυσκολίες. Αυτό συ-
νέβη στην περίπτωση που είχαμε να ταξινομή-
σουμε:

κόπια, σκύλος, κουνέλι, κόκκορας, κλωσσό
πουλο, κατέτσι.

Ο Γιάννης πρότεινε:

κύλος
κότα
κόκκορας

ὁ κύλος μακρὰ
ἀπὸ τοῦ κοινῆς γαστ

κλωσσόπουλο
καυχή.

Ἔνα ἄλλο παιδί ἐπρότεινε νὰ βάλουμε τ

ΤΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

ΑΠΟ ΤΗΝ MADELEINE PORQUET, ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΡΙΑ ΤΩΝ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΩΝ ΤΟΥ ΦΙΝΙΣΤΕΡΟΥ

Οι λέξεις μπορούν πραγματικά να είναι υποκατάστατα των πραγμάτων, πλούσιες και προκλητικές οι ίδιες. Τα παιδιά είναι ευαίσθητα στην ήχηρότητα των συλλαβών, στην παραδοξότητα των λέξεων που δεν είναι στην κοινή χρήση, μαζικών λέξεων, που ξαναγυρίζουν σαν μια τυπική λειτανία στην ποίηση των εικόνων.

Η δημιουργική φαντασία του παιδιού του άνοιγει φυσιολογικά το δρόμο της ποίησης, αυτόν τον τρόπο να αισθάνεται, να πλάθει τον κόσμο σαν ένα μαζικό σύστημα οργανωμένο σύμφωνα με τους αισθηματικούς κανόνες, που είναι οι ίδιοι του παραμυθιού είτε για τον ενήλικο είτε για το παιδί.

Οι «Ιστορίες σαν αυτή» του Κίππλινγκ, ο «Μικρός Λέων» του Ρενάρ, το μυθιστόρημα του Ρενάρ, ο «Μικρός πρίγκιπας» του Έξπερύ, πολλές ιστορίες μπορούν να ενισχύσουν τις δύσκολες ώρες του απογέυματος και να πλουτίσουν τη φαντασία και την καρδιά των μικρών μας.

Οι παιδικές ιστορίες και ιδιαίτερα οι ιστορίες των παιδικών άλμπουμ της CEL, γο-

χρησιμεύουν για συμπέρασμα: Με μια τέτοια μέθοδο ή προσωπικότητα διαμορφώνεται αρμονικά με το κοινωνικό περιβάλλον, οι ουσιώδεις ανάγκες του ανθρώπου ικανοποιούνται:

— η ανάγκη να ενεργή στο πραγματικό, με τη δημιουργία, τον πειραματισμό, την παρατήρηση, την ερεύνηση.

— η ανάγκη να σκέπτεται.

— η ανάγκη να εκφράζεται: Τα μαθηματικά, όπως ή Ιχθυογραφία, ή ζωγραφική, ή μουσική, ή γλώσσα, ή γραφή επιτρέπουν να εκφράζεται κανείς.

— η ανάγκη να συγκρίνει τις ιδέες του στις επιτεύξεις του με των άλλων (των συμμαθητών του, του δασκάλου, των ερευνητών).

Για να τελειώσουμε ως επανέλθουμε σ' αυτό, που έγραφα προηγουμένως: 'Ορισμένες μηχανές τελειοποιημένες, είναι ευαίσθητες και επιδεικτικές πειραματισμών.

Είναι φανερό, ότι αυτή η ευαισθησία και η επιδεικτικότητα μένουν μηχανικές: Έχουν στόν άνθρωπο, κάτι περισσότερο, που του δίνουν τη δυνατότητα να προωθηθεί με τις άμεσες γνώσεις, τις μεγάλες υποθέσεις.

Είναι καλό να μπορεί να όνειρεύεται, να μην είναι μόνον ένα καλάμι που σκέπτεται, όπως είπαμε, αλλά ένα καλάμι που αισθάνεται, ένα καλάμι που αγαπάει. Και τα έργα του πνεύματος είναι τα έργα του πνεύματος.

M. BEAUGRAND
ROUTE DE ST-LEGER
10 BUCHERES

ητεύουν τα παιδιά που βρίσκουν σ' αυτές τον αγαπημένο τους κόσμο και αυτή την αλήτη την ποίηση του καθημερινού που είναι η πρώτη μορφή του θαυμάσιου. Είναι ένα φυσικό βάθος στην παιδική δημιουργία για την οποία θα σας αναφέρω μερικές απλές μορφές: «Οι μικρές των 4 ετών, ας λέει η Μονίκ Κρομενάκερ, διηγούνται ιστορίες. Δεν διακρίνουν καλά ποιό είναι αληθινό και ποιό είναι φανταστικό. Μάρτυρας το ανέκδοτο αυτό: 'Η Ντενίς διηγείται: — ... και έπειτα έφαγα τη στέγη.

Δασκάλα: — 'Α! αυτό είναι παράδοξο, δεν καταλαβαίνω καλά.

Η Χριστίνα 4 ετών (αυτή που διηγείται τις περισσότερες ιστορίες):

— Ναί μὰ δεν είναι αλήθεια, αυτή τις φαντάζεται τις ιστορίες αυτές.

Δασκάλα: — Ναί και συ λοιπόν δεν τις φαντάζεσαι;

Χριστίνα: — Όχι, εγώ τις όνειρεύομαι.

Οι ιστορίες γεννιούνται πρόθυμα όταν τα παιδιά είναι σε συγκροτήματα και όχι πολλά μαζί. Υπάρχουν παιδιά που έχουν το δώρο της αφήγησης και άλλα που δεν το έχουν και οι σύντροφοί τους είναι πολύ ευαίσθητοι σ' αυτό. Οι ιστορίες έχουν για ξεκίνημα ένα πραγματικό γεγονός της ζωής του παιδιού που την μεταφέρει σε ένα άλλο πρόσωπο.

Στο τμήμα μου των νηπίων δεχόμαι τις ιστορίες σαν «μέσον έκφρασης, σαν πρόφαση για το γλωσσικό χειρισμό». Έχω καταγράψει μερικές φορές, αλλά δεν έχω κάνει ούτε άλμπουμ ούτε δραματικό έργο. Ός τόσο το δραματικό έργο γεννήθηκε μόνο του μια μέρα που η Χριστίνα διηγείτο την ιστορία ενός μικρού κοριτσιού που του είχε υποσχεθεί ο μπαμπάς του να του δώσει ξυλιές αν έκανε βλακείες. Η Χριστίνα τότε συνταυτίστηκε με τον μπαμπά και μοίρασε ξυλιές σε όλα τα παιδιά, ακόμη και στη δασκάλα. Αυτό διασκέδασε πολύ το άκροατήριο.

Είδα στο παιγνίδι αυτό μια ανάγκη για ξέσπασμα στη Χριστίνα. Ζη συνήθως στους παπούδες της. Η μητέρα της που ήταν ανύπαντρη τη στιγμή που γεννήθηκε, παντρεύτηκε πριν από ένα ή δυο χρόνια και η Χριστίνα πήγε να περάσει ένα μήνα στους γονείς της. Όταν γύρισε αυτή, που ήταν συνήθως τόσο φλύαρη δεν έλεγε πια τίποτα. Αυτό κράτησε τρεις περίπου εβδομάδες έως την ημέρα όπου η Χριστίνα έπαιξε τη σκηνή των γονέων που φεύγουν για τη δουλειά τους και έμπιστεύονται τον μικρό αδελφό στη μικρή κόρη και τον φοβερίζουν με το σκοτεινό δωμάτιο, δίνουν ξυλιές κλπ.

Είχα πραγματικά την εντύπωση ότι την ημέρα εκείνη, η ιστορία που σοφίστηκε ήταν στην

Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ

Στά 'Ελληνικά Γράμματα και στην 'Ελληνική Παιδεία

“ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ,,

Ολόκληρη η πνευματική ήγεςία της Χώρας μας σε μια πανεθνική σταυροφορία εκλαϊκεύει και προσφέρει, μέσα από τις 20.000 σελίδες των 24 τόμων της Ν.Ε.Ε., τον άπέραντο θησαυρό των γνώσεων και της σοφίας 5.000 χρόνων πολιτισμού, για την άνοδο του πνευματικού επιπέδου του 'Ελληνικού Λαού.

ΑΝΩΤΑΤΟΝ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΝ

Εκδόσεως - Εποπτείας και Κατευθύνσεως της Ν.Ε.Ε.

Γενική Διεύθυνση — Σύνταξη — 'Οργάνωση

ΧΑΡΗΣ Σ. ΠΑΤΣΗΣ

'Ιδρυτής — Δ'ντης του «'Οργανισμού 'Εγκυκλοπαιδικών 'Εκδόσεων»
Α' Χρυσούν Μετάλλιον Παιδείας

Πρόεδρος

ΙΩΑΝΝΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

'Ακαδημαϊκός - Καθηγητής της 'Αρχαίας 'Ελλ. Φιλοσοφίας
Πανεπιστημίου 'Αθηνών—'Υπουργός Παιδείας

Γραμματέας 'Εποπτικού Συμβουλίου

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΣ

ΜΙΧΑΗΛ ΠΕΡΑΝΘΗΣ

'Αντιναύρχος - επίτ. 'Αρχηγός του Στόλου,
τ. 'Αρχηγός του Γ.Ε.Ν.

Συγγραφέας - Δημοσιογράφος

Για πρώτη φορά στη δημοτική γλώσσα

- 24 μεγάλοι και όγκώδεις τόμοι που τους αποτελούν
- 20.000 σελίδες, με
- 15.000 εικόνες, χάρτες, σχέδια και έγχρωμα hors texte
- 10.000 'Ελληνες και ξένοι επιστήμονες συνεργάζονται στη σύνταξη και έκδοση της Ν.Ε.Ε.

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

- Σε εβδομαδιαία τεύχη των 6 δρχ. (μονά - διπλά - πολλαπλά) για να το αποκτήσει ολόκληρος ο 'Ελληνικός λαός.
- 'Ολόκληρο το έργο θα παραδοθή στο αναγνωστικό κοινό άνωπερθέτως μέχρι το Δεκέμβριο του 1969 (σε 3 χρόνια).
- Φίλοι εκπαιδευτικοί: Σας δίδετε η μοναδική ευκαιρία να αποκτήσετε σεις και οι μαθητές σας τη Ν.Ε.Ε.
- Συστήστε την παντού, στους γονείς, στους γνωστούς και φίλους σας.

ΑΘΗΝΑ - ΕΛΛΑΔΑ - ΚΟΣΜΟΣ

ΤΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΜΕΧΡΙ ΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ
ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΩΣ ΕΝΑΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ (ΑΤΛΑΣ)

Το μνημειώδες αυτό έργο αποτελείται από 10 πολυτελείς τόμους
(σελ. 4.800) και θα ολοκληρωθῇ σε 150 εβδομαδιαία τεύχη των 10 δραχ.

Στά κυκλοφορούντα τεύχη, εκτός από τους 320 όλοσέλιδους χάρτες και τις άφθονες
έγχρωμες εικόνες (hors-texte), υπάρχουν και 18 πολύχρωμοι μεγάλοι χάρτες σχήματος
70 x 100, τους οποίους θα αφαιρέσετε από τα τεύχη για να στολίσετε τα Γραφεία
σας ή να τους χρησιμοποιήσουν τα παιδιά σας στα σχολικά τους μαθήματα.

ΟΛΟΚΛΗΡΟΝ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΤΑΥΤΟΧΡΟΝΩΣ ΣΕ ΔΥΟ ΣΕΙΡΕΣ ΑΠΟ 5 ΤΟΜΟΥΣ ΕΚΑΣΤΗ

ΣΕΙΡΑ ΠΡΩΤΗ

ΕΛΛΑΔΑ - ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ - ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
(GRECE - HELLENISME - CIVILISATION GREQUE)

Τόμος 1ος **ΑΙΓΑΙΟΝ - ΚΝΩΣΟΣ - ΜΥΚΗΝΕΣ** (Προϊστορική Έποχή)

Τόμος 2ος **ΑΘΗΝΑΙ - ΧΡΥΣΟΥΣ ΑΙΩΝ** (Κλασσική Έποχή)

Τόμος 3ος **ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ - ΡΩΜΗ** (Έλληνιστική - Ρωμαϊκή Έποχή)

Τόμος 4ος **ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ - ΜΕΣΑΙΩΝ** (Βυζαντινή Έποχή)

Τόμος 5ος **ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ - ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ** (Νεώτεροι Χρόνοι)

Και οι 5 τόμοι τῆς σειράς εξέταζονται κατά τὸ διάγραμμα: ΙΣΤΟΡΙΑ - ΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΤΕΧΝΕΣ - ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ - ΜΝΗΜΕΙΑ - ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ, και εικονογραφούνται με 240 πολύχρωμες όλοσέλιδες εικόνες hors texte όλων τῶν ἀδανάτων έργων Τέχνης και Πολιτισμοῦ.

ΣΕΙΡΑ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΚΟΣΜΟΣ
ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ (ΑΤΛΑΣ)
(GUIDE MODERNE TOURISTIQUE MONDIAL)

Τόμος 1ος **ΕΥΡΩΠΗ** (Νότιος - Δυτική - Κεντρική - Βόρειος - Ανατολική)

Τόμος 2ος **ΑΜΕΡΙΚΗ** (Βόρειος - Κεντρική - Νότιος)

Τόμος 3ος **ΑΦΡΙΚΗ** (Βόρειος - Δυτική - Ανατολική - Κεντρική - Νότιος)

Τόμος 4ος **ΑΣΙΑ** (Έγγυς - Νότιος - Κεντρική - Βόρειος - Ανατολική)

Τόμος 5ος **ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ** (Ωκεανία - Αρκτική - Ανταρκτική)

Και οι 5 τόμοι τῆς σειράς εξέταζονται κατά τὸ διάγραμμα: ΦΥΣΙΚΗ - ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ - ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ - ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ - ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ - ΤΑΞΙΔΙΑ - ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ και εικονογραφούνται με 320 πολύχρωμους χάρτες και όλοσέλιδες εικόνες τῶν διαφόρων χωρῶν τῆς γῆς.

ΔΩΡΑ ΧΡΗΣΙΜΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΠΛΗΚΤΙΚΑ

Στους αγοραστές τῶν τευχῶν προσφέρονται **ΕΝΤΕΛΩΣ ΔΩΡΕΑΝ** 18 μεγάλοι χάρτες (σχήματος 70 x 100) και μία **ΥΔΡΟΓΕΙΟΣ ΣΦΑΙΡΑ** (οι χάρτες άμέσως μέσα στα τεύχη, ή 'Υδρόγειος Σφαίρα με τήν ανταλλαγὴν τῶν τευχῶν, στο τέλος).

Όλοκληρον τὸ ΔΕΚΑΤΟΜΟΝ έργο με τεύχη δά σας στοιχίση

ΜΟΝΟΝ ΔΡΑΧ. 1.500 (έκπτωσης 66%).

Ή τιμή αυτή (μαζί με τὰ δώρα) είναι ειδική προσφορά μόνον στους αγοραστές τευχῶν. Μετά τήν ολοκλήρωση τῆς εκδόσεως οι ΔΕΚΑ τόμοι (χωρίς τὰ δώρα) δά πωλούνται

4.500 ΔΡΑΧ.

• Τὸ έργο δά ολοκληρωδῇ μέχρι τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1968.

• Σέ κάθε τεύχος υπάρχουν δύο τυπογραφικά 16σέλιδα (ανά ένα από κάθε σειρά).